

Utrikesutskottets betänkande

1985/86: 15

om internationellt utvecklingssamarbete
m. m. (prop. 1985/86: 100, bil. 5)

UU
1985/86: 15

TREDJE HUVUDTITELN

C. Internationellt utvecklingssamarbete

I detta betänkande behandlas de förslag avseende internationellt utvecklingssamarbete m. m. som regeringen förelagt riksdagen i budgetproposition 1985/86: 100, bil. 5, litt. C samt de motioner som väckts i anslutning till propositionen.

En sammanställning av motionerna och en innehållsförteckning finns i slutet av betänkandet.

Sammanfattning av betänkandet

I budgetpropositionen och i betänkandet föreslås att medlen för Sveriges utvecklingssamarbete budgetåret 1986/87 skall motsvara en procent av BNI, vilket är 8 940 milj. kr. Beloppet innebär en ökning med 880 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Något under 30 % av biståndet förmedlas av multilaterala organisationer och drygt hälften av SIDA. Återstoden åtgår för u-landspolitiska insatser och vissa mindre anslag. I det bilaterala biståndet har stöd till jordbruk och landsbygdsutveckling hög prioritet. Vidare är miljö- och markvårdsinsatser betydelsefulla inslag.

Under det innevarande budgetåret har tre utredningar som berör delar av utvecklingssamarbetet slutförts, nämligen en om bistånd genom enskilda organisationer, en om SAREC och en om katastrofbistånd.

I propositionen föreslås att det betalningsbalansstöd som för närvarande kan utgå till länder som har biståndsskulder får en delvis ny inriktning. Ett längre avsnitt i betänkandet ägnas u-ländernas skuldproblem och inriktningen av den nya stödformen. I övrigt föreslås inga större förändringar av det svenska utvecklingssamarbetet.

Utskottsmajoriteten följer huvudsakligen regeringens i propositionen framlagda förslag till medelsramar för de olika biståndssändamålen. På en punkt förordar emellertid majoriteten en förändring, nämligen en i flera motioner föreslagen höjning av anslagsposten för enskilda organisationers

biståndsverksamhet med 25 milj. kr. En motsvarande sänkning görs i regeringens förslag till medelsram för u-krediter. UU 1985/86: 15

I anslutning till biståndspropositionen har 40 motioner väckts, varav fyra partimotioner från (m), (fp), (c) och (vpk). I partimotionerna från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet föreslås med delvis likartade motiveringar en nyorientering av biståndet på vissa centrala punkter. Dessa tre partier förordar att den nuvarande inriktningen av biståndet på samarbete med en mer eller mindre fast krets av länder inom ramen för den s. k. landprogrammeringsmetoden görs mer flexibel för att i större utsträckning kunna inriktas på projekt och ämnesområden.

Betänkandet uppehåller sig i år relativt utförligt vid demokratifrågorna. Dessa frågor upptar stort utrymme såväl i propositionen som i partimotionerna.

Ett för (m), (fp) och (c) gemensamt förslag är vidare att det bör inrättas ett särskilt anslag för miljö- och markvård samt energi.

De tre partiernas gemensamma ståndpunkter i ovannämnda principfrågor utvecklas närmare i reservationer.

I en för moderata samlingspartiet och centerpartiet gemensam reservation föreslås att en biståndspolitisk utredning skall tillsättas i syfte att göra en översyn av utvecklingssamarbetet i enlighet med riktlinjer som närmare redovisas i resp. partimotion.

I fråga om utvecklingssamarbetets omfattning föreslår moderata samlingspartiet nedskärningar med 750 milj. kr. I partimotionen påvisas att stora belopp förblivit outnyttjade av de biståndsmedel som riksdagen anvisat tidigare år.

I flera motioner föreslås höjningar av utvecklingsbiståndets totala storlek utöver den av regeringen föreslagna nivån. Partimotionerna från folkpartiet och centerpartiet pekar särskilt på att regeringen föreslår att 280 milj. kr. återförs till statsverket från innevarande års biståndsanslag, vilket enligt motionärerna innebär en urholkning av biståndsnivån. I partimotionerna från (fp) och (vpk) redogörs också för andra omständigheter som anses medverka till att enprocentsnivån i praktiken inte uppnås.

De fyra partimotionerna och ett antal andra motioner föreslår också förändringar av budgetpropositionens fördelning av biståndsanslagen på enskilda mottagarländer och på andra huvudändamål i utvecklingssamarbetet. Folkpartiet och centerpartiet föreslår sänkningar av den föreslagna ramen för u-krediter. En majoritet i utskottet biträder förslaget om stöd för länder med betalningsbalansproblem.

U-länderna i det internationella samarbetet

Propositionen (s. 34–42)

Utvecklingen i tredje världen har i ett längre tidsperspektiv varit mycket snabb. Medellivslängden har ökat med närmare 50 % sedan 1950-talet, barnadödligheten har halverats, läs- och skrivkunnigheten har mer än fördubblats och spannmålsproduktionen per capita har ökat med nästan en procent om året sedan början av 1970-talet.

Trots dessa framsteg lever hundratals miljoner människor i absolut fattigdom och nära tre kvarts miljard människor hotas av undernäring. Inkomsten per invånare i de fattigare länderna beräknas i dag till ca 2000 kr. per år jämfört med ca 90000 i de rika länderna. Samtidigt vidgas de ekonomiska klyftorna mellan olika grupper av u-länder snabbare än mellan i- och u-länder. De skilda förutsättningarna för ekonomisk utveckling mellan olika länder framträder allt tydligare.

Väldiga flyktingströmmar inom och mellan länder utgör växande problem. Antalet flyktingar uppskattas i dag ha ökat till omkring 12 miljoner jämfört med 2 miljoner för ett decennium sedan. Problemen är särskilt allvarliga i Afrika där hälften av alla flyktingar finns. Hårdast drabbade är barn och kvinnor.

Den fortgående förlusten av naturresurser genom miljöförstöring minskar möjligheterna till säkrare livsmedelsförsörjning för en snabbt växande befolkning. Energislöseri, förorening, jorderosion, fortsatt snabb avskogning och ökenutbredning leder i samverkan till växande ekologiska obalanser vilkas långsiktiga effekter kan rubba klimatet på jorden.

Hittills har livsmedelsproduktionen i u-länderna totalt sett lyckats hålla jämna steg med befolkningsutvecklingen. I Asien har många länder under senare år gjort framsteg på jordbruksområdet jämfört med situationen under 1970-talet. I andra regioner, framför allt i Afrika, är utvecklingen den motsatta. I Afrika söder om Sahara är livsmedelsproduktionen per invånare 20% lägre än för ett årtionde sedan. Flera olika orsaker har samverkat till den allt allvarigare situationen. En orsak är det koloniala arvet i många länder med ensidiga, ofta kapitalintensiva bruksmetoder för odling av exportgrödor. Transnationella livsmedelsbolags dominerande ställning inom jordbrukets produktion och distribution är en annan betydelsefull faktor.

Den utveckling av nya s. k. mirakelgrödor, som gett mycket goda resultat på många håll i Latinamerika och Asien, har inte lyckats särskilt väl i Afrika. Många av dessa känsliga grödor kräver närmast vetenskaplig skötsel, jämn vattentillförsel och tillgång till konstgödsel och växtbekämpningsmedel, dvs. tillgång till praktiskt taget allt det som majoriteten av Afrikas bönder saknat och kommer att sakna under överskådlig tid.

Allvarliga brister i jordbrukspolitiken har i många länder påtagligt bidragit till situationen. Satsningar på kollektiva bruksformer och stora kapitalintensiva jordbruk med otillräcklig teknisk och administrativ personal, bristfällig planering i vad gäller underhåll och reservdelar till jordbruksutrustningen och framför allt en prispolitik som gynnat stadsbefolkningen på landsbygdsbefolkningens bekostnad har försvårat eller omöjliggjort en rationell jordbruksproduktion.

Flera afrikanska länder är nu i färd med att genomföra reformer för att återvinna produktionsförmågan och hindra levnadsnivån på landsbygden från att falla ytterligare. Priserna på jordbruksprodukter höjs i förhållande till andra priser, distributionen omorganiseras och större vikt läggs vid småbruken. Omställningen är i många fall djupgående och svår. Fortsatta reformer kommer att krävas under kommande år.

Den ekonomiska kris som drabbat flertalet u-länder under 1970- och

1980-talen har lett till att produktion och exportvolym utvecklats mycket ogynnsamt. Den världsekonomiska utvecklingen med historiskt sett låg internationell ekonomisk tillväxt, höga oljepriser, växande protektionism, låga och fallande råvarupriser samt en i flertalet u-länder betydande och stigande skuldsättning gentemot omvärlden har särskilt i de fattigare länderna inneburit svåra ekonomiska påfrestningar.

Orsakerna till dagens skuldproblem går tillbaka till oljekriserna på 1970-talet. På några få år tiudubblades oljepriserna, och olja kom för många länder att bli den största enskilda importposten. Upplåningsbehoven i de oljeimporterande länderna växte i takt med bytesbalansunderskotten. Samtidigt ackumulerade de oljeexporterande länderna stora överskott som via banksystemet slussades vidare bl. a. till u-länderna. Detta omfattande kapitalinflöde kom i många fall att förstärka strukturella ekonomiska obalanser med en rad svårbemästrade effekter – högre inflationstakt, snabbt växande statlig sektor, oekonomiska investeringar, tilltagande urbanisering och i många länder mycket omfattande återutflöde av kapital.

Sedan mitten av 1970-talet har u-ländernas skulder femdubblats och uppgår i dag till mer än 900 miljarder dollar. De höga reala räntenivåer och krympande återbetalningstider som rått under 1980-talet har bidragit till växande betalningssvårigheter.

Skuldländerna avsätter nästan en fjärdedel av sina samlade exportintäkter för att betala räntor och amorteringar på utlandslånen. För en lång rad länder är siffran betydligt högre. År 1987 beräknas de 25 största låntagarländernas amorteringar kulminera med återbetalningskrav som är mer än dubbelt så stora som 1984. Redan i dag är de stora skuldländerna nettoexportörer av kapital. Den ekonomiska anpassning som många u-länder redan tvingats vidta rör sig inte om marginella justeringar utan om drastiska neddragningar av import, produktion och realinkomst.

Det internationella biståndet, som stagnerat under 1980-talets tre första år, ökade något under 1984 och uppgick till drygt 36 miljarder dollar.

Ökningen beror på expansionen av biståndet från de länder som är medlemmar i OECD:s biståndskommitté (DAC) med ca 1 miljard dollar till 28,6 miljarder dollar 1984 medan biståndet från OPEC-länderna fortsatte att minska och östländernas biståndsutbetalningar förblev oförändrade. DAC-ländernas biståndsökning under 1984 förklaras med dels långsiktig planering för en växande biståndsbudget i vissa länder, dels det omfattande katastrofbiståndet till främst Afrika.

FN:s biståndsmål är att varje givarlands biståndsutbetalningar bör uppgå till minst 0,7 % av BNI. DAC-ländernas bistånd räknat som andel av bruttonationalinkomsten låg dock kvar vid 1983 års nivå om 0,36 %, vilket exempelvis är 0,02 % lägre än 1980 års nivå.

Stora bidragsgivare som USA, Västtyskland och Storbritannien minskade under perioden 1980–1984 sitt bistånds andel av BNI. USA:s bistånd utgjorde 1984 0,24 % av BNI eller 8,7 miljarder dollar räknat i 1983 års priser. Inom DAC-kretsen har dessa minskningar således kunnat motverkas av några länder med växande biståndsbudget, främst Japan, Italien, Norge och Finland. Även andra DAC-länder har ökat sitt bistånd, vilket föranlett DAC-ordföranden att anta att en fortsatt måttlig biståndsexpansion är att vänta under närmast kommande år.

Sovjetunionens och de östeuropeiska staternas biståndsutbetalningar ligger enligt DAC:s beräkningar kvar på en mycket låg nivå. I andel av BNI beräknas dessa länders bistånd motsvara ca 0,2 % eller 3 miljarder dollar 1984, i stort sett oförändrat sedan 1980.

Biståndet från givarländerna inom OPEC uppgick enligt DAC-statistiken 1984 till ca 4.5 miljarder dollar jämfört med 5.4 miljarder 1983 och drygt 9 miljarder 1980. Räknat som andel av BNI nådde OPEC-biståndet 0,86 % 1984 att jämföras med 1,84 %, 1980 och tillbakagången fortsätter således även om biståndsutbetalningarna som andel av BNI fortfar att väsentligt överträffa DAC-ländernas utbetalningar. (Se tabell 1.)

Det är således stor skillnad mellan olika länders beredskap att genom offentligt bistånd stödja u-länderna.

De fyra traditionellt största biståndsgivarna inom DAC – Nederländerna, Norge, Danmark och Sverige – fortsätter att vara de enda OECD-länder som uppnått 0,7-procentsmålet. Nederländerna nådde högst med biståndsutbetalningar 1984 motsvarande drygt 1 % av BNI.

FN har antagit ett mål om 0,15 % av BNI som bistånd till de 36 minst utvecklade länderna. Sverige jämte några andra länder, bl. a. de nordiska, har överträffat detta mål medan DAC-länderna som helhet inte förmått öka biståndet till dessa länder från 1980 års nivå på 0,08 % av BNI.

Tabell 1. Biståndsutbetalningar 1984 från DAC-länderna, OPEC, Sovjetunionen och Östeuropa samt samma länders per capita-inkomster

	Andel av BNI (%)	Volym (milj. \$)	Per capita- inkomst (\$)
DAC-länderna	0,36	28 644	11 434
Nederländerna	1,02	1 268	8 620
Norge	0,99	543	13 215
Danmark	0,85	449	10 322
Sverige	0,80	741	11 060
Belgien	0,56	434	7 839
Frankrike	0,52	2 552	8 906
Canada	0,50	1 625	13 047
Förbundsrepubliken Tyskland	0,45	2 782	10 073
Australien	0,45	777	11 064
Finland	0,36	178	10 145
Japan	0,35	4 319	10 271
Storbritannien	0,33	1 418	7 594
Italien	0,32	1 105	6 059
Schweiz	0,30	286	14 786
Österrike	0,28	181	8 503
Nya Zeeland	0,27	59	6 787
USA	0,24	8 711	15 476
OPEC-länderna (varav)	0,86	4 545	4 450
Kuwait	3,81	1 018	14 920
Saudi-Arabien	3,29	3 315	9 300
Sovjetunionen och Östeuropa	0,21	3 034	3 700

(Källa: OECD:s biståndskommitté)

Även om Sveriges biståndsutbetalningar, i svenska kronor, ökade från 1983 till 1984 minskade för andra året i följd andelen av BNI från 0,84 % år 1983 till 0,80 % år 1984. DAC räknar emellertid med att de svenska utbetalningarnas andel av BNI kommer att öka under 1985.

Biståndet utgör något över en tredjedel av de sammanlagda resursströmmarna till u-länderna. Biståndets andel av de totala resursflödena har minskat sedan 1970-talet, men biståndet utgör trots detta en helt avgörande inkomst för de fattigaste länderna, och i dessa länder har biståndets andel t. o. m. ökat under senare år.

1 Anslagsutveckling, planeringsramar etc.

Propositionen (s. 53–54)

Regeringen står fast vid enprocentsmålet för biståndet. I regeringsförklaringen i oktober 1985 konstateras att en procent av bruttonationalinkomsten skall avsättas för internationellt bistånd. Sverige har spelat en ledande roll i ansträngningarna att öka det internationella biståndsflödet till de fattigare länderna. Den svåra kris som drabbat många u-länder, bl.a. innebärande sjunkande jordbruksproduktion och ökande skuldbördor, motiverar ett fortsatt stort svenskt bistånd.

Biståndsramen 1986/87 föreslås uppgå till 8 940 milj. kr. Det motsvarar 1 % av den beräknade bruttonationalinkomsten (BNI) för kalenderåret 1986. Beloppet utgör en ökning med 880 milj. kr. i jämförelse med biståndsramen för innevarande budgetår. (Se tabell 2.)

Ökningen av ramen kommer främst att utnyttjas för Bidrag till internationella biståndsprogram och Utvecklingssamarbete genom SIDA. Inom detta bör ökningen användas främst för det landprogrammerade biståndet, för enskilda organisationers biståndsverksamhet och för katastrofbistånd. De multilaterala bidragen uppgår till 28,5 % av den totala biståndsvolymen vilket är något mer än budgetåret 1985/86. Ökningen av biståndet används vidare för kraftigt ökat stöd till forskning samt stöd till tekniskt samarbete och u-krediter via BITS.

Vissa utgifter för bistånds- och u-landsverksamhet, som i statsbudgeten belastar andra anslag än biståndsanslagen, bör på samma sätt som under tidigare budgetår räknas av mot biståndsramen. För budgetåret 1986/87 föreslås att 179,8 milj. kr. för sådana ändamål räknas av mot biståndsramen. För innevarande budgetår har motsvarande utgifter beräknats till 153 milj. kr.

Planeringsramarna för utvecklingssamarbetet under budgetåren 1987/88 och 1988/89 bör utgöra en i förhållande till budgetåret 1986/87 oförändrad andel av bruttonationalinkomsten.

De administrativa anslagen har prövats med stor restriktivitet. BITS föreslås som enda myndighet få en personalökning. Huvudförslaget har tillämpats på myndighetsanslagen utom för Nordiska Afrikainstitutet och SAREC.

Två förändringar av anslagsteknisk natur föreslås så till vida att samtliga medel för SAREC anvisas under anslaget C 6. Styrelsen för u-lands-

forskning (SAREC), och medel för importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD) flyttas från anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram till anslaget C 8. Övriga u-landspolitiska insatser m. m.

UU 1985/86: 15

Regeringen kommer vidare att till statsbudgeten återföra oin-tecknade reservationsmedel från tidigare och innevarande budgetår till ett belopp av 280 milj. kr. Av dessa medel avser 220 milj. kr. oin-tecknade medel efter budgetåret 1984/85 under anslaget C 8. Övriga u-landspolitiska insatser m. m. delposten C. U-krediter.

Tabell 2. Biståndsanslag 1983/84–1986/87 (milj. kr.)

	Anvisat 1983/84	Anvisat 1984/85	Anvisat 1985/86	Förslag 1986/87	Förändring 1985/86– 1986/87
C 1. Bidrag till interna-tionella bistånds-program	1 807 ¹	2 088	2 280	2 550	+ 270
C 2. Utveck-lingssam-arbete genom SIDA	3 669,6 ²	3 967,6 ⁴	4 226,1	4 624,5	+ 398,5
C 3. Informa-tion	23	23,8	24,6	26,1	+ 1,5
C 4. Styrelsen för interna-tionell utveck-ling (SIDA)	147	164,5	181,6	195,9	+ 14,3
C 5. Nämnden för u-lands-utbildning	17,8	16,9	17,8	20,4	+ 2,6
C 6. Styrelsen för u-lands-forskning (SAREC)	160,0	162,4	173,7	231,7	+ 58,0
C 7. Nordiska Afrikainstitutet	2,7	2,8	3,2	3,5	+ 0,3
*Lån till personal inom biståndsför-valtningen	4,7	–	–	–	–
C 8. Övriga u-landspolitiska insatser m. m.	563,2 ³	469	1 000	1 108	+ 108,0
	6 395 ⁵	6 895 ⁴	7 907	8 760,2	+ 853,2
Biståndskost-nader som finansieras över andra huvudtitlar eller anslag	145	151	153	179,8	+ 26,8
	6 540	7 046	8 060	8 940	+ 880

¹ Tidigare C 8.

² Härutöver kom 40 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 och 27,6 milj. kr. efter budgetåret 1982/83 – totalt 67,6 milj. kr. – att tas i anspråk för bidrag under anslaget C 1. De totala bidragen uppgick därmed till 1 874,6 milj. kr. fördelat på organisationer (milj. kr.)

³ Härutöver kom 130 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 att under 1983/84 tas i anspråk för bidrag under anslaget C 2. De totala bidragen uppgick därmed till 3 799,6 milj. kr.

⁴ Härutöver kom ytterligare 30 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 att under 1983/84 tas i anspråk för bidrag under anslaget C 2. De totala bidragen uppgick därmed till 593,2 milj. kr.

⁵ Härutöver kom 55 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1982/83 att under 1984/85 tas i anspråk för bidrag under anslaget C 2. De totala bidragen uppgick därmed till 4 022,6 milj. kr.

⁶ Härutöver togs av oin-tecknade reservationsmedel ytterligare 200 milj. kr. i anspråk under budgetåret 1983/84 enligt noterna 1–3 (40 + 130 + 30 milj. kr.).

I motion 1985/86: U212 av Karin Söder m. fl. (c) yrkandena 9 och 14 hemställs

9. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att efter landet självt det internationella samfundet bör ha det övergripande ansvaret för kampen mot nöd och underutveckling, varför Sverige enligt sina traditioner bör eftersträva att öka den andel av biståndet som går genom FN:s biståndsorgan,

14. att riksdagen med anledning av att regeringen till statsbudgeten återfört 280 milj. kr. av innevarande års oinrättade reservationsmedel och därmed med motsvarande belopp går under den beslutade enprocentsnivån anslår 280 milj. kr.

I motion 1985/86: U218 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkande 8 hemställs

8. att riksdagen beslutar att det totala svenska biståndsanslaget för budgetåret 1986/87 skall uppgå till 8 190 milj. kr.,

I motion 1985/86: U232 av Ulla-Britt Åbark m. fl. (s) yrkande 2 hemställs

2. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av relationerna mellan anslagna och inanspråkade medel för bistånd i syfte att anslagna medel kommer till avsedd användning och att enprocentsmålet upprätthålls vad gäller lämnat bistånd.

I motion 1985/86: U234 av Alf Svensson (c) yrkandena 2, 3 och 11 hemställs

2. att riksdagen beslutar anta målsättningen att det offentliga biståndet till utvecklingsländerna senast under budgetåret 1990/91 uppgår till 2 % av BNI,

3. att riksdagen beslutar höja biståndsanslagen till 1,1 % av BNI under budgetåret 1986/87.

11. att riksdagen beslutar öka biståndsanslaget med ytterligare 240 milj. kr. för att återställa budgetpropositionens reala urholkning av enprocentsmålet för det offentliga biståndet,

I motion 1985/86: U240 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 3 hemställs

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till uppräkningsanslaget till en procent av den faktiska bruttonationalinkomsten när underlag föreligger.

Utskottet

Enprocentsmålet ligger fast. Det innebär att en procent av bruttonationalintäkten (BNI) skall anslås för utvecklingsbistånd. För kalenderåret 1986 har BNI beräknats bli sådan att en procent därav är 8 940 milj. kr. Detta är den s. k. biståndsramen. De egentliga biståndsanslagen C 1–C 8 uppgår sammanlagt till 8 760,2 milj. kr. Mellanskillnaden 179,8 milj. kr. är sedvanliga avräkningar, dvs. belopp som upptas på andra huvudtitlar i budgeten men som avser u-landsinriktade ändamål.

De multilaterala bidragen utgör knappt 29 % av biståndsramen, det som administreras av SIDA 51 % och den andel som faller under anslaget C 8

(U-krediter, betalningsbalansstöd m. m.) 12 %. Återstående 8 % upptas av SAREC m. fl. mindre anslag. UU 1985/86: 15

Det landprogrammerade biståndet utgör en tredjedel av biståndsramen. Detta är den andel vars inriktning styrs av flerårsavtal med enskilda länders regeringar. Som framgår av sammanställningen i slutet av propositionen bedrivs emellertid bilateralt bistånd i ett stort antal länder utanför programlandskretsen. Dessa insatser, som finansieras över anslagsposterna för katastrofer, enskilda organisationer, humanitärt bistånd, u-krediter, betalningsbalansstöd, tekniskt samarbete genom BITS, SWEDFUND m. m. upptar ytterligare en tredjedel av det totala biståndet.

I propositionen föreslås att 280 milj. kr. av de medel som riksdagen anslagit för tidigare eller innevarande års utvecklingssamarbete dras in till statsverket. Av detta belopp utgörs 220 milj. kr. av outnyttjade reservationer under anslaget för u-krediter m. m. (C 8).

Flera motioner föreslår en höjning av utvecklingsbiståndet utöver enprocentnivån. Motion U234 (c) anser att det offentliga biståndet senast budgetåret 1990/91 bör uppgå till 2 % av BNI och att redan kommande budgetår en höjning sker till 1,1 %, dvs. med ca 890 milj. kr. Denna senare höjning skall bl. a. finansiera de förslag till en delvis ny inriktning av biståndspolitiken som läggs fram i motionen.

Utskottet anser inte att det nu föreligger förutsättningar att uppställa nya och högre volymmål för det statliga utvecklingssamarbetet. Sverige är fortfarande ett av mycket få länder som uppnått FN:s 0,7-procentmål, som är ett utbetalningsmål. Yrkandena 2 och 3 i motion U234 (c) avstyrks därför.

I motion U240 (vpk) yrkande 3 riktas invändningar mot beräkningen av BNI som underlag för biståndsanslagens storlek. Motionärerna instämmer i det som framförs i SIDA:s anslagsframställning, nämligen att det reella utfallet av BNI brukar bli något högre än prognosen. För att komma upp till en procent av BNI kan det därför finnas skäl att senare räkna upp anslaget, heter det i SIDA:s anslagsframställning.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att den metod som valts för beräkning av biståndsanslagen i budgetpropositionen bygger på en uppskattning av BNI för det kommande kalenderåret. Av praktiska skäl måste denna prognos göras på senhösten. Den ligger till grund för regeringens hela budgetarbete. Det kan inte undvikas att det verkliga utfallet av BNI när kalenderåret löpt till ända ibland visar sig avvika från prognosen. Detta har i praktiken varit regel. Skillnaden brukar kunna räknas i några promilleenheter.

Statens utgifter och inkomster bör av uppenbara skäl så långt det är möjligt fastställas vid ett och samma tillfälle. Det skulle vara förenat med svårigheter av principiell och budgetteknisk natur att göra påfyllnader av anslagen först när en mer slutlig beräkning kan göras.

Utskottet avstyrker därför yrkande 3 i motion U240 (vpk).

I tre motioner, nämligen U211 (fp), U212 (c) och U234 (c), föreslås att de medel som regeringen drar in till statsverket från innevarande års anslag tillförs det kommande årets biståndsbudget.

Fp-motionen hävdar att de anslag regeringen föreslår inte uppgår till en procent av BNI och att därför tidigare nämnda 280 milj. kr. bör tillföras det kommande budgetårets biståndsanslag. En liknande motivering framförs i c-motionen.

Enligt fp-motionen medverkar ytterligare omständigheter till att enprocentnivån för biståndet inte uppnås. En är att BNI-prognoserna under senare år visat sig inte hålla. En annan är att det finns risk för att medlen under posten för betalningsbalansstöd inte i full utsträckning når u-länderna.

Anslagna medel måste stå i rimlig relation till vad som kan beräknas tas i anspråk, vilket tydligen inte varit fallet vad gäller BITS.-heter det i motion U232 (s). Biståndsprogrammen måste förberedas och genomföras så att det bistånd riksdagen beslutar om tas i anspråk för konkreta insatser och det lämnade biståndet inte understiger en procent av BNI. Motionärerna föreslår att en översyn görs i detta syfte.

Utskottet får med anledning av dessa motioner anföra följande. Det svenska enprocentsmålet är ett anslagsmål, inte ett utbetalningsmål. Samtidigt bör en gång anslagna medel stå till förfogande för utbetalning även efter det budgetår under vilket de anvisats. Syftet med biståndet är självfallet att de anvisade medlen slutligen skall nå mottagarna. En ordning enligt vilken medlen måste betalas ut det budgetår för vilket de anslagits skulle kunna leda till ett dåligt planerat bistånd.

Det är synpunkter som dessa som ligger bakom invändningarna i partimotionerna från (fp) och (c) mot regeringens förslag att i efterhand dra in en del av det belopp som anvisats för biståndssändamål. Utskottet betraktar för sin del åtgärden som en engångsföreteelse, motiverad av det förhållandet att stora outnyttjade reservationer samlats under några anslagsposter.

Med hänvisning härtill avstyrks yrkande 14 i motion U212 och yrkande 11 i motion U234.

Utskottet delar åsikten i motion U232 (s) att anslagna medel bör komma till avsedd användning och att det är olyckligt om mycket stora reservationer byggs upp under någon post. En viss parallellitet mellan anslag och utbetalning är önskvärd, men som framgår av det föregående är en total överensstämmelse under samma budgetår svår att uppnå. Utskottet anser inte att någon översyn är påkallad i denna fråga.

Yrkande 2 i motion U232 (s) får med det anförda anses besvarad.

Motion U218 (m) föreslår vissa reduktioner i flera av anslagsposterna. Sparförslagen är motiverade av Sveriges stora budgetunderskott och vår utlandsskuld men också av att de stora reservationerna under anslagen visar att det varit svårt att omsätta medelsanvisningarna i vettiga projekt. De besparingar motionärerna föreslår leder till att biståndsanslagen stannar vid 8190 milj. kr. Utskottet kommer att behandla motionens olika förslag under resp. avsnitt i betänkandet. Utskottet ställer sig emellertid bakom regeringens förslag till en biståndsram på en procent av BNI och avstyrker följaktligen yrkande 8 i motion U218 (m).

Fördelningen av medel mellan anslagen berörs i motion U212 (c), i vilken föreslås att andelen bistånd som går genom FN:s biståndsorgan bör öka. Motivet härför är enligt motionärerna att de stora utvecklingsproble-

men är av sådan dimension och karaktär att de inte kan klaras av enskilda länder. Det anförs också att den multilaterala andelen av Sveriges bistånd förut var långt högre än den är nu.

Utskottet har tidigare uttalat att en betydande andel av Sveriges bistånd bör avse multilateral biståndsverksamhet. FN är det främsta uttrycket för internationell solidaritet och bör ges resurser att fullgöra sina uppgifter. Flera av de internationella biståndsorganen befinner sig i finansiell kris, vilket det finns anledning att beklaga. Sveriges andel av deras finansiering har emellertid förblivit hög. Bristerna beror på att de stora bidragsgivarna inte står för den andel som enligt vår mening borde ankomma på dem.

Utskottet anser att Sveriges bidrag till de multilaterala organen liksom hittills bör ligga på en hög nivå, men dess storlek måste i varje enskilt fall bedömas efter organisationens förutsättningar att uppfylla de biståndspolitiska mål vi anser viktiga. Den andel av vårt totala bistånd som nu förmedlas genom internationella organ förefaller utskottet i stort sett rimlig. Yrkande 9 i motion U212 avstyrks därför.

Det kan emellertid för framtiden finnas anledning att uppmärksamma fördelningen av vårt utvecklingssamarbete mellan bilaterala och multilaterala ändamål. Om Sverige fortsatt vill framstå som en av FN-systemets främsta tillskyndare är det angeläget att vårt ekonomiska stöd för världsorganisationens arbete förblir av en storlek som svarar häremot.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *nytt volymmål för biståndet*
att riksdagen avslår motion 1985/86: U234 yrkandena 2 och 3,
2. beträffande *uppräknig av BNI-prognosen*
att riksdagen avslår motion 1985/86: U240 yrkande 3,
3. beträffande *höjning av biståndsramen med 280 milj. kr.* res. 1 (fp, c)
att riksdagen avslår motion 1985/86: U212 yrkande 14,
4. beträffande *höjning av biståndsramen med 240 milj. kr.*
att riksdagen avslår motion 1985/86: U234 yrkande 11,
5. beträffande *översyn av biståndsanslagens utnyttjande*
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U232 yrkande 2 besvarat med vad utskottet anfört,
6. beträffande *besparingar i utvecklingssamarbetet* res. 2 (m)
att riksdagen avslår motion 1985/86: U218 yrkande 8,
7. beträffande *fördelningen mellan internationellt och bilateralt bistånd* s. y. 1 (fp, c)
att riksdagen avslår motion 1985/86: U212 yrkande 9,
8. att riksdagen godkänner vad som förordas i budgetpropositionen under rubriken *Biståndsanslagen m. m.* s. y. 2 (vpk)

Propositionen (s. 43–53)

Regeringen föreslår riksdagen att godkänna de riktlinjer för det internationella utvecklingssamarbetet som i propositionen förordas under rubriken Prioriteringar i Sveriges bistånd och varav ett sammandrag följer nedan.

En kombination av såväl inre som yttre orsaker har bidragit till att många av mottagarländerna för svenskt bistånd nu befinner sig i en allt djupare ekonomisk kris.

Biståndet i krisdrabbade länder bör utformas så att det medverkar till nödvändiga strukturella reformer. Utformningen av biståndet bör utgå ifrån en noggrann analys av på vilket sätt enskilda insatser och projekt kan bidra till att häva eller minska konsekvenserna av den ekonomiska krisen. Stora krav på flexibilitet och anpassning måste tillgodoses.

I flera landprogram har innehållet i biståndssamarbetet alltmer kommit att inriktas på drift, underhåll och upprustning. I Tanzania och Moçambique har vissa industrier av central betydelse för en ekonomisk återhämtning identifierats. För svensk biståndspolitik är det en viktig uppgift att motverka den sociala nedrustning som nu pågår i u-länder i kris. Förutom svensk finansiering av drift- och lokala kostnader för upprustning och underhåll samt import av reservdelar och insatsvaror kan detta ske genom att särskilda insatser görs för att upprätthålla investeringar inom viktiga sociala sektorer. Exempelvis kan stöd ges på särskilda områden, såsom att tillgodose behovet av skolor, upprustning av brunnar i vissa regioner samt underhåll av hälsocentraler på landsbygden.

Regeringen finner det betydelsefullt att inom vårt bistånd till länder i kris inte enbart den kortsiktiga krislösningen beaktas utan att biståndet anpassas för att medverka i en långsiktig ekonomisk och social uppbyggnad. Biståndets utformning måste, i än högre grad än tidigare, bygga på en analys av mottagarlandets ekonomiska förutsättningar.

Sverige har under de senaste åren ökat *katastrofbiståndet*. Samtidigt finns en strävan att en växande andel av medlen för katastrofbistånd används för insatser av katastroföförebyggande karaktär. En motsvarande förskjutning mot katastroföförebyggande åtgärder inom det långsiktiga utvecklingssamarbetet är också påkallad i vissa särskilt utsatta programländer. För att underlätta en ändrad inriktning av det landprogramerade biståndet bör i ett inledningsskede katastrofmedel kunna utnyttjas för särskilt angelägna insatser. Den långsiktiga finansieringen förutsätts dock ske inom medelsramarna för utvecklingssamarbete med programländerna.

På kort sikt utgör den *växande skuldbördan* ett hot mot stabiliteten på de internationella kapitalmarknaderna. Skuldproblemen kan emellertid inte bara angripas kortsiktigt för att undvika en akut finansiell kris. På längre sikt krävs strukturella reformer och en resursuppbyggnad i u-länderna som bättre svarar mot världsekonomins produktionsstruktur och efterfrågemönster.

Det finns en växande insikt om behovet av internationellt samordnade åtgärder för att söka komma till rätta med skuldproblemen inom ramen för en samlad strategi på de ekonomiska, finansiella, handels- och biståndspolitiska områdena.

Grundläggande är att tillväxten i världsekonomin upprätthålls på en tillräckligt hög nivå och att industriländerna avstår från handelspolitiska ingrepp som begränsar importen från utvecklingsländerna. Endast härigenom kan dessa få exportintäkter för betalning av skulderna.

De fattigaste u-länderna har drabbats hårdare än andra ländergrupper av det senaste decenniets snabba omställningar i världsekonomin och tvingats till de mest långtgående anpassningsåtgärderna. Det gäller särskilt de fattigaste länderna i Afrika. Jämfört med medelinkomstländerna främst i Latinamerika har de fattigaste länderna totalt sett en förhållandevis liten skuldbörda, men den utgör en utomordentligt allvarig belastning på deras redan mycket bräckliga ekonomier. Senare års försämrade lånevillkor och stagnerande bistandsflöden har bidragit till att förvärra situationen. Möjligheterna att ta upp nya kommersiella krediter för import av nödvändiga insatsvaror till industrin och jordbruket är starkt begränsade eller helt stängda på grund av låg kreditvärdighet. Statsfinanserna har urholkats och därmed möjligheterna att tillgodose även elementära behov av samhällsservice. Det står klart att nuvarande metoder att lösa dessa länders skuldproblem inte förslår. De omförhandlingar av utlandsskulderna som hittills genomförts för de fattigaste u-länderna har i flertalet fall endast lett till att skuldbördan skjutits på framtiden. Någon varaktig förbättring i situationen har inte åstadkommits. Dessa länders anpassningsprogram måste i högre grad än hittills grundas på långsiktig, tillväxtorienterad utveckling med stöd av finansiella resurser utifrån.

Som komplement till nuvarande grundprincip där varje skuldlands problem angrips för sig har på senare tid olika förslag och initiativ om internationellt samlade åtgärder framlagts, där de multilaterala finansieringsorganen, främst Internationella valutafonden och Världsbanken, samt även Parisklubben som är ett forum för omförhandlingar av mellanstatliga lån, förutses spela en central roll.

Enligt regeringen bör Sverige aktivt medverka till att sådana samlade åtgärder kommer till stånd. Särskilda åtgärder bör övervägas för de fattigaste u-länderna. Krav på betalning av utestående lån bör så långt som möjligt anpassas till återbetalningsförmågan. Detta kan ske bl. a. genom att långivarländerna i samband med omförhandlingar av enskilda länders skulder erbjuder förmånliga villkor och ställer medel till förfogande för särskilda insatser i samband med strukturanpassningsprogram. Det föreslås i propositionen att medel avsätts under anslaget C 8. Övriga u-landspolitiska insatser m. m. för u-länder med akuta betalningssvårigheter.

Den *jordbrukspolitik* som tillämpats i många u-länder har inte tillräckligt stimulerat småbrukarna att producera ett överskott till försäljning. Bl. a. genom en lågprispolitik som gynnat stadsbefolkningen har småböndernas intressen åsidosatts. Detta har lett till att många småbönder riktat in sig på självhushållsproduktion och byteshandel snarare än på produktion för avsalu. En höjning av producentpriserna på jordbruksvaror är därför nödvändig men måste kombineras med ett ökat varuutbud för landsbygdsbefolkningen.

Utvecklingsprojekt och delar av katastrofbiståndet måste i allt större utsträckning inriktas på att komma till rätta med krisens orsaker. Stödått-

gärder måste vidtas för att förbättra produktion och distribution av livsmedel, stimulera lokala initiativ och hindra miljöförstöring. Långsiktiga åtgärder är nödvändiga för att bevara och utveckla förutsättningarna för produktionen. Stöd bör lämnas till att upprätta spannmålslager och anskaffa transportfordon, liksom till direkta insatser för att hindra ytterligare jorderosion och ökenutbredning.

Det är angeläget att SIDA och SAREC utvärderar de erfarenheter som redan vunnits beträffande jordbruksproduktionen bl. a. i Afrika. Ökad forskning om jordbruksnäringen behövs och måste ha en bred, tvärvetenskaplig uppläggning, eftersom den bör beakta en lång rad faktorer avseende ekonomi, agronomi, teknikval, ekologi, politiska maktstrukturer, jordägardeformer samt kulturella system och värderingar. Härigenom kan utformningen av bättre metoder för landsbygdsutveckling underlättas.

Demokratimålet i biståndet innebär ett krav på folkligt deltagande i utvecklingsprocessen och på respekt för mänskliga rättigheter. Insatser på skilda områden inom utvecklingssamarbetet syftar direkt till att främja demokratimålet förutom att den ekonomiska och sociala utveckling biståndet avses leda till också främjar demokratimålet. Svårigheterna att nå snabba resultat i denna långsiktiga process bör emellertid ej underskattas.

Det humanitära biståndet i Latinamerika och södra Afrika är i stor omfattning ett stöd till skyddet av mänskliga rättigheter och till strävanden att skapa förutsättningar för en samhällsutveckling i demokratisk riktning. Stöd till valförberedelser och kommunal självstyrelse är exempel på insatser där förvaltningsbistånd kan främja demokratimålet. Stöd till fackföreningsrörelser och Kooperation är ett bidrag till ekonomisk demokrati. Utbildningsinsatser i flera av programländerna för bilateralt bistånd har ökat människornas förutsättningar att delta i en demokratisk beslutsprocess. Även projekt för landsbygdsutveckling kan bidra till en demokratisk utveckling om de utformas så att de närmast berörda människorna aktivt deltar i verksamheten. I många fall har enskilda organisationer kunnat genomföra insatser som inte varit möjliga inom det mellanstatliga biståndet.

Möjligheterna att genomföra biståndsinsatser som främjar demokratimålet bör tas till vara i ökad utsträckning. Regeringen finner det angeläget att olika former för att främja demokratimålet närmare analyseras. I detta sammanhang välkomnas det arbete som SIDA inlett för att ytterligare undersöka förutsättningarna för att verka för demokratimålet i samarbetet med programländerna.

FN:s tredje kvinnokonferens hölls i Nairobi i juli 1985. Den hade till uppgift att dels utvärdera vad som åstadkommits under FN:s kvinnoår-tionde (1975–1985), dels utarbeta s. k. framåtblickande strategier för åtgärder för att stärka kvinnans ställning fram till år 2000. Dessa strategier antogs enhälligt.

Strategidokumentets genomgående tema är att kvinnors deltagande i beslutsprocessen på alla nivåer är nödvändig inte bara för att förbättra kvinnornas egen ställning utan även för att uppnå övergripande samhälleliga mål. Särskilt i fråga om u-landskvinnorna hävdas att deras bidrag till utvecklingen måste erkännas. De måste få bättre tillgång till politiska,

finansiella och tekniska resurser och en rättvis del av utvecklingsresultaten. Tyngdpunkten på åtgärder till förmån för kvinnor bör ligga på de redan tidigare fastställda prioriteringsområdena sysselsättning, hälsa och utbildning.

Enigheten om de framåtblickande strategierna innebär att man nu har en fast grund att bygga vidare på i det fortsatta jämställdhetsarbetet. Dokumentet täcker i stort sett alla samhällslivets områden och är förhållandevis konkret till sin utformning. Regeringen anser att de framåtblickande strategierna bör ge viktiga impulser för det fortsatta jämställdhetsarbetet inom ramen för vårt utvecklingssamarbete med u-länderna.

På svensk sida har viktiga steg redan tagits genom SIDA:s handlingsprogram för ett kvinnoinriktat bistånd som presenterades inför kvinnokonferensen. Det syftar till att göra biståndet mer kvinnoinriktat genom att bidra till att hänsyn tas till kvinnornas behov i alla sektorer och projekt och öka kvinnors ekonomiska oberoende. Kvinnors produktiva arbete bör underlättas så att de kan försörja sig och jämställdhet uppnås.

Det nya handlingsprogrammet är en logisk följd av vår strävan att i dialogen med mottagarländerna bidra till att kvinnornas ställning i produktionen och samhället i övrigt förbättras. Regeringen finner det därför angeläget att SIDA även fortsättningsvis i alla biståndsprojekt före igångsättningen belyser den förväntade effekten för kvinnor liksom verklig effekt efter avslutade projekt.

Under en följd av år har tyngdpunkten i det svenska stödet för *miljövården i u-länderna* legat inom landprogrammen. Därigenom har vi och mottagarländerna kunnat uppnå det bästa resultatet med tanke på den nära samverkan som redan finns mellan länderna. De markvårdsprogram som vi numera har erfarenhet av visar att insatserna relativt snabbt ger positiva resultat i form av ökad livsmedelsproduktion och minskad jorderosion. Skogsprojekt i flera programländer syftar bl. a. till att motverka brännvedskrisen och förbättra energiförsörjningen på landsbygden. I dialogen med mottagarländerna har behovet av dessa markvårds- och skogsprojekt uppmärksamrats alltmer, och det är önskvärt att stödet utvidgas ytterligare.

Också i samband med katastrofbekämpning har det blivit alltmer tydligt att det krävs långsiktiga, förebyggande åtgärder för att bevara den produktiva miljön. I vissa fall har katastrofbistånd använts för detta, t. ex. i samarbetet med Etiopien. Sådant bistånd kan utgå såväl inom som utanför kretsen av programländer. För programländerna bör detta stöd successivt inordnas i det reguljära samarbetet.

För att kunna lösa de omfattande markvårds- och energiproblemen krävs inte enbart ekonomiska resurser utan även mer kunskap. Så är t. ex. kunskapen otillräcklig vad gäller de invecklade samband som råder mellan odling, avskogning, markförstöring, ökenutbredning m. m.

U-ländernas egna resurser att driva forskning på detta område är ännu obetydliga. Deras svårigheter att utvidga denna forskning är också stora. Detta innebär att de flesta u-länder saknar såväl egen kunskap att analysera problemen som möjligheter att bedöma och prioritera de åtgärder som behövs för att komma till rätta med de viktigaste problemen på miljö-, markvårds- och energiområdena. Denna kunskap är också nödvändig för

att forskare i u-länderna skall ha möjlighet att själva ta del av pågående internationell forskning och för att anpassa och utnyttja tillgängliga forskningsresultat i de egna länderna. Regeringen finner därför att det långsiktiga arbetet på att bygga upp en inhemsk forskningskapacitet i u-länderna måste förstärkas som komplement till de omedelbara praktiska insatser som görs inom andra delar av den svenska biståndsverksamheten. Mot denna bakgrund anser regeringen att Sverige bör ta initiativet till en långsiktig forskningsinsats som bör syfta till att dokumentera och analysera avskognings- och ökenutbredningsproblem i ett globalt perspektiv. Ett centralt element bör vara att finansiellt stärka vissa u-landsinstitutioner så att dessa i samverkan med svenska forskningsinstitutioner kan bedriva forskning inom det nämnda forskningsområdet. Utöver ett aktivt forskningssamarbete bör insatsen bl. a. omfatta forskarutbildning av personer från u-länder, stöd för inköp av utrustning och vetenskaplig dokumentation samt för vetenskapliga seminarier. Regeringen har i skrivelse nr 1985/86: 76 om forskning rörande skog och miljö föreslagit en sådan forskningsinsats. Medel för denna bör avsättas under anslaget C 6. Styrelsen för u-landsforskning (SAREC).

I varje biståndsinsats är *uppföljning och utvärdering* ett naturligt och nödvändigt led. Insikterna om utvärderingens betydelse för att höja biståndets effektivitet har ökat avsevärt under senare år, såväl internationellt som i Sverige. Den rapport om biståndsflöden som en arbetsgrupp tillsatt av Världsbanken och IMF lade fram till årsmötena i oktober 1985 ägnar stort utrymme åt behovet av kontinuerlig uppföljning och utvärdering av biståndsverksamheten för att ta till vara gjorda erfarenheter. Inom OECD:s biståndskommitté (DAC) har en särskild expertgrupp med aktivt svenskt deltagande tillsatts, med uppgift att främja och samordna givarländernas utvärderingsarbete.

I Sverige har utvärderingsfunktionen inom både utrikesdepartementet och SIDA förstärkts för att möjliggöra en fortlöpande granskning av biståndsarbetets resultat. För departementets del har genom biståndsavdelningens särskilda utvärderingstjänster förutsättningar skapats för att vunna kunskaper tas till vara och återförs till det kontinuerliga arbetet med riktlinjer och policy på biståndsområdet. Utvärderingen av multilateralt och bilateralt bistånd genomförs i nära samråd mellan biståndsavdelningen, SIDA och multilaterala organ.

Inom SIDA pågår ett kontinuerligt arbete för att förbättra och effektivisera utvärderingsprocedurerna och spridningen av utvärderingarnas resultat. Bl. a. har upprättandet av en rullande treårig utvärderingsplan medfört att alla betydande svenska insatser och ett representativt urval inom varje landprogram utvärderas med jämna intervaller.

Utrikesdepartementets utvärderingsarbete har särskilt inriktats på s. k. tematiska eller problemorienterade utvärderingar avseende t. ex. biståndsformer eller angelägna sektoriella frågor. En nordisk utvärdering om personalbiståndets effektivitet i Zambia, Kenya och Tanzania har nyligen inletts. I september 1985 påbörjades inom utrikesdepartementet och SIDA arbetet på en översyn av det svenska katastrofbiståndet. Översynen beräknas vara avslutad under våren 1986 och studerar sambanden mellan kata-

strofbistånd och långsiktigt utvecklingssamarbete. Som underlag för översynen har studier gjorts av katastrofbiståndet till Etiopien och Bangladesh.

UU 1985/86: 15

Motioner

I motion 1985/86: U201 av Iris Mårtensson m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en omfördelning av biståndsanslaget till en ökad satsning av biståndet till FN:s befolkningsfond (UNFPA) och den Internationella familjeplaneringsfederationen (IPPF) samt en ökad forskning kring befolkningsproblemen i u-länderna.

I motion 1985/86: U210 av Karin Ahrlund (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förberedelserna för FN:s nästa kvinnokonferens.

I motion 1985/86: U211 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkande 1 hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande riktlinjer för svenskt bistånd,

I motion 1985/86: U212 av Karin Söder m. fl. (c) yrkandena 1–5 och 7–8 hemställs

1. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning för en översyn av det svenska biståndet i enlighet med motionen,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att biståndet i ökande grad bör inriktas på att möta den pågående förstöringen av jordens miljö- och naturtillgångar,

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att det svenska biståndet inom ramen för en sådan inriktning bör koncentreras till problemområden och geografiska regioner, där just Sverige har bäst förutsättningar att nå fram med bistånd,

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att svensk forskning och svenskt näringsliv gemensamt bör utveckla en forsknings- och resursbas för insatser och för samarbete med länder och med institutioner och internationella organisationer som verkar inom dessa områden,

5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att det är särskilt angeläget att stödja ett samarbete mellan länder inom en underutvecklad region och att de nordiska länderna genom ett samordnat uppträdande, såsom vid det s. k. Nordiska initiativet gentemot frontstaterna i södra Afrika, kan ge u-världen ett exempel på värdet av samarbete mellan besläktade länder inom en region,

7. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att ovan föreslagna inriktningar av biståndet förutsätter ett öppnare val av vägar, varvid även insatserna i samarbetsländerna bör vara flexibla och mera anpassas efter möjligheten till meningsfull verksamhet än efter låsta landramar.

8. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att i bilateralt samarbete avtal om insatser bör föregå fastställande av landram,

så att denna blir summan av vad som under året behövs för att uppfylla det som avtalats,

UU 1985/86: 15

I motion 1985/86: U218 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkandena 1, 2, 5 och 7 hemställs

1. att riksdagen godkänner de riktlinjer för utvecklingssamarbetet som förordas i denna motion under rubrikerna Ett effektivare bistånd, Demokrati och mänskliga rättigheter, Enskilda organisationer, Katastrofbistånd, Ett ämnes- och projektinriktat bistånd, Miljö, markvård och energi, Samverkan med näringslivet, Multilateralt bistånd,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att SIDA ges i uppdrag att utarbeta en strategi för en demokratisk utveckling i enlighet med vad som anförs i motionen,

5. att riksdagen beslutar att befattningen som biståndsinspektör ånyo inrättas samt i övrigt godkänner vad som anförs under rubriken Utvärdering,

7. att riksdagen beslutar om en biståndsutredning i enlighet med vad som anförs i motionen.

I motion 1985/86: U219 av Birgitta Hambræus och Pär Granstedt (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om påtryckningar på internationellt verksamma organisationer för en ansvarsfull miljöpolitik.

I motion 1985/86: U220 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att studier liknande dem som gjorts på Vinh Phu-projektet utförs även på andra större svenska biståndsprojekt.

I motion 1985/86: U221 av Charlotte Branting (fp) hemställs

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om att svenskt bistånd i sin helhet blir mer kvinnoinriktat och att speciella kvinnoprojekt kommer till stånd i ökad utsträckning,

2. att riksdagen beslutar hos regeringen begära att SIDA får i uppdrag att tillse att på varje biståndskontor finns en handläggare för kvinnofrågor,

3. att riksdagen beslutar hos regeringen begära att SIDA:s stöd för kreditgivning till kvinnor utvidgas.

I motion 1985/86: U223 av Ingrid Sundberg (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ökad satsning på familjeplanering i det svenska biståndsarbetet.

I motion 1985/86: U234 av Alf Svensson (c) yrkandena 1, 6, 7, 8 och 10 hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av ett särskilt biståndsdepartement,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående biståndets inriktning på de allra fattigaste och att betoningen av de ekonomiska tillväxtmålen tonas ned,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en ny biståndsstrategi med målsättningen att huvuddelen av biståndet skall gå till småskalig

landsbygds- och jordbruksutveckling, där frivilligorganisationernas erfarenheter bör vara vägledande för insatserna,

8. att riksdagen begär att regeringen låter utreda den svenska jordbrukspolitikens utformning i relation till livsmedelskrisen i tredje världen,

10. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen i övrigt anförs om biståndets inriktning.

I motion 1985/86: U235 av Martin Olsson och Ulla Tillander (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att Sverige vid ingående eller förlängning av biståndsavtal förbehåller sig rätt till omprövning av avtalet, om mottagarlandet deltar i krigsoperationer eller undertrycker grundläggande mänskliga fri- och rättigheter eller om förutsättningarna för biståndet av andra anledningar avsevärt förändrats.

I motion 1985/86: U236 av Gunnar Hökmark m. fl. (m) yrkandena 1 och 3 hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i avsnittet Frihet, fred och demokratisk samhällsutveckling.

3. att riksdagen uttalar att landprogrammerat bistånd skall avbrytas med länder som för angreppskrig eller ockuperar andra länder.

I motion 1985/86: U509 av Gunnel Jonäng m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att initiativ tas till en nordisk regional konferens med representanter för kvinnoorganisationer och kvinnogrupper för en uppföljning av Nairobikonferensen.

Sammanfattning av motionernas innehåll beträffande riktlinjer för biståndet

I det följande görs en sammanfattning av innehållet i de avsnitt i partimotionerna och vissa andra motioner som berör allmänna riktlinjer för Sveriges utvecklingssamarbete. På flera områden sammanfaller synpunkterna i motionerna från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet.

Biståndsmålen

Moderata samlingspartiets partimotion U218 och folkpartiets partimotion U211 betonar särskilt att demokratimålet bör tillmätas ökad vikt. Ett samhälle som ger inflytande åt individen är en förutsättning för att de uppsatta utvecklingsmålen skall kunna uppfyllas, heter det i motion U218 (m). I länder där respekten för demokratiska och mänskliga fri- och rättigheter successivt reduceras bör Sverige arbeta utifrån två handlingslinjer. För det första bör Sverige genom diplomatiska initiativ och genom utformningen av våra biståndsinsatser försöka medverka till att respekten för de demokratiska värdena åter ökar. Om det trots detta inte sker någon förbättring bör biståndet till landet trappas ned, anförs det i motionen, som också anser att biståndssamarbete med mottagarländer som bedriver anfallskrig eller har trupper på främmande territorier måste omprövas och i sista hand avbrytas.

Liknande synpunkter framförs i motion U235 (c), vari yrkas att biståndsavtal med länder som deltar i krigsoperationer eller undertrycker grundläggande mänskliga rättigheter bör omprövas.

I motion U218 (m) föreslås också – i anslutning till dess yrkande 2 – att en strategi utarbetas för en svensk biståndspolitik till stöd för en demokratisk och pluralistisk utveckling i u-länderna. Element i en sådan strategi kunde vara främjande av rättsväsendet, stöd till en fri press och för demokratiska arbetsformer. Ett viktigt inslag i denna strategi bör vara stöd åt enskilda initiativ såsom företag och fackföreningar, forskningsinstitutioner, kulturutbyte m. m.

I fp-motionen U211 understryks sambandet mellan fred, frihet och rättvisa. För svenskt vidkommande måste ambitionen vara att i första hand eftersträva samarbete med sådana u-länder som visar att de bekänner sig till grundläggande mänskliga rättigheter och strävan mot demokrati. Som exempel på en samarbetsform som kan främja demokratiutveckling nämner fp-motionen stöd till politiska organisationer, förslagsvis genom de svenska riksdagspartierna.

Centerpartiets partimotion U212 framhåller biståndet genom enskilda organisationer som särskilt betydelsefullt när det gäller att främja en demokratisk samhällsutveckling i mottagarländerna.

Demokrati förutsätter folkligt deltagande i utvecklingsarbetet, heter det i vpk-motionen U240. Vårt stöd till demokratisering måste ges på de mottagande människornas villkor, och vi måste respektera deras kulturtraditioner. Fackföreningsrörelsens ställning och graden av kvinnofrigörelse är två mätare på demokratin i u-länderna.

I vpk-motionen erinras om utrikesutskottets uttalande i förra årets biståndsbetänkande av innebörd att de biståndspolitiska målen skall vara i lika grad gällande för allt svenskt bistånd. Motionärerna ifrågasätter om IDB:s och Världsbankens utlåningspolitik och de svenska u-krediterna främjar de uppsatta målen.

Demokratifrågorna berörs även i motion U236 (m), dock med tyngdpunkt på förhållandena i vissa enskilda mottagarländer (se avsnittet om samarbete med enskilda länder).

Utvecklingssamarbetets inriktning

Partimotionerna från (m), (fp), (c) och (vpk), liksom motion U234, betonar alla nödvändigheten av att biståndet inriktas på landsbygdsutveckling och på miljö- och markfrågorna. Det särskilda anslaget för detta ändamål bör återinföras, föreslår (m), (fp) och (c).

I motion U234 föreslås att huvuddelen av biståndet skall gå till småskalig landsbygds- och jordbruksutveckling. Samma motion föreslår i yrkande 8 att regeringen utreder den svenska jordbrukspolitikens utformning i relation till livsmedelskrisen i världen.

Centerpartiets motion U212 uppehåller sig särskilt utförligt vid de grundläggande behov som tillfredsställs genom ett bistånd för bevarande av jordens miljö- och naturresurser. Det svenska biståndets inriktning måste förändras och koncentreras till de problemområden som ter sig särskilt

angelägna och till de geografiska regioner som kan bedömas ha störst behov av bistånd. Motionärerna finner det för sin del naturligt att Sverige efter hand koncentrerar sitt bistånd på Afrika söder om Sahara.

Sedan de mest angelägna behovsområdena identifierats bör vi bilda oss en uppfattning om vilka av dessa områden som den svenska resursbasen är mest ägnad för, heter det vidare i motionen. Den svenska kapaciteten på dessa områden bör därefter byggas ut ytterligare. I motionen föreslås också att flera givarländer slår sig samman med FN-organ för gemensamma insatser inom en och samma ländergrupp eller region.

Gemensamt för partimotionerna från (m), (fp), (c) och (vpk) är betoning- en av de fattigaste grupperna, även om metoden att nå dessa grupper kan variera mellan partierna. Det statliga svenska biståndet genom SIDA bör inriktas på de fattigaste länderna, de som står utanför världshandeln och därför har bristande förutsättningar att tränga undan fattigdom, heter det i m-motionen. I motion U240 från (vpk) framhålls att jordbruksbistånd framför allt bör inriktas på de länder i vilka jorden ägs av dem som brukar den. I motion U234 (c) anförs att tillväxtmålet bör tonas ned till förmån för en satsning på de allra fattigaste.

Bistånd genom enskilda organisationer framhålls – med varierande styr- ka – i partimotionerna och i motion U234 (c) som ett mycket viktigt inslag i utvecklingssamarbetet, både som ett medel att nå de fattigaste och som ett bidrag till en demokratisk samhällsutveckling.

Partimotionerna från (m), (fp) och (c) ägnar också uppmärksamhet åt katastrofbiståndet. Den särskilda anslagsposten för katastrofer bör endast användas vid oförutsedda katastrofer och liknande nödlägen anser (m) och (c). Katastrofförebyggande åtgärder, som bör vara ett viktigt inslag i vårt utvecklingssamarbete, skall emellertid finansieras med särskilda medel, såsom det föreslagna anslaget för Miljö och markvård. Motion 218 (m) föreslår därtill att ordinarie landramsmedel bör kunna utnyttjas vid kata- stroftillfällen.

I centermotionen föreslås att möjligheterna till regionalt samarbete mel- lan u-länder uppmuntras i det svenska utvecklingssamarbetet. Som exem- pel nämns det pågående SADCC-samarbetet mellan Norden och länderna i södra Afrika.

Folkpartiets motion anser att befolkningsfrågorna bör ägnas större upp- märksamhet. Det svenska biståndet till familjeplanering bör inte omfattas av länderkoncentrationsprincipen, heter det i motionen.

Särskilda avsnitt ägnas bistånd för kvinnor i partimotionerna från (m), (fp) och (c) samt i motion U234 (c). Motionerna U210 (fp) och U221 (fp) ägnas enbart åt kvinnobiståndet.

Biståndets former, landval m. m.

I (m)-motionen framförs, liksom i motsvarande motion under förra riksmö- tet, invändningar mot landprogrammeringsmetoden som anses medföra en brist på flexibilitet i biståndet. I stället förordas en övergång till ämnes- och projektinriktat stöd, varvid avtal om enskilda insatser i ett visst land skulle föregå och inte följa efter fastställandet av biståndsramen för landet i fråga.

En sådan metod skulle göra det lättare att vid behov avsluta samarbetet med ett land. Liknande synpunkter framförs i (fp)-motionen 211 och (c)-motionen 212.

I de tre partimotionerna från (m), (fp) och (c) förespråkas ett närmare samarbete med den svenska resursbasen bl. a. i syfte att främja enskilt företagande i mottagarländerna. Näringslivet bör i större utsträckning utnyttjas i det svenska biståndsarbetet, heter det i m-motionen; som också ger exempel på områden inom vilka svenskt näringsliv har god kompetens och konkurrenskraft.

Ett bättre utnyttjande av svenska resurser skulle också höja effektiviteten i biståndet, framhålls det i motion 218 (m), som i sammanhanget också anför att förutsättningarna för ett effektivt bistånd förbättras, om vi söker samarbeta med länder som strävar efter demokratiska och marknadsekonomiska lösningar på utvecklingsproblemen.

Det multilaterala biståndet ägnas särskilda avsnitt i samtliga partimotioner. Vänsterpartiet kommunisterna framför i motion 240 invändningar mot de bidrag som föreslås till vissa av de internationella och regionala bankerna men välkomnar ett stöd till andra internationella organ som har akuta finansieringsproblem.

I c-motionen 212 föreslås att den multilaterala andelen av Sveriges bistånd successivt skall öka, och i fp-motionen förordas vissa höjningar av bidragen till IDA, UNDP och UNHCR.

Vikten av utvärdering av biståndet betonas särskilt i motion 218 (m). Däri föreslås bl. a. att befattningen som biståndsinspektör återinrättas. Samma krav reses i motion 234 (c), som i yrkande 1 också föreslår att ett särskilt biståndsdepartement inrättas.

Flera av partimotionerna, liksom motion 234, uppehåller sig också utförligt vid u-ländernas stora skulder och möjligheterna att genom gemensamma aktioner lindra u-ländernas betalningsbalansproblem. I fp-motionen 211 föreslås att ett anslag benämnt Särskilda projekt inrättas i syfte att finansiera större projekt utanför landramarna. Motionernas förslag på detta område redovisas närmare i avsnitt 8 i detta betänkande.

Det finns i partimotionerna och särskilt i motion 234 också ett antal synpunkter och förslag som rör den internationella handelspolitiken och u-ländernas allmänna ekonomiska villkor. Dessa avsnitt har emellertid inte resulterat i specifika motionsyrkanden.

Biståndsutredning

Liksom föregående år yrkar moderata samlingspartiet och centerpartiet att en biståndspolitisk utredning skall tillsättas. Riktlinjerna för denna utredning återgavs i förra årets betänkande UU 1984/85: 12 och upprepas nu i motion 218 (m).

Utskottet

Som framgår av motionssammanfattningen i föregående avsnitt innehåller partimotionerna från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpar-

tiet förslag och synpunkter som är delvis likartade. I stor utsträckning rör det sig också om tankegångar som framförts i anledning av tidigare propositioner om utvecklingssamarbetet. Utskottet får därför inledningsvis hänvisa till avsnitten om riktlinjer för biståndet i bl.a. betänkandena UU 1983/84: 15 och 1984/85: 12.

Biståndsmålen, demokrati, mänskliga rättigheter m. m.

Riksdag och regering har vid upprepade tillfällen bekräftat att de fyra biståndspolitiska målen resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet samt demokratisk samhällsutveckling bör ligga fast. De är alla likvärdiga, och de skall vara styrande för allt svenskt bistånd.

Det har emellertid också ofta framhållits att det inte rimligen kan krävas att varje biståndsinsats skall uppfylla alla de fyra målen i lika mån. I de konkreta situationer svenskt utvecklingssamarbete ställs inför måste en bedömning göras av vad som är angeläget att uppnå och vad som är möjligt att genomföra.

Tillväxtmålet har i praktiken oftast varit lättast att beakta. I nationalräkenskapstermer sker en tillväxt var gång ett belopp investeras i en ekonomi. Tillväxtmålet har också av andra skäl kommit att stå i förgrunden; ekonomisk utveckling har varit vad mottagaländernas regeringar förväntat sig av biståndet och för givaren ofta blivit måttet på biståndets effektivitet. Utan resurser att fördela har det naturligt nog tett sig mindre meningsfullt att tala om utjämning och oberoende.

I motion U234 (c), yrkande 6, föreslås att tillväxtmålet tonas ned till förmån för en starkare inriktning av biståndet på de allra fattigaste grupperna.

Utskottet anser inte att det föreligger någon nödvändig motsättning mellan dessa båda inriktningar. Det av SIDA förmedlade svenska biståndet är i mycket stor utsträckning riktat mot de allra fattigaste. Ett mål för detta bistånd är att ge den fattiga befolkningen på landsbygden möjlighet att med produktion delta i det ekonomiska livet, exempelvis genom att odla livsmedel för avsättning på den lokala marknaden. Om biståndet lyckas i denna strävan är resultatet en ökad ekonomisk tillväxt. Tillväxtmålet bör således inte tonas ned men tillväxten ges ett sådant innehåll att den gagnar även de mest eftersatta grupperna. Avgörande härvidlag är bl. a. biståndets allmänna inriktning och insatsernas utformning och lokalisering. Av det anförda torde följa att biståndet också framgent måste få omfatta insatser för exempelvis infrastruktur, energiförsörjning, kommunikationer, förvaltning och högre forskning, även om projekt av detta slag inte alltid omedelbart kommer de allra fattigaste till nytta.

Yrkande 6 i motion U234 avstyrks med hänvisning till det anförda.

Samtidigt har tillväxtmålet ibland kommit att stå i konflikt med andra mål. Snabb tillväxt medför ofta förändringar som både minskar och ökar klyftorna i samhället. Kapitalkrävande investeringar har medverkat till att förbyta ett eftersträvat oberoende i ökat beroende av importerade varor och tilltagande skuldsättning.

Oberoendemålet har kommit i förgrunden för biståndet till frontstaterna i södra Afrika. Detta är en av omständigheterna given prioritering av ett av målen.

I den svåra kris som råder på många håll i Afrika har biståndet alltmer måst inriktas på katastrofhjälp, förebyggande åtgärder och underhåll av det som kunnat byggas upp. I ett sådant läge blir de grundläggande förutsättningarna för människans överlevnad på kort sikt styrande för biståndet snarare än långsiktiga och ambitiösa biståndsmål.

I flera motioner, särskilt partimotionerna U211 (fp) och U218 (m) samt motion U234 (c) och motion U236 (m), framhålls att demokratimålet bör tillmätas ökad vikt. Motion U218 (m) föreslår att en särskild strategi för svenskt bistånd utarbetas i detta syfte. För motionernas motiveringar hänvisas till föregående avsnitt.

Målet att främja demokratisk utveckling har kommit att inta en alltmer betydelsefull plats i den svenska debatten. Det är emellertid svårt att värdera graden av uppfyllelse av demokratimålet, inte minst därför att det skall ses som uttryck för en rörelseinriktning. Tidigt knöts stora förhoppningar till en snabb demokratisk utveckling i de nyss självständiga u-länderna. Dessa förväntningar har inte infriats. Att skapa demokrati är ofta en långvarig process. Ansträngningar har gjorts att i det praktiska biståndsarbetet fylla demokratimålet med ett konkret innehåll, t. ex. genom förvaltningsbistånd, stöd åt valförberedelser och kommunal självstyrelse, stöd till fackföreningsrörelser och kooperation samt mediabistånd.

Det finns enligt utskottets mening anledning att fortsätta på den vägen. Det bör med ökat eftertryck kunna klarläggas för våra mottagarländer att ett folkligt deltagande i utvecklingsprocessen åsikts- och föreningsfrihet, en oberoende press och andra utslag av politisk och kulturell mångfald representerar väsentliga värden i en utvecklingsstrategi som Sverige önskar ge sitt stöd.

Som utskottet tidigare framhållit är själva valet av samarbetsprojekt och mottagargrupper av betydelse för att visa vilken vikt Sverige fäster vid dessa frågor. Bistånd genom enskilda organisationer och till motsvarande rörelser i mottagarländerna kan bli ett viktigt inslag i en demokrateringsprocess. Andra exempel lämnas bl. a. i motion U218 (m).

De biståndspolitiska målen är som ordet anger mål och inte förutsättningar för bistånd. Avsaknaden av ekonomisk utjämning i ett mottagarland är självfallet inte skäl för att upphöra att ge bistånd. På samma sätt är avsaknaden av demokratiska styrelseformer inte skäl för avbrytande av ett utvecklingssamarbete. I stället bör biståndssamarbetet, på det sätt som här angivits, bidra till att ett samarbetsland utvecklas i demokratisk riktning.

Det är uppenbart att mottagarlandet självt måste medverka aktivt i uppfyllandet av målen. Det är ett krav Sverige har rätt att ställa i lika mån på alla länder. Resultaten av utvecklingssamarbetet och graden av måluppfyllelse måste emellertid bedömas efter de förutsättningar som råder i varje enskilt land. Liksom hittills bör gälla att Sverige kan bedriva utvecklingssamarbete med länder av olika samhällssystem.

En av förutsättningarna för ett förtroendefullt och långsiktigt samarbete är emellertid att parterna delar vissa grundläggande värderingar såsom

övertygelsen att människans rättigheter inte får kränkas. Sådana rättigheter kan inte betraktas som mindre angelägna för människor som lever under knappa materiella villkor, hette det redan i proposition 1977/78: 135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete.

Som påpekas i ett par partimotioner är synen på mänskliga rättigheter en indikation på om ett samhälle utvecklas i demokratisk riktning eller ej.

Sveriges humanitära bistånd till Latinamerika och södra Afrika har som ett huvudsyfte att ge hjälp åt diktaturens offer. Detta arbete har samtidigt betraktats som ett stöd för de krafter som står för ett demokratiskt alternativ i dessa länder. Demokratimålet har därmed fått en särskild betydelse för denna bistandsform. Stöd för demokratiutveckling var också en av motiveringarna för det reguljära biståndssamarbete som relativt nyligen inleddes med Zimbabwe och Nicaragua; två länder som tidigare mottagit humanitärt bistånd ur de särskilda anslagsposterna för detta ändamål. Det är naturligt om demokratimålet omges med särskilda förväntningar gentemot de länder med vilka samarbete inletts under dessa förutsättningar.

Utskottet ser svårigheter i att fastställa en särskild *strategi* för en demokratisk utveckling, såsom föreslås i motion U218 (m). Det förefaller också tveksamt om en sådan skulle kunna bli praktiskt och politiskt användbar som en riktlinje för det bilaterala biståndet. Yrkande 2 i motion U218 avstyrks därför. En allmän strävan måste emellertid vara att i ökande grad få till stånd en diskussion mellan givare och mottagare om synen på demokratins problem med en betoning av de friheter som nämnts i det föregående. Stöd för initiativ genom enskilda organisationer av det slag som berörs i motion U218 (m) kan vara verksamma inslag i ett bistånd som syftar till en demokratisk utveckling.

Särskilt angeläget är det att denna diskussion också omfattar synen på mänskliga rättigheter. Utskottet har under en följd av år lagt ökad tonvikt på denna fråga och anser inte att det är en otillbörlig påtryckning om svenska synpunkter framförs även inom ramen för ett biståndssamarbete.

Med det anförda torde ifrågavarande del av yrkande 1 i motion U211 (fp) och motion U218 (m) samt yrkande 1 i motion U236 (m) få anses besvarade.

I partimotion U218 (m) och i motion U235 (c) framförs att brott mot mänskliga rättigheter i allvarliga fall – liksom det förhållandet att ett mottagarland bedriver anfallskrig – bör kunna föranleda att ett biståndssamarbete omprövas och i sista hand avbryts. Avbrytande av bistånd i händelse av angreppskrig föreslås även i motion U236 (m), yrkande 3.

Utskottet har i anledning av liknande yrkanden tidigare framhållit att brott mot mänskliga rättigheter kan påverka ett biståndssamarbete och att detta i ännu högre grad måste gälla i fråga om krigshandlingar. Samtidigt har utskottet erinrat om att allmängiltiga och entydiga regler inte kan fastställas utan att en prövning sist och slutligen måste göras i de enskilda fallen (UU 1984/85: 12).

En rätt till uppsägning av bistandsavtal föreligger. Det är emellertid alltför utskottets uppfattning att det inte i förväg bör göras generella uttalanden av det slag som föreslås i motionerna. Yrkande 3 i motion U236 (m), motion U235 (c) och ifrågavarande del av motion U218 (m) avstyrks därför.

Liksom tidigare år förespråkas i partimotionerna från (m), (fp), (c) och (vpk) fortsatta insatser för bevarande av den naturliga miljön och odlingsbetingelserna på landsbygden. Dessa partimotioner beklagar att regeringen i budgeten för år 1983/84 avskaffade den anslagspost som tidigare var särskilt avsedd för insatser för miljö- och markvård samt energi. Ett återinförande av ett särskilt anslag för detta ändamål skulle, heter det i motionen från moderata samlingspartiet, på ett betydelsefullt sätt kunna förnya och vitalisera svensk biståndspolitik på detta för mänsklighetens framtid så viktiga område. I folkpartiets motion understryks särskilt behovet av att med hjälp av insatser från ett sådant anslag förbättra u-ländernas energiförsörjning. Centerpartiets motion nämner i sitt yrkande om ett särskilt anslag för miljö- och markvård att detta bl. a. skall kunna användas för förebyggande av katastrofer.

Även budgetpropositionen uppehåller sig utförligt vid dessa viktiga frågor och konstaterar att en stor andel av Sveriges bilaterala och multilaterala bistånd är inriktat på stöd för miljövården i u-länderna och på utveckling av försörjningsmöjligheterna för jordbruksbefolkningen. Detta gäller särskilt Afrika, där krisen till stor del har sin orsak i den fortlöpande utarmning av naturmiljön som skett. Ett nytt inslag i utvecklingssamarbetet är den omfattande forskningsinsats på skogs- och miljöområdet som SAREC föreslås få medel till (se vidare under avsnittet om SAREC).

Som framgår av propositionen ligger huvuddelen av det svenska bilaterala miljöbiståndet inom landprogrammen. I flera mottagarländer är markvård, byskogsbruk och energiförsörjning ett huvudinslag i biståndssamarbetet, exempelvis i Etiopien, Sri Lanka, Kenya och Indien. Från anslaget Försöksverksamhet och metodutveckling utgår bidrag bl. a. till markvårdsprogrammet i Sahel. Sverige stöder också det multilaterala arbetet på miljövårdsområdet, bl. a. genom FN:s miljövårdsprogram UNEP och Sahelkontoret UNSO. Vi verkar för att Världsbanken fäster vikt vid dessa frågor.

Det bör således inte föreligga någon oenighet om de allmänna målen för miljö- och landsbygdsbiståndet. En begränsning ligger snarare i att de resurser Sverige förfogar över inte alltid är anpassade till de särskilda behov mottagarländerna har. Det tar tid för givarlandet att utveckla en kunskapsbas på det område det här är fråga om.

Utskottet kan därmed instämma i det allmänna syftet bakom yrkande 2 i motion U212 (c) och i motsvarande synpunkter i motionerna U211 (fp) och U218 (m). Dessa motioners förslag om ett särskilt miljöanslag behandlas senare i betänkandet.

Yrkandena 3 och 4 i c-motionen är, som utskottet tolkar dem, en vidareutveckling av yrkande 2. Förslagen i dessa yrkanden innebär att Sverige bör koncentrera sitt miljöbistånd till de problemområden och geografiska regioner inom vilka just Sverige har bäst förutsättningar att nå fram med bistånd samt att vi, som ett nästa steg, bör ytterligare utveckla vår forskning och vårt näringsliv på dessa områden.

Utskottet delar uppfattningen att Sverige särskilt bör ägna sig åt sådant

bistånd som vi har bäst förutsättningar att klara. Så sker också. Det finns också anledning att särskilt utnyttja och vidareutveckla den kompetens vi har på dessa angelägna områden. Det forskningsprogram som SAREC ges i uppgift att främja, och som behandlas på annan plats i detta betänkande, är exempel på en sådan strävan.

Mot denna bakgrund får utskottet anse yrkandena 2–4 i motion U212 (c) besvarade.

I motion U234 (c) föreslås i praktiken betydande förändringar av biståndspolitiken. Motionären förordar en ny bistandsstrategi i vilken huvuddelen av biståndet skall gå till småskalig landsbygds- och jordbruksutveckling, där frivilligorganisationernas erfarenheter bör vara vägledande för insatserna.

Som tidigare nämnts går redan en betydande del av svenskt bistånd till landsbygdsutveckling, och det är en strävan att insatserna på detta område skall öka i takt med Sveriges kapacitet att lämna sådant bistånd. Utskottet är emellertid inte berett att uttala att huvuddelen av biståndet skall gå till detta bestämda ändamål och finner inte heller anledning att fastställa att frivilligorganisationernas arbete skall vara vägledande på ett område som delvis är nytt för dem. Yrkande 7 i motion 234 (c) avstyrks därför.

I samma motions yrkande 8 föreslås att den svenska jordbrukspolitikens utformning i relation till jordbrukskrisen i tredje världen utreds.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet anföra följande. På grundval av 1983 års livsmedelskommittés betänkande (SOU 1984: 86) förlade regeringen riksdagen förra våren en proposition i vilken det bl. a. hette att den internationella situationen på livsmedelsområdet bör tillmätas betydelse vid utformningen av vår egen livsmedels- och jordbrukspolitik. Regeringen förutsåg ett fortsatt behov av livsmedelsbistånd under de närmaste åren men anförde också att Sverige på sikt inte borde bevara och utveckla kapacitet för omfattande livsmedelshjälp och u-landsexport (prop. 1984/85: 166). Propositionen godkändes av riksdagen (JoU 1984/85: 33).

Med hänsyn till att den svenska jordbruks- och livsmedelspolitiken så nyligen setts över och varit föremål för riksdagsbehandling avstyrker utskottet förslaget om en ny utredning.

I motion U219 (c) anföras att Sverige bör öva påtryckningar på internationellt verk samma organisationer, såsom Världsbanken och IDB, för en ansvarsfull miljöpolitik. Lån bör inte beviljas av dessa organ till exploateringsprojekt som hotar regnskogarna.

Utskottet behandlade denna och angränsande angelägna miljöfrågor särskilt utförligt i betänkande UU 1983/84: 15. Det är utskottets intryck att det internationella medvetandet om regnskogarnas och naturmiljöns betydelse för livsbetingelserna på jorden har ökat successivt och att de internationella biståndsgivande organen också alltmer inser det ansvar som åvilar dem. Mer kan emellertid göras. Utskottet utgår från att regeringen, tillsammans med likasinnade regeringar, fortsätter att verka pådrivande i dessa frågor och att vi använder vårt inflytande i de internationella bankerna och i FN-organen i enlighet härmed. Utskottet vill åter erinra om den betydande

forskningssatsning på skogs- och miljöområdet som regeringen föreslår i UU 1985/86: 15 budgetpropositionen.

Motion U219 (c) får härmed anses besvarad.

Katastrofbistånd, bistånd genom enskilda organisationer m. m.

Flera motioner berör katastrofbiståndets inriktning. Dessa kommer att behandlas på annan plats i detta betänkande, liksom anslagspostens storlek.

Under senare år har en allt större del av biståndsmedlen, i synnerhet ur katastrofposten, måst användas för att lindra nöden vid naturkatastrofer och – ännu mera – för hjälp vid av människan framkallade miljökatastrofer.

Det kan bedömas att biståndet även framgent kommer att behöva avdelas för katastrofsituationer och till förebyggande åtgärder. En av utrikesdepartementet tillsatt utredning har nyligen avgivit ett betänkande om katastrofbiståndets framtida inriktning. Betänkandet kommer på sedvanligt sätt att prövas av regeringen.

Även biståndet genom enskilda organisationer och de motioner som berör detta kommer att behandlas i ett särskilt avsnitt.

Partimotionerna från (m), (fp) och (c) understryker i sina principavsnitt att de enskilda organisationerna förmedlar ett effektivt bistånd som har särskilda förutsättningar att nå de fattigaste grupperna. Deras verksamhet har också, betonas det, speciell betydelse när det gäller att främja en demokratisering av mottagarländerna och förbättra respekten för mänskliga rättigheter. Utskottet delar dessa synpunkter.

Kvinnor och utveckling

Partimotionerna från (m), (fp) och (c) innehåller avsnitt om biståndets betydelse för kvinnans situation. Några motioner ägnas enbart åt kvinnofrågor.

Motion U221 (fp) föreslår i yrkande 1 att svenskt bistånd bör bli mer kvinnoinriktat och att speciella kvinnoprojekt kommer till stånd i ökad utsträckning. Särskilda handläggare för kvinnofrågor bör utses på varje biståndskontor (yrkande 2) och kreditgivningen till kvinnor bör utvidgas (yrkande 3).

Två motioner berör kvinnokonferensen i Nairobi sommaren 1985. I motion U210 (fp) föreslås att det svenska förberedelsearbetet för nästa internationella kvinnokonferens inleds redan nu och att konferensen ägnas helt åt en utvärdering av hittills uppnådda resultat (planen från Mexico, programmet från Köpenhamn och strategin från Nairobi).

I motion U509 (c) föreslås en nordisk kvinnokonferens för uppföljning av Nairobikonferensen.

I ett hösten 1985 avgivet betänkande om internationella kvinnofrågor (UU 1985/86: 6) beskrev utskottet utförligt såväl resultaten från FN:s kvinnokonferens i Nairobi som det svenska handlingsprogrammet för utvecklingsbistånd på kvinnoområdet. Det framhölls att det svenska bilaterala

biståndet länge försökt uppmärksamma u-landskvinnornas behov. Inrättandet av ett kvinnoråd inom SIDA och det detaljerade handlingsprogrammet bör kunna medverka till att föresatser och mål för det kvinnoinriktade utvecklingssamarbetet i högre grad än hittills omsätts till praktiska resultat, ansåg utskottet.

En strävan hos SIDA är att allt bistånd skall beakta kvinnoaspekter. Det utesluter inte att det kan finnas behov av särskilda kvinnoprojekt, som förordas i motion U221 (fp).

Kreditgivning specialdestinerad till kvinnor är en relativt ny företeelse. Enligt SIDA:s handlingsprogram visar dock erfarenheten att kvinnor är goda låntagare. I allmänhet återbetalas över 90 % av lånen. Sverige stöder kreditprojekt och s. k. revolving funds för kvinnor genom bl. a. Women's World Banking. I handlingsprogrammet konstateras att detta är ett område där stödet kan utvidgas. Även i propositionen understryks vikten av att kvinnor får ökad tillgång till kapital.

Inom SIDA pågår ett arbete med att organisatoriskt anpassa sig till handlingsprogrammets krav. Som ett led i detta arbete ingår också att se över biståndskontorens resurser vad avser handläggningen av kvinnofrågor. Olika modeller kan bli aktuella, men utskottet vill understryka vikten av att alla handläggare känner ansvar för att biståndet blir mera kvinnoinriktat.

Utskottet gör bedömningen att instrumenten för ett bistånd som tar hänsyn till kvinnornas behov nu finns. Vad som återstår – och det är ingen obetydlig uppgift – är att omsätta planer och förväntningar i praktisk verklighet. Utskottet noterar att regeringen i propositionen särskilt uppmärksammat vikten av ett kvinnoinriktat bistånd såväl genom SIDA som genom de internationella organisationerna.

Med det anförda får utskottet anse motion U221 (fp) besvarad.

Vad gäller de båda motionerna om uppföljning av Nairobi-konferensen vill utskottet anföra följande.

Nairobi-konferensen ägde rum sommaren 1985, och tidpunkt för en ny konferens är inte fastställd. Däremot pågår bl. a. inom FN:s kvinnokommission i Wien ett fortlöpande uppföljnings- och beredningsarbete. Vid kommissionens möte i mars fattades dock inga beslut om tidpunkt för nästa internationella kvinnokonferens eller om dess närmare inriktning.

Utskottet delar motionärens synpunkt att det inte i första hand är en brist på strategier och framåtsyftande planer som bromsar framsteg i det internationella kvinnoarbetet. Vad som krävs är praktisk handling på grundval av de program som redan antagits. Utskottet vill därutöver inte nu göra något uttalande om vad nästa internationella kvinnokonferens bör inrikta sitt arbete på.

Motion U210 (fp) får därmed anses besvarad.

Förslaget i motion U509 (c) om att arrangera en nordisk kvinnokonferens för uppföljning av Nairobi-konferensen ligger i linje med rekommendationerna från Nairobi om regionalt samarbete i kvinnofrågor. Till Nordiska rådets session i Köpenhamn i mars 1986 förelåg ett medlemsförslag av innebörd att ett s. k. forum för nordiska kvinnosammanslutningar skulle äga rum. Rådet beslöt rekommendera ministerrådet att arrangera ett så-

dant forum. Vid Köpenhamnsmötet togs också initiativ till en nordisk UU 1985/86: 15
regeringskonferens om kvinnofrågor.

Syftet med motion U509 (c) får därför anses tillgodosett och motionen besvarad.

I motion U220 (vpk) föreslås att utnyttjandet av kvinnor som arbetskraft i våra mottagarländer blir föremål för studier liknande dem som gjorts vid Vinh Phu-projektet i Vietnam.

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. SIDA följer och utvärderar fortlöpande verksamheten vid biståndsprojekten. Om därvid missförhållanden av något slag kan misstänkas är det självfallet SIDA:s uppgift att närmare granska situationen. Eventuella kränkningar av mänskliga rättigheter eller annat övervåld och missbruk bör, som ofta framhållits av riksdag och regering, påtalas för mottagarlandets ansvariga myndigheter. SIDA:s granskning avser normalt endast biståndsprojekten och förhållandena kring dem. Därutöver har emellertid de svenska ambassaderna bl. a. till uppgift att följa och rapportera om situationen för de mänskliga rättigheterna i verksamhetsländerna. Undersökningar av det slag som utförts i Vietnam kan således komma i fråga i andra biståndsmottagarländer.

Med de anförda får motion U220 (vpk) anses besvarad.

Befolkningsfrågor

FN:s befolkningskonferens i Mexico år 1984 medförde ett förnyat medvetande bland u- och i-länder om det hot mot utvecklingsansträngningarna som befolkningsexplosionen utgör.

Det svenska biståndet på befolkningsområdet har successivt höjts under senare år, framför allt det som går genom internationella organ. FN:s befolkningsfond UNFPA föreslås nu få 65 milj. kr, vilket är en höjning med 20% från innevarande år. Internationella familjeplaneringsfederationen IPPF föreslås erhålla 75 milj. kr, vilket är en höjning med drygt 10%. Detta är en betydande ökning i jämförelse med andra anslagsposter. Forskning på området stöds genom SAREC, som bl. a. sedan flera år bidrar med betydande belopp till ett program för fortplantningsforskning inom WHO. I det bilaterala biståndet ger Sverige ökat stöd till familjeplaneringsinsatser inom ramen för hälsobiståndet i flera länder. Även det arbete på befolkningsområdet som bedrivs med medel från anslagsposten Försöksverksamhet och metodutveckling har expanderat kraftigt.

Två motioner ägnas särskilt åt befolkningsfrågorna. I motion U201 (s) föreslås en omfördelning av biståndsanslagen till förmån för UNFPA, IPPF och ökad forskning. Med hänvisning till den bidragsökning som redan skett på just dessa punkter, avstyrker utskottet förslaget om en omfördelning av medlen.

Motion U223 (m) tar framför allt sikte på det bilaterala familjeplaneringsbiståndet. Enskilda organisationer bör engageras mer, informationsinsatserna i mottagarländerna stärkas och forskningen intensifieras, heter det i motionen.

Även partimotionen från folkpartiet föreslår att befolkningsfrågorna skall ägnas mer uppmärksamhet. Eftersom Sverige har en lång tradition

och särskild kunskap på området bör detta prioriteras och vårt bistånd inte omfattas av länderkoncentrationsprincipen.

Utskottet finner det naturligt att befolknings- och familjeplaneringsinsatserna gradvis byggs ut. Utskottet delar de allmänna synpunkter som förs fram i motionerna. På detta område är det emellertid ytterst angeläget att bistånd inte upplevs som tvång eller påträngande övertalning. Därför förefaller det väsentligt att, såsom föreslås i motion U223, informationsinsatserna förstärks så att biståndsverksamheten drar nytta av den delvis nya inställning och medvetenhet som kom till uttryck vid Mexico-konferensen.

I ett tidigare skede begränsades det svenska familjeplaneringsbiståndet inte till programländerna. Det rörde sig under denna period om pionjärinsatser, för vilka det gällde att vinna förståelse trots hårt motstånd från olika håll. Numera är situationen en annan, och befolkningsbiståndet är mer accepterat. Det har integrerats i övrigt utvecklingssamarbete och är bl. a. en viktig del av hälsobiståndet. Enligt utskottets mening är det naturligt att bilateralt familjeplaneringsbistånd förblir en del av den landprogrammerade verksamheten. Även för försöksverksamheten under dess särskilda anslag förordas, som framgår av propositionen (s. 82), en nära anknytning till de reguljära samarbetsprogrammen. Detta hindrar inte ett ökat stöd till familjeplanering också i andra länder i samarbete med de multilaterala organ eller enskilda organisationer som är verksamma på detta område.

Motion U223 (m) och ifrågavarande del av yrkande I i motion U211 (fp) får med det anförda anses besvarade.

Regionalt samarbete

Sedan lång tid finns det i biståndsbudgeten en anslagspost för regionala insatser. Den har använts för insatser i södra Afrika, i Östafrika, i Indokina och i Bengaliska viken och föreslås nu även kunna utnyttjas för Centralamerika. Regionala program har även finansierats över posten Försöksverksamhet och metodutveckling (tidigare Särskilda program) och över det multilaterala anslaget. Medelstillelningen till anslagsposten Regionala insatser behandlas på annan plats i detta betänkande.

I motion U212 (c) väcks förslag av principiell innebörd, nämligen att ett regionalt samarbete mellan grupper av u-länder bör eftersträvas och uppmuntras i ökande utsträckning och att de nordiska länderna gemensamt bör söka uppträda som biståndgivare. SADCC-samarbetet i södra Afrika och de nordiska ländernas gemensamma initiativ där nämns som exempel.

Enligt utskottets uppfattning finns det anledning att uppmuntra regionalt samarbete mellan u-länder. Detta är för övrigt en tanke som under lång tid förts fram i nord-syd-sammanhang och som ägnats flera studier och FN-konferenser. Det finns exempel på relativt framgångsrika regionala initiativ, framför allt på frihandelsområdet, men det måste samtidigt erkännas att de naturliga förutsättningarna för ett nära ekonomiskt samarbete, särskilt mellan länder i fattigare delar av världen, inte alltid är goda.

Om ett svenskt bistånd på ett naturligt sätt kan bidra till ett förstärkt samarbete mellan våra mottagarländer är detta självfallet en fördel. I vissa

situationer, exempelvis vid ökenutbredning och gränsöverskridande miljöförstöring, är själva problemets karaktär sådan att det lämpligen angrips regionalt. Utskottet vill i sammanhanget peka på den roll de regionala bankerna och Sahelkontoret (UNSO) spelar för det regionala samarbetet.

Det nordiska SADCC-initiativet är exempel på vad som kan åstadkommas genom nordiskt samarbete på biståndsområdet. Enligt utskottets mening finns det anledning att låta de kommande erfarenheterna av det nordiska SADCC-samarbetet bli underlag för en bedömning av möjligheterna att gå vidare på den väg som föreslås i motionen.

Yrkande 5 i motion U212 (c) får därmed anses besvarat.

Ett förslag med regional inriktning framförs även i motion U218 (m). Däri förordas en särskild anslagpost, benämnd Demokratiutveckling i södra Afrika, som skulle användas för skilda insatser till stöd för en demokratisk utveckling i Sydafrikas grannstater, dvs. den krets som omfattas av SADCC-samarbetet. Detta motionsyrkande har förts till det avsnitt i betänkandet som rör humanitärt samarbete i södra Afrika.

Landprogrammering och projektbistånd

Den del av det svenska utvecklingssamarbetet som utgår i form av reguljärt bilateralt bistånd till de 17 programländerna, vilken motsvarar cirka en tredjedel av det totala biståndet, planeras enligt landprogrammeringsmetoden. En utförlig redogörelse för denna metod lämnades i betänkande UU 1983/84: 15.

På grundval av invändningar mot landprogrammeringsmetoden som framfördes i motioner till den då föreliggande biståndspropositionen 1983/84: 100, bilaga 5, föreslog riksdagen regeringen att närmare överväga landprogrammeringens för- och nackdelar. Resultatet av dessa överväganden förelades riksdagen i förra årets budgetproposition. Regeringens slutsats blev att ett landorienterat planeringssystem erbjuder fördelar framför alternativa system. Vissa justeringar av metoden vidtogs dock. Riksdagen anslöt sig till regeringens bedömningar (UU 1984/85: 12).

I de nu väckta partimotionerna från (m), (fp) och (c) framförs åter invändningar mot landprogrammeringsmetoden. Ett mer ämnes- och projektinriktat stöd föreslås, med en landramsmetod som är modifierad så att totalramen inte oavkortad står till mottagarlandets förfogande utan endast utgör summan av överenskomna insatser.

I anledning av dessa motioner vill utskottet i första hand hänvisa till vad det anförts tidigare i denna fråga. Det är utskottets uppfattning att landprogrammeringen fortfarande är en metod som är väl ägnad för överföring av bistånd till länder med vilka vi har ett långsiktigt samarbete. Det har visat sig att landprogrammeringen kan rymma skilda biståndsformer, såsom projektbistånd och insatser mot miljöförstöring. Den ger samtidigt möjlighet för givarparten att genomdriva en erforderlig styrning av samarbetet. Genom de justeringar som nämnts ovan har den ytterligare anpassats till ställda krav.

Utskottet avstyrker med hänvisning härtill yrkandena 7 och 8 i motion U212 (c) samt ifrågasvarande del av yrkande 1 i motionerna U211 (fp) och U218 (m).

Partimotionerna från (m) och (c) förespråkar ett närmare samarbete med och ett bättre utnyttjande av den svenska resursbasen i syfte att göra biståndet effektivare. Motion U218 (m) uppehåller sig särskilt vid behovet av marknadsekonomiska inslag i biståndet. Effektiviteten främjas av samarbete med länder med marknadsekonomisk inriktning. Vikten av kontroll och en fristående utvärdering av biståndet betonas i samma motion. Befattningen som biståndsinspektör bör återinrättas, föreslås i motion U218 (m) och motion U234 (c).

Utskottet har tidigare framhållit att svenska resurser och svenskt näringslivs produkter bör vara naturliga och effektivt verkande inslag i vårt bistånd. Ett allt närmare samarbete mellan SIDA och näringslivet byggs successivt upp. SIDA:s industribistånd är mer omfattande än dess jordbruks- och landsbygdsinriktade insatser och ger stort utrymme för näringslivets medverkan. Svenska företag spelar stor roll i flera större biståndsprojekt, och återflödet till Sverige från dessa insatser är ofta mycket betydande. De u-landspolitiska insatserna finansierade under anslaget C 8 är så gott som helt beroende av samverkan med näringslivet.

Utskottet finner således att det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet sammantaget är i mycket hög grad inriktat på samarbete med näringslivet i Sverige och på en uppmuntran av företagsamhet i u-länderna. Det finns emellertid anledning att åter erinra om att utgångspunkten för Sveriges utvecklingssamarbete måste vara u-ländernas egna behov.

Med det anförda torde yrkande 1 i motion U218 (m) få anses besvarat i denna del.

Bistånd bör naturligtvis vara effektivt. För att mäta biståndets effektivitet bör en noggrann kontroll och utvärdering av biståndet äga rum. Detta har riksdagen understrukit under en följd av år, och biståndsmyndigheterna har fortlöpande förbättrat sina utvärderingssystem.

Utvärderingssystemet inom SIDA har varit och är i huvudsak fortfarande decentraliserat, dvs. biståndskontoren på fältet och sektorbyråerna på hemmamyndigheten tar initiativ till och genomför utvärderingarna. På senare tid har en förskjutning skett mot centraliserade och mer fristående utvärderingar, bl. a. i form av den rullande treåriga utvärderingsplan som omnämns i propositionen. Den gemensamma nordiska översyn av personalbiståndet i vissa östafrikanska länder som likaledes relateras i propositionen är ett exempel på en sådan fristående utvärdering som föreslås i motion U218 (m).

Inom utrikesdepartementet finns sedan ett par år två utvärderartjänster. Dessa befattningshavares uppgift har hittills inriktats på tematiska eller problemorienterade utvärderingar av inslag i det multilaterala och bilaterala arbetet. Utskottet anser sig inte ha skäl att föreslå den förändring av departementets utvärderingsverksamhet som ett återinförande av befattningen som biståndsinspektör skulle innebära. Yrkande 5 i motion U218 (m) avstyrks med hänvisning till det anförda.

Det yttersta måttet på biståndets effektivitet är om det är till gagn för dem det är avsett att nå och om det uppfyller uppsatta biståndspolitiska

mål. De gångna årens erfarenheter har visat att det ofta är svårt att uppnå de avsedda resultaten utan sidoverkningar. Erfarenheten har också visat att det är vanskligt både att förutse och att därefter mäta de slutliga effekterna av en biståndsinsats. Enligt utskottets mening finns det här inget enkelt samband mellan biståndets effektivitet i denna mening och politiskt system i mottagarlandet. Varje biståndsinsats måste utformas och genomföras med hänsyn till alla de omständigheter och lokala förhållanden som råder.

Biståndspolitisk utredning m. m.

Liksom föregående år föreslås av moderata samlingspartiet och av centerpartiet att en biståndspolitisk utredning tillsätts med uppgift att se över och förnya Sveriges biståndspolitik i enlighet med vad som framgår av motionerna U218 (m) och U212 (c).

Utskottet konstaterar att det svenska utvecklingssamarbetet nyligen underkastats översyner på flera delområden. Det gäller biståndet genom enskilda organisationer, metoderna för landprogrammering och SAREC:s verksamhet. SIDA:s organisation har nyligen setts över, och för kort tid sedan färdigställdes en utredning om katastrofbiståndet. Genom dessa utredningar och genom den fortlöpande prövning av biståndets former och innehåll som sker inom regeringskansliet har det svenska utvecklingssamarbetet under senare år undergått en relativt betydande förändring. Vid behov finns möjlighet att se över andra delar av biståndspolitiken på motsvarande sätt.

Utskottet finner att utvecklingssamarbetet på detta sätt har kunnat anpassas successivt till nya krav och att det därför nu inte finns behov av en omfattande parlamentarisk utredning. Yrkande 1 i motion U212 (c) och yrkande 7 i motion U218 (m) avstyrks därför.

Utskottet behandlar i detta sammanhang också yrkande 1 i motion U234 (c) om inrättande av ett särskilt biståndsdepartement.

Organisationen av regeringens arbete tillkommer det regeringen själv att besluta om. Utskottet finner det för sin del inte påkallat att göra något uttalande i denna fråga. Yrkandet avstyrks därför.

I motion U234 (c) framförs i anslutning till yrkande 10 ett antal synpunkter och förslag som delvis berör frågor som utskottet redan behandlat i det föregående, såsom insatser till förmån för kvinnor, bevarande av den naturliga miljön och ökad betoning av biståndets demokratimål. Yrkande 10 torde emellertid också hänföra sig till ett antal andra förslag i motions-texten, såsom möjlighet för kommuner att driva biståndsprojekt, en begränsning av oljepriser, indexering av exportpriser på u-landsvaror, införande av en internationell u-landsskatt, vissa andra u-landspolitiska frågor m. m.

Förslagen motsvaras inte av några konkreta yrkanden i motionen. Utskottet anser sig inte ha underlag för att föreslå riksdagen någon åtgärd för dessa delar av motionen, varför yrkandet i fråga avstyrks.

Utskottet hemställer

1. beträffande *tillväxtmålet*
att riksdagen avslår motion 1985/86: 234, yrkande 6.
2. beträffande *demokratimålet* s. y. 3 (vpk)
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U211, yrkande 1 såvitt nu är i fråga och motion 1985/86: U218, yrkande 1 såvitt nu är i fråga samt motion 1985/86: U236, yrkande 1, besvarade med vad utskottet anfört,
3. beträffande *strategi för demokratisk utveckling* res. 3 (m)
att riksdagen avslår motion 1985/86: U218, yrkande 2, s. y. 4 (fp)
4. beträffande *avbrytande av bistånd* res. 4 (m)
att riksdagen avslår motion 1985/86: U218, yrkande 1 såvitt nu är i fråga, motion 1985/86: U235 och motion 1985/86: U236, yrkande 3, s. y. 5 (fp)
5. beträffande *miljöbistånd m. m.*
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U212, yrkandena 2, 3 och 4, besvarade med vad utskottet anfört,
6. beträffande *förslag om ny biståndsstrategi*
att riksdagen avslår motion 1985/86: U234, yrkande 7.
7. beträffande *den svenska jordbrukspolitikens utformning*
att riksdagen avslår motion 1985/86: U234, yrkande 8.
8. beträffande *internationella biståndsgorgans miljöansvar*
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U219 besvarad med vad utskottet anfört,
9. beträffande *bistånd för kvinnor*
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U221, besvarad med vad utskottet anfört,
10. beträffande *uppföljning av Nairobikonferensen*
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U210 och motion 1985/86: U509 besvarade med vad utskottet anfört,
11. beträffande *kvinnors situation vid biståndsprojekt*
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U220 besvarad med vad utskottet anfört,
12. beträffande *omfördelning av bidrag till familjeplanering*
att riksdagen avslår motion 1985/86: U201,
13. beträffande *insatser för familjeplanering*
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U223 och motion 1985/86: U211, yrkande 1 såvitt nu är i fråga, besvarade med vad utskottet anfört,
14. beträffande *regionalt samarbete*
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U212, yrkande 5, besvarat med vad utskottet anfört,
15. beträffande *landprogrammering m. m.* res. 5 (m, fp, c)
att riksdagen avslår motion 1985/86: U211, yrkande 1 såvitt nu är i fråga, motion 1985/86: U212, yrkandena 7 och 8 samt motion 1985/86: U218, yrkande 1 såvitt nu är i fråga,

16. beträffande *samverkan med näringslivet*
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U218, yrkande 1 såvitt nu är i fråga, besvarat med vad utskottet anført,

17. beträffande *befattning som biståndsinspektör*
att riksdagen avslår motion 1985/86: U218, yrkande 5,

res. 6 (m)

18. beträffande *biståndspolitisk utredning*
att riksdagen avslår motion 1985/86: U212, yrkande 1, och motion 1985/86: U218, yrkande 7,

res. 7 (m, c)

s. y. 6 (fp)

19. beträffande *biståndsdepartement*
att riksdagen avslår motion 1985/86: U234, yrkande 1,

20. beträffande *vissa u-landspolitiska frågor*
att riksdagen avslår motion 1985/86: U234, yrkande 10,

21. beträffande *övriga riktlinjer*
att riksdagen godkänner vad som i budgetpropositionen i övrigt förordas under rubriken Prioriteringar i Sveriges bistånd.

3 Bidrag till internationella biståndsprogram (C 1)

Propositionen (s. 55–68)

1984/85 Utgift	1 640 074 229	Reservation	2 992 435 981 ¹
1985/86 Anslag	2 280 000 000		
1986/87 Förslag	2 550 000 000		

¹ Varav 2 502 440 727 kr. är skuldsedlar till IDA, de regionala utvecklingsbankerna och Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD).

De föreslagna bidragen till internationella biståndsprogram framgår av tabell 3, vilken återges nedan. Denna visar att huvuddelen av det multilaterala biståndet går till Internationella utvecklingsfonden (IDA), FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och FN:s barnfond (UNICEF). Det multilaterala livsmedelsbiståndet intar också en viktig plats i Sveriges multilaterala bistånd.

Sverige har sedan länge gjort utfästelser om fleråriga bidrag till i första hand de större multilaterala utvecklingsorganisationerna. Detta ger dessa organisationer större säkerhet beträffande bidragen och underlättar deras planering. Sverige bör därför fortsätta att göra flerårsutfästelser. Samtidigt innebär flerårsutfästelser och mycket kraftiga ökningar i de ordinarie bidragen minskade möjligheter för Sverige att minska storleken av bidragen om det skulle visa sig nödvändigt i framtiden. Av denna anledning föreslår regeringen i det följande i några fall att de svenska bidragen liksom förra året skall delas upp i dels ordinarie bidrag av mer långsiktig natur, dels extra bidrag avseende endast ett år.

Tabell 3. Multilateralt bistånd budgetåren 1985/86 och 1986/87 fördelat på organisationer (milj. kr.)

UU 1985/86: 15

	Anslag 1985/86	Förslag 1986/87	Föränd- ring
FN:s operativa verksamhet			
FN:s utvecklingsprogram (UNDP)	475,0	515,0	+ 40,0
varav			
– ordinarie bidrag	(375,0)	(405,0)	(+ 30,0)
– extra bidrag	(30,0)	(40,0)	(+ 10,0)
– UNDP:s verksamhet i de minst utvecklade länderna	(50,0)	(50,0)	(0)
– Sahelkontoret (UNSO)	(20,0)	(20,0)	(0)
FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF)	32,0	40,0	+ 8,0
FN:s befolkningsfond (UNFPA)	53,0	65,0	+ 12,0
FN:s barnfond (UNICEF)	190,0	220,0	+ 30,0
– ordinarie bidrag	(160,0)	(185,0)	(+ 25,0)
– extra bidrag	(30,0)	(35,0)	(+ 5,0)
	750,0	840,0	+ 90,0<
Internationella finansierings- organ			
Internationella utvecklings- fonden (IDA)	650,9	661,5	+ 10,6
Afrikanska utvecklings- banken (AfDB)	18,3	18,3	0
Afrikanska utvecklings- fonden (AfDF)	152,0	182,0	+ 30,0
Asiatiska utvecklings- banken (AsDB)	–	–	0
Asiatiska utvecklings- fonden (AsDF)	63,1	63,1	0
Internationella jordbruks- utvecklingsfonden (IFAD)	57,0	65,0	+ 8,0
	941,3	989,9	+ 48,6
Internationellt livsmedels- bistånd			
Världslivsmedelsprogrammet (WFP)	88,0	100,0	+ 12,0
Konventionen om livs- medelshjälp (FAC)	79,0	68,0	– 11,0
Internationella beredskaps- lagret av livsmedel för katastrofinsatser (IEFR)	135,0	110,0	– 25,0
Merkostnad	–	60,0	+ 60,0
	302,0	338,0	+ 36,0
Övriga organisationer			
FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar (UNRWA)	60,0	70,0	+ 10,0
FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)	75,0	90,0	+ 15,0
Internationella familje- planeringsfederationen (IPPF)	67,0	75,0	+ 8,0
UNCTAD/GATT:s internationella Handelscentrum (ITC)	12,0	14,0	+ 2,0
Importkontoret för u- landsprodukter (IMPOD) ¹	6,8	–	– 6,8
	220,8	249,0	+ 28,2
Övriga multilaterala bidrag	65,9	133,1	+ 67,2
Totalt	2 280,0	2 550,0	+ 270,0

¹ Bidraget till IMPOD redovisas från budgetåret 1986/87 under anslaget C 8. Övriga u-landspolitiska insatser m. m.

FN:s utvecklingsprogram (UNDP) är FN-systemets centrala källa för finansiering av tekniskt bistånd. UNDP har även ett ansvar för att FN-systemets tekniska biståndsverksamhet samordnas i de olika mottagarländerna. Under de senaste åren har inflation, stigande dollarkurs och stagnerande bidrag försatt organisationen i en mycket allvarlig resurskris. Resurskrisen har lett till att UNDP:s roll både som central fond och som samordningsorgan för fackorganens biståndsverksamhet har undergrävt.

I början av 1985 genomfördes en gemensam nordisk utredning om UNDP:s fältkontor. Elva UNDP-kontor i Afrika och Asien besöktes av representanter från de nordiska länderna. Slutsatserna i utredningen är att UNDP trots knappa resurser i huvudsak utför ett gott arbete. Samordningen av FN-biståndet på fältet bör dock förbättras, och UNDP:s administration bör ses över.

Regeringen anser det motiverat att Sveriges ordinarie bidrag höjs till 405 milj. kr., vilket motsvarar det totala svenska bidrag som lämnats 1985 i form av dels ordinarie, dels extra bidrag. Därutöver bör Sverige även det kommande budgetåret lämna extra bidrag på 40 milj. kr. till UNDP för att medverka till att avvärja akuta krissituationer. För att understödja UNDP:s handlingsprogram för de torkdrabbade länderna i Afrika bör vidare ett bidrag på 20 milj. kr. lämnas till FN:s Sahelkontor i likhet med vad som skedde under 1984 och 1985.

Med förbehåll för riksdagens godkännande har Sverige därför utfäst ett ordinarie bidrag om 405 milj. kr. per år till UNDP för vart och ett av budgetåren 1986/87–1988/89. Med samma förbehåll har Sverige därutöver utfäst ett extra bidrag om 40 milj. kr. till UNDP för budgetåret 1986/87 och ett bidrag till FN:s Sahelkontor på 20 milj. kr. för samma budgetår.

UNDP spelar en viktig roll för uppföljningen av FN:s konferens om de minst utvecklade länderna som hölls i Paris 1981. Genom särskilda medel finansieras biståndsinsatser i dessa länder utöver ordinarie anslag inom UNDP. UNDP medverkar också till att få till stånd och samordna biståndsflöden till de minst utvecklade länderna genom de s. k. rundabordskonferenserna. Sverige har, med förbehåll för riksdagens godkännande, utfäst ett oförändrat bidrag om 50 milj. kr. för budgetåret 1986/87.

FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF) ger finansiellt och tekniskt bistånd till småskaliga investeringsprojekt som gynnar de fattiga befolkningsgrupperna i de minst utvecklade länderna. Fondens verksamhet har visat sig vara ett värdefullt komplement till UNDP:s tekniska bistånd och till de större projekt som de stora finansieringsorganen, t. ex. IDA, stödjer. Med förbehåll för riksdagens godkännande har Sverige utfäst ett bidrag på 40 milj. kr. för budgetåret 1986/87 att jämföras med ett bidrag om 32 milj. kr. budgetåret 1985/86.

FN:s befolkningsfond (UNFPA) är den centrala finansieringskällan inom FN-systemet för bistånd på befolkningsområdet. Dess verksamhetsområde omfattar familjeplanering, folkräkningar, uppbyggande av system för folkbokföring och befolkningsstatistik, utbildning och forskning.

Det svenska bidraget för 1985/86 är 53 milj. kr. Med hänsyn till behovet av förstärkta insatser på befolkningsområdet, inte minst i Afrika, har Sverige med förbehåll för riksdagens godkännande utfäst bidrag till UNFPA med 65 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1986/87 och 1987/88.

FN:s barnfond (UNICEF)

UNICEF:s arbete för barns överlevnad och utveckling, för minskad barnadödlighet och bättre hälsa bör få fortsatt starkt svenskt stöd.

Med förbehåll för riksdagens godkännande har Sverige därför utfäst ett ordinarie bidrag till UNICEF med 185 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1986/87–1988/89, en ökning med 25 milj. kr. jämfört med budgetåret 1985/86. Katastrophituationen i Afrika har visat på behovet av förebyggande och långsiktiga insatser för bl. a. hälsovård och vattenförsörjning. För att göra det möjligt för UNICEF att förstärka sin kapacitet och utöka sin verksamhet främst i de krisdrabbade länderna i Afrika har därför med samma förbehåll ett extra bidrag på 35 milj. kr. utfästs för 1986/87.

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

Överenskommelsen om den sjunde påfyllnaden av IDA:s resurser (IDA 7), som slöts i januari 1984, omfattar perioden 1984/85–1986/87. Påfyllnaden, som uppgår till 9 miljarder dollar, är betydligt lägre än den påfyllnad om 12 miljarder dollar som samtliga givarländer, utom USA, förordade under förhandlingarna. Utlåningen under IDA 7 blir därmed också avsevärt mindre än den som skedde under den föregående påfyllnaden (IDA 6).

Genom riksdagens beslut med anledning av propositionerna 1983/84: 100 och 1983/84: 154 (UU 15; rskr. 334) fastställdes det totala svenska bidraget till IDA 7 till 1 757,68 milj. kr., vilket motsvarar 2,5 % av de totala bidragen jämfört med 3 % under den föregående påfyllnaden. Utbetalningarna av det svenska bidraget sker under en fyraårsperiod, vilket innebär 439,42 milj. kr. per år. De två första utbetalningarna har skett under budgetåren 1984/85 och 1985/86.

För den tredje utbetalningen som skall verkställas under budgetåret 1986/87 är medelsbehovet 439,42 milj. kr.

För att undvika en kraftigt ökad budgetbelastning under budgetåret 1987/88, då dels den sista och fjärde utbetalningen under IDA 7 skall göras, dels den åttonde IDA-påfyllnaden inleds, har efter riksdagens bemyndigande avsatts i reserv 75 milj. kr. under budgetåret 1984/85 samt 65 milj. kr. under budgetåret 1985/86. Regeringen föreslår att 75 milj. kr. avsätts i reserv för samma ändamål under budgetåret 1986/87. Förhandlingar om den åttonde påfyllnaden av IDA inleds i januari 1986.

För att förstärka världsbanksgruppens utlåning till de hårt drabbade länderna i Afrika söder om Sahara beslöt ett antal givarländer, med undantag för USA, i februari 1985 att upprätta Världsbankens särskilda Afrika-facilitet. Faciliteten, som administreras av IDA, är avsedd att under perioden 1985–1987 stödja ekonomisk-politiska och strukturella reformer i

enlighet med det särskilda aktionsprogram för Afrika som Världsbanken framlade 1984. De totala bidragen till Afrikafaciliteten uppgår för närvarande till 1,2 miljarder dollar.

För den tredje och sista utbetalningen, som skall verkställas budgetåret 1986/87 inom ramen för den svenska utfästelsen om totalt 440 milj. kr. till Afrikafaciliteten, föreslås ett belopp på 147 milj. kr.

Regionala utvecklingsbanker

Överenskommelsen om medlemskap för icke-afrikanska länder i *Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB)* trädde i kraft den 30 december 1982 varvid Sverige omedelbart blev medlem. Bankens auktoriserade kapital uppgår numera till ca 5,5 miljarder dollar, varav Sveriges andel är 1,35% vilket motsvarar 365 634 072 kr. Av detta skall 25% inbetalas, vilket innebär 91 408 518 kr. Inbetalningarna sker i fem lika stora årsbidrag, varav de tre första har företagits. Den fjärde inbetalningen för vilken medel redan anslagits av riksdagen görs i januari 1986. För den femte och sista inbetalningen, som skall verkställas i januari 1987, är medelsbehovet 18 281 704 kr.

Inom *Afrikanska utvecklingsfonden (AfDF)* träffades 1984 en överenskommelse om en fjärde påfyllnad av AfDF:s resurser för perioden 1985–1987. Påfyllnaden uppgår till ca 1,5 miljarder dollar. Sveriges andel av påfyllnaden, som är 4,76% och som gör Sverige till en av de största bidragsgivarna, motsvarar ett belopp på 545,5 milj. kr. Utbetalningen sker i tre lika stora årsbidrag, vilket innebär 182 milj. kr. per år. Den första inbetalningen gjordes under budgetåret 1985/86. För den andra utbetalningen, som skall verkställas under budgetåret 1986/87, är medelsbehovet 182 milj. kr.

Enligt beslut 1982 skall *Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF)* under fyraårsperioden 1983–1986 tillföras 3,2 miljarder dollar. Efter godkännande av riksdagen utfäste Sverige 1982 ett totalt bidrag på 252 220 700 kr., vilket motsvarar 1,37% av påfyllnaden. De tre första inbetalningarna har redan gjorts. För den fjärde inbetalningen, som skall verkställas under budgetåret 1986/87, är medelsbehovet 63 055 175 kr.

Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD)

Förhandlingarna om en andra påfyllnad av IFAD:s resurser inleddes under 1983. Diskussionerna har främst gällt fördelningen av bidragen mellan de två bidragande kategorierna – OECD-länderna och OPEC-länderna – och totalvolymen för påfyllnaden.

Sveriges andel av påfyllnaden blir 3,1%, vilket skulle ge ett sammanlagt bidrag under perioden 1985–1987 på ca 140 milj. kr.

Budgetåren 1983/84 och 1984/85 har avsatts 50 milj. kr. per år och budgetåret 1985/86 57 milj. kr. för Sveriges deltagande i den andra påfyllnaden. Dessa medel är tillräckliga för vårt deltagande i påfyllnaden.

Inom IFAD har utarbetats ett särskilt program som syftar till att ge extra hjälp för att förbättra jordbruksproduktionen i krisdrabbade afrikanska

länder. Detta program, som beräknats komma att kosta 300 miljoner dollar under treårsperioden 1986–1988, skall också ses som en möjlighet att kanalisera ytterligare bidrag genom IFAD som komplement till den ordinarie påfyllnaden som blir onormalt låg. Flera länder har för avsikt att stödja detta Afrikaprogram efter det att påfyllnadsförhandlingarna avslutats.

Med hänsyn till inriktningen av IFAD:s verksamhet, där särskild tonvikt skall läggas vid näringsstandard och livsvillkor för de fattigaste befolkningsgrupperna samt de afrikanska ländernas utsatta situation vad gäller livsmedelsproduktionen, anser regeringen att även Sverige bör bidra till IFAD:s särskilda Afrikaprogram. Återstoden av de medel som tidigare budgetår avsatts för Sveriges deltagande i den första påfyllnaden men som inte kommer att behöva utnyttjas för detta ändamål kan tas i anspråk för ett svenskt bidrag till Afrikaprogrammet. Dessutom beräknas ytterligare 65 milj. kr. för ett sådant bidrag under budgetåret 1986/87. Det sammanlagda svenska bidraget till IFAD:s Afrikaprogram skulle därigenom kunna uppgå till 80 milj. kr.

Internationellt livsmedelsbistånd

Världslivsmedelsprogrammets (WFP) bidragsmål för perioden 1985–1986 är 1 350 miljoner dollar. Sverige har, med förbehåll för riksdagens godkännande, utfäst 78 milj. kr. årligen för budgetåren 1985/86–1986/87. Två tredjedelar av bidraget är bundet till upphandling i Sverige.

Mottagarländerna skall normalt svara för kostnaderna för transportfordon, jordbruksredskap, köksutrustning m. m. Enligt WFP:s regler får detta inte finansieras över de reguljära resurserna för den händelse mottagarlandet inte kan svara för dessa kostnader. I sådana fall måste WFP förlita sig på särskilda bidrag. Sverige har sedan budgetåret 1982/83 anslagit medel till detta ändamål. Medlen, som huvudsakligen använts till inköp av svenska transportmedel till WFP:s verksamhet i några av de allra fattigaste länderna, har enligt samstämmiga rapporter gjort stor nytta. För budgetåret 1985/86 har 10 milj. kr. anslagits för ändamålet. Med hänsyn till det allmänt omvittnade stora behovet vad gäller områden som transport och lagring föreslås att det separata kontantbidraget till sådana särskilda kostnader höjs till 22 milj. kr. för budgetåret 1986/87.

Konventionen om livsmedelshjälp (FAC) förlängdes 1983 med tre år t. o. m. den 30 juni 1986. Den kommer att följas av en ny konvention, under vilken en svensk treårsutfästelse avses göras, med förbehåll för riksdagens godkännande, motsvarande högst 40 000 ton vete per år. Bidragen kan utgå i form av spannmål eller kontanter.

I propositionen föreslås ett anslag för budgetåret 1986/87 på 68 milj. kr. för att täcka medelsbehovet för det svenska bidraget som kanaliseras genom WFP inkl. frakt- och administrationskostnader.

Internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser (IEFR) skall enligt FN:s rekommendationer uppgå till minst 500 000 ton spannmål. Sverige har bidragit till lagret alltsedan dess tillkomst 1975. Under perioden 1981/82–1984/85 hölls 40 000 ton svenskt vete och 1 250 ton svensk vegetabilisk olja i beredskap för akuta nödhjälpsinsatser. Sveri-

ges bidrag ställs i huvudsak till WFP:s förfogande. Sverige lämnar även WFP ersättning för fraktkostnaderna. Vid en bidragskonferens i början av 1984 utfäste Sverige, med förbehåll för riksdagens godkännande, oförändrade kvantiteter livsmedel för budgetåren 1985/86 och 1986/87. Behoven av akut livsmedelshjälp ökade snabbt under 1984, framför allt i Afrika. Efter särskilda framställningar från WFP gjorde Sverige under 1984 extra påfyllningar av lagret med ca 10 000 ton vete och ca 1 500 ton olja. Kostnaderna för dessa extra bidrag inkl. frakt belastade anslagsposten Katastrofer m. m.

Mot bakgrund av de extraordinära behoven av livsmedel i det torkdrabbade Afrika ökade Sverige tillfälligt bidragen till IEFER budgetåret 1985/86. Vetekvantiteten ökades med 5 000 ton till 45 000, och oljekvantiteten fördubblades till 2 500 ton vegetabilisk olja. Det sammanlagda medelsbehovet för dessa livsmedelskvantiteter inkl. lagring och frakt m. m. beräknas till 110 milj. kr.

Riksdagen beslutade 1985 att de kvantiteter spannmål som åtgår för att uppfylla Sveriges utfästelser i det internationella samarbetet mot världssvälten bör ingå i den *prisreglerade volymen*. Vad som avses i detta sammanhang är Sveriges utfästelse om bidrag i form av svensk spannmål till det internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser (IEFR) och utfästelse under livsmedelshjälpkonventionen (FAC) (prop. 1984/85: 166, JoU 33, rskr. 393). Riksdagen beslutade vidare att kostnaderna för dessa åtaganden bör finansieras från biståndsanslagen och att det bör ankomma på regeringen att besluta om de omdispositioner inom biståndsanslagen som föranleds härav (prop. 1984/85: 211, JoU 36, rskr. 404).

Upphandling av svensk spannmål för att fullgöra svenska utfästelser till FAC och IEFER har hittills skett till världsmarknadspris.

För merkostnad som uppkommer under budgetåret 1985/86, genom att de kvantiteter spannmål det här är fråga om ingår i den volym för vilken priserna fastställs inom ramen för jordbruksprisregleringen, beräknas ett medelsbehov på 60 milj. kr. Under denna anslagspost för budgetåret 1986/87 avser regeringen återkomma i budgetpropositionen för 1987/88.

Övriga organisationer

Budgetåret 1985/86	220 800 000
Budgetåret 1986/87	249 000 000
varav	
FN:s hjälpprogram för Palestina-flyktingar (UNRWA)	70 000 000
FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)	90 000 000
Internationella familjeplaneringsfederationen (IPPF)	75 000 000
UNCTAD/GATT:s internationella handelscentrum (ITC)	14 000 000

Övriga multilaterala bidrag

Budgetåret 1985/86	65 900 000
Budgetåret 1986/87	133 100 000

Anslagsposten Övriga multilaterala bidrag används för bidrag till en rad olika organisationer. Den är också en reserv i den multilaterala budgeten, som är nödvändig för att Sverige skall kunna finansiera multilaterala insatser som inte kan förutses i dag eller som kan ha betydelse för den internationella uppfattningen om Sveriges inställning till nord-syd-samarbetet.

Under budgetåret 1986/87 behövs medel för att finansiera bl. a. följande insatser:

Sverige har utfäst sig att finansiera en tredjedel av driftkostnaderna för det internationella sjöfartsuniversitetet i Malmö, som drivs i regi av den internationella sjöfartsorganisationen (IMO). Medelsbehovet för 1986/87 beräknas till ca 12 milj. kr.

Liksom under tidigare år bör också vissa andra mindre multilaterala bidrag belasta denna anslagspost. Som exempel kan nämnas FN:s utbildnings- och forskningsinstitut (UNITAR), FN:s center för transnationella företag (UNCTC), FN:s boende- och bebyggelsecenter (HABITAT), FN:s kvinnofond, Röda korsets internationella kommitté samt vissa insatser på miljöområdet. Från anslagsposten bekostas även ytterligare stöd till det internationella handikappprogrammet.

Under anslaget beräknas också medel till FN:s narkotikafond (UNF-DAC). Narkotikafonden har utvecklat sin verksamhet i de narkotikaproducerande länderna i Sydamerika och Asien. Stöd lämnas för integrerad landsbygdsutveckling, utveckling av social- och hälsovård och utbildning.

Sverige är ett av de länder som gett störst bidrag till FN-fonden. För år 1985 gav Sverige ett bidrag på sammanlagt 8 milj. kr., varav hälften var öronmärkt för projekt i Pakistan, Thailand och Peru. Regeringen beräknar att Sveriges bidrag för år 1986 skall uppgå till minst samma belopp som för år 1985.

För bidrag till dessa mindre fonder och organisationer beräknas att ca 25 milj. kr. behövs.

Världsbanksorganet Internationella finansieringsbolaget (IFC) har beslutat höja sitt kapital med 650 miljoner dollar. Sverige har deltagit i detta beslut. Höjningen är avsedd att stödja en utvidgad verksamhet för IFC under kommande femårsperiod och därmed öka världsbanksgruppens möjligheter att främja investeringar inom den privata sektorn i u-länder. Efter en närmare granskning av IFC:s planer för den kommande verksamhetsperioden har för svensk del kunnat konstateras att positiva förändringar beräknas ske på några områden där Sverige tidigare framfört kritiska uppfattningar. Sålunda avser IFC att öka utlåningen till Afrika och därmed de fattigaste u-länderna. Vidare har en ökad satsning på jordbrukssektorn redan inletts. Genom ökade resurser kommer IFC också att kunna öka sitt tekniska bistånd i form av rådgivning, bl. a. i företagsjuridiska och finansiella frågor.

Av den nu beslutade kapitalhöjningen på 650 miljoner dollar har Sverige erbjudits att teckna 1,27% vilket motsvarar 8,27 miljoner dollar. Betalningen kan erläggas i fem lika stora årsbidrag, dvs. 1,654 miljoner dollar per år. Den första utbetalningen skall ske per den 1 februari 1986. Medelsbehovet för denna utbetalning, som beräknats till ca 14 milj. kr., har anslagits av riksdagen för budgetåret 1985/86 (prop. 1984/85: 100; UU 12, rskr. 225).

Medelsbehovet för den andra utbetalningen, som skall verkställas under budgetåret 1986/87, beräknas till ca 14 milj. kr.

Flera internationella organisationers finansiella situation präglas av osäkerhet. Det gäller t. ex. UNHCR som fortfarande står inför en allvarlig och komplicerad flyktingsituation, samtidigt som det är oklart om organisationen får tillräckliga resurser för sin verksamhet. Den extra generalförsamling som skall hållas i maj 1986 om Afrikas kritiska situation kan komma att leda till krav på ökade internationella insatser för krisdrabbade afrikanska länder. U-ländernas allvarliga problem vad gäller miljö- och markvård och energiförsörjning, som främst förorsakas av ökenutbredning och avskogning, måste också få ökad uppmärksamhet i de internationella organisationernas verksamhet. Detta bör ske både genom förstärkta internationella forskningsprogram, som ger resultat på längre sikt, och genom biståndsin-satser som ger mer omedelbara resultat.

Sverige bör ha beredskap att ge extra stöd till organisationer som har akuta finansieringsproblem och till insatser för att lösa vissa centrala utvecklingsproblem. Mot denna bakgrund finner regeringen det angeläget att anslagsposten Övriga multilaterala bidrag får en särskilt stor ökning på ca 65 milj. kr. som kan utnyttjas för extra insatser på bl. a. de nyss nämnda områdena. Användningen av dessa medel kommer att bestämmas på grundval av en närmare bedömning av de berörda organisationers behov av resurser och deras förmåga att på ett effektivt sätt använda extra bidrag.

Motioner

I motion 1985/86: U211 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkande 2 hemställs

2. att riksdagen beslutar att under anslag C1. Bidrag till internationella biståndsprogram anslå 2 675 000 000 kr.

I motion 1985/86: U218 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkande 16 hemställs

16. att riksdagen beslutar i enlighet med vad som anförs i motionen om ett anslag på 5 000 000 kr. till ICRC:s verksamhet.

I motion 1985/86: U222 av Birgitta Rydén (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att vid utarbetandet av nästa års budgetproposition sådana omprioriteringar görs att bidraget till UNICEF – liksom till frivillig-organisationer via SIDA – höjs till en väsentligt högre nivå än nu, inom ramen för u-landsbiståndet.

I motion 1985/86: U231 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs att riksdagen beslutar anslå ytterligare 25 milj. kr. till UNHCR.

I motion 1985/86: U240 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkandena 5 och 6 hemställs

5. att riksdagen beslutar avslå förslaget i budgetpropositionen om bidrag till IFC på 14 000 000 kr.,

6. att riksdagen beslutar att till UNDP anslå 14 000 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

Frågan om det multilaterala biståndets andel av det totala svenska biståndet har övervägts i föregående avsnitt. I det följande behandlas de motionsyrkanden som avser förändringar av budgetpropositionens förslag till medelsanvisningar till de internationella biståndsorganen.

I fp-motionen U211 föreslås att bidraget till FN:s utvecklingsprogram UNDP skall höjas med 50 milj. kr. utöver regeringens förslag, dvs. till 565 milj. kr. och i motion U240 (vpk) med 14 milj. kr., dvs. till 529 milj. kr.

UNDP mottar traditionellt betydande bidrag från Sverige. Regeringen föreslår att Sveriges ordinarie bidrag till UNDP nästa budgetår skall uppgå till 405 milj. kr., vilket är en ökning med 30 milj. kr. Därtill kommer 40 milj. kr. till UNDP som extra bidrag, 20 milj. kr. till Sahelkontoret (UNSO) och 50 milj. kr. till UNDP:s arbete för de minst utvecklade länderna, dvs. sammanlagt 515 milj. kr. till UNDP:s verksamheter. Enligt utskottets bedömning motsvarar dessa bidrag till UNDP vad som är rimligt med hänsyn till övriga anspråk på biståndsbudgeten. Förslagen i motionerna om en ytterligare höjning avstyrks således.

I motion U222 hemställs att bidragen till UNICEF och till frivilliga organisationer i nästa års budgetproposition skall höjas väsentligt.

Sverige är en av UNICEF:s allra största bidragsgivare. Vi har successivt ökat våra ordinarie bidrag och ofta även lämnat extra bidrag. Budgetåret 1986/87 föreslås det ordinarie bidraget uppgå till 220 milj. kr. Ett extra bidrag, avsett främst för de krisdrabbade länderna i Afrika, uppgår till 35 milj. kr. Som framgår på annan plats i detta betänkande har även bidragen till de frivilliga organisationernas biståndsverksamhet fortlöpande ökat och är nu av betydande storlek.

Utskottet har en hög uppskattning av UNICEF:s arbete men finner inte skäl att göra något uttalande om fördelningen av medel till de här nämnda ändamålen i nästa års budgetproposition och avstyrker därför motion U222.

I motion U231 (fp) föreslås vidare en höjning av bidraget till UNHCR med 25 milj. kr.

UNHCR fick budgetåret 1984/85 60 milj. kr. i reguljärt bidrag från Sverige. Bidraget höjdes året därpå till 75 milj. kr. och föreslås nästkommande budgetår bli 90 milj. kr. Utskottet anser denna höjning av det reguljära bidraget motiverad med hänsyn till UNHCR:s alltmer omfattande verksamhet. Därtill kommer att UNHCR mottagit betydande belopp som extra bidrag från posten Övriga multilaterala bidrag och från katastrofanslaget sammanlagt 50 milj. kr. under år 1985. Utskottet förutsätter att liknande extra påslag bör kunna utgå även under det kommande budgetåret, om flyktingsituationen påkallar det. Med hänvisning till denna möjlighet anser utskottet det inte erforderligt att göra en ytterligare höjning av det reguljära bidraget, utöver den ökning som regeringen föreslår. Förslaget i motion U231 avstyrks följaktligen.

I motion U211 (fp) föreslås även en höjning av det svenska bidraget till IDA med 50 milj. kr.

Sveriges andel av den nu pågående sjunde påfyllnaden av IDA:s resurser

fastställdes i början av år 1984. Den sista inbetalningen i denna påfyllnad skall göras med medel som nu upptas i budgetpropositionen.

Det torde inte föreligga några förutsättningar att nu få till stånd en överenskommelse mellan givarländerna om en uppräknings av den sjunde påfyllnaden. Ett extra påslag endast från Sverige skulle sannolikt inte få till följd att andra länder gjorde en motsvarande höjning. Enligt utskottets mening bör Sverige i stället inrikta sig på att åstadkomma väsentliga höjningar i den åttonde påfyllnaden av IDA, varom förhandlingar nyligen inletts.

Även de svenska bidragen till det år 1985 beslutade Afrika-stödet har fastställts i internationella förhandlingar. Den sista inbetalningen till denna IDA-insats skall göras under det kommande budgetåret.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet förslaget i motion U211 om ytterligare höjningar av bidragen till IDA.

Motion U240 (vpk) vill avslå det föreslagna bidraget med 14 milj. kr. till Internationella finansieringsbolaget (IFC). Beloppet utgör den andra inbetalningen inom ramen för den nu pågående höjningen av IFC:s kapital. Den första inbetalningen, också 14 milj. kr., gjordes nyligen med medel som riksdagen anvisade förra året. Utskottet avstyrkte vid det tillfället ett motsvarande yrkande med motiveringen att IFC nu fått en sådan inriktning att ett svenskt deltagande i kapitalhöjningen tedde sig motiverat. Utskottet har inte anledning att göra en annorlunda bedömning i fråga om den andra delen av den beslutade kapitalhöjningen och avstyrker följaktligen yrkande 5 i motion U240.

I motion U218 (m) yrkande 16 föreslås att riksdagen beslutar om ett anslag till Röda korsets internationella kommitté (ICRC) om 5 milj. kr. Av motionen framgår att bidraget avser ICRC:s reguljära budget. I den kris- och krigssituation som råder på många håll i världen gör Röda korsets internationella kommitté en utomordentligt viktig insats. Organisationen mottar stöd för sin fältverksamhet från många håll, däribland Sverige. Omfattningen av ICRC:s arbete har ökat väsentligt under senare år utan att organisationen parallellt därmed kunnat stödja sig på en motsvarande ökning av den reguljära budgeten för administration och andra fasta kostnader. Sverige bidrar för närvarande till den reguljära budgeten med ca. 2 milj. kr. Utskottet utgår från att regeringen är beredd att pröva möjligheten att höja bidraget till ICRC:s reguljära budget med utnyttjande av de medel som står till förfogande under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag. Därmed skulle ICRC kunna få en förbättrad ekonomisk bas för sin planering.

Yrkande 16 i motion U218 (m) får därmed anses besvarat.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om ett anslag till internationellt utvecklingssamarbete (C 1) om 2550 milj. kr. och avstyrker följaktligen yrkande 2 i motion U211 (fp).

Utskottet hemställer

1. beträffande *bidrag till UNDP* res. 8 (fp, c)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 yrkande 2 såvitt nu är i fråga och motion 1985/86: U240 yrkande 6 godkänner budgetpropositionens förslag om bidrag till UNDP, res. 9 (vpk)
2. beträffande *bidrag till UNICEF* res. 10 (c)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U222 godkänner budgetpropositionens förslag om bidrag till UNICEF,
3. beträffande *bidrag till IDA* res. 11 (fp)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 yrkande 2 såvitt nu är i fråga godkänner budgetpropositionens förslag om bidrag till IDA,
4. beträffande *bidrag till UNHCR* res. 12 (fp)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U231 godkänner budgetpropositionens förslag om bidrag till UNHCR, res. 13 (c)
5. beträffande *bidrag till IFC* res. 14 (vpk)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U240 yrkande 5 godkänner budgetpropositionens förslag om bidrag till IFC,
6. beträffande bidrag till *Röda korsets internationella kommitté*
att riksdagen förklarar motion 1985/86: U218 yrkande 16 besvarat med vad utskottet anfört,
7. att riksdagen godkänner de *riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete* som i övrigt föreslås under avsnitt C 1 i budgetpropositionen,
8. att riksdagen godkänner de *gjorda utfästelser* som i övrigt förordas under avsnitt C 1 i budgetpropositionen,
9. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de *utfästelser, åtaganden och utbetalningar* som härutöver föreslås i avsnitt C 1 i budgetpropositionen,
10. att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 yrkande 2 till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 2 550 000 000 kr. res. 15 (fp)

4 Utvecklingssamarbete genom SIDA

4.1 Återflöde, bundet bistånd, importstöd, livsmedelsbistånd m. m.

Propositionen (s. 69–70)

Drygt 40% av det landinriktade biståndet utgår i form av *importstöd*. I 1985 års budgetproposition lämnades en redovisning av regeringens överväganden om importstödet betydelse som biståndsform och om inriktningen och handläggningen av detta stöd.

På grundval av regeringens överväganden har SIDA fastställt nya riktlinjer för importstödet. Regeringen välkomnar dessa riktlinjer.

Riktlinjerna är generellt utformade. Det är därför angeläget att dessa – som SIDA framhåller i anslagsframställningen – anpassas till förutsättningarna i varje mottagarland och kompletteras med planer på medellång sikt för importstödet till landet.

Konkurrens i upphandlingen av förnödenheter inom biståndet är angelägen. Att upphandling binds till svenska varor och tjänster får inte innebära att kravet på affärsmässighet under upphandlingen åsidosätts.

SIDA framför i sin anslagsframställning att styrelsen vid olika tillfällen har erinrat om att *bindning* av biståndsmedel till svenska varor och tjänster innebär risker för ökade kostnader och ofta för med sig problem även i övrigt för mottagarländerna. Regeringen delar denna uppfattning och erinrar om att en viss sänkning av det bundna biståndets andel i det landinriktade biståndet förordades i *fjolårets budgetproposition*. De skäl som då anfördes, bl. a. behovet att säkerställa största möjliga affärsmässighet inom biståndet, särskilt i ett läge när flera programländer befinner sig i en akut försörjningskris, äger alltså giltighet.

Styrelsen föreslår nu att denna strävan till ökad affärsmässighet förstärks genom att man utnyttjar möjligheten att i undantagsfall häva bindning av upphandling till Sverige.

Om lämpliga produkter inte finns på den svenska marknaden eller om det vid upphandlingen kan förutses en klar risk för att svenskt anbud inte är konkurrenskraftigt, så anser regeringen i likhet med SIDA att upphandlingen bör ske i internationell konkurrens, dvs. med obundna medel. Om biståndet i sådana fall är bundet till upphandling av svenska varor och tjänster bör, efter begäran hos regeringen, SIDA kunna ges bemyndigande att häva bindningen.

Motioner

I motion 1985/86: U202 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att u-landsbiståndet skall prioritera varor och tjänster vilka ger arbetstillfällen inom Sveriges stödområden och glesbygd och att dessa varor ges till de sämst lottade länderna.

I motion 1985/86: U203 av Filip Fridolfsson och Hugo Hegeland (m) hemställs att riksdagen avslår regeringens förslag att SIDA i vissa fall, efter begäran hos regeringen, skall kunna ges bemyndigande att häva bindningen av biståndsmedel.

I motion 1985/86: U209 av Birthe Sörestedt och Hans Pettersson (s) hemställs att riksdagen beslutar att hela den kvantitet av spannmål som används för biståndssändamål skall upphandlas till världsmarknadspriser.

I motion 1985/86: U218 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkandena 3 och 4 hemställs

3. att riksdagen beslutar att importstödet skall bindas till upphandling i Sverige på sätt som förordas i motionen samt i övrigt godkänner vad som anförs under rubriken Ökat återflöde.

4. att riksdagen beslutar i enlighet med vad som anförs i motionen under rubriken Lokala kostnader.

En återkommande fråga vid behandlingen av utgifterna för utvecklings-samarbetet är graden av återflöde till Sverige av biståndsutbetalningarna. Det råder enighet om att det inte är någon nackdel om biståndssamarbete också leder till att varuutbytet och andra ekonomiska band mellan Sverige och mottagarländerna stärks. Samtidigt har riksdagen flera gånger framhållit att ökat återflöde inte får var något mål i sig. Det svenska biståndet bör i huvudsak vara obundet, eftersom mottagarländerna om så är fallet förutsätts kunna göra sina upphandlingar på för dem fördelaktigaste villkor. Även i motion U211 (fp) ges uttryck för denna åsikt.

Innevarande budgetår binds det landprogrammerade biståndet till ett belopp av ca 750 milj. kr. Därtill kommer att andra biståndsformer, såsom en del av Sveriges internationella livsmedelshjälp och u-kreditsystemet, är bundna till uppköp här. Av det av SIDA förmedlade biståndet är det med några undantag endast importstödet som binds till uppköp i Sverige. Detta stöd har ökat i betydelse under senare år och utgör nu omkring 40 % av det landprogrammerade biståndet. Nya riktlinjer för importstödet utfärdades av SIDA i juni 1985. Beslut om importstöd föregås numera av noggranna förberedelser inom SIDA och genomförs med hjälp av insatsavtal, i vilka ingår en ofta mycket detaljerad upphandlingsplan.

I propositionen föreslår regeringen att SIDA i vissa fall skall ges möjlighet att häva kravet på bindning till upphandling, nämligen i de fall då en upphandling i Sverige uppenbarligen skulle medföra sämre villkor för köparen.

Motion U218 (m) och motion U203 (m) motsätter sig detta förslag. Motion U218 (m) vill förorda en minskning av importstödet som biståndsform och ansluter sig till principen att allt bistånd bör vara obundet. Så länge detta inte är fallet och de stora industriländerna har bundit sitt bistånd är det enligt motionärernas mening dock inte rimligt att Sverige lämnar ett obundet importstöd som ofta används till inköp i våra viktigaste konkurrentländer. I motionen framförs vidare att åtgärder bör vidtas för att öka återflödet i det multilaterala biståndet.

Inemot hälften av importstödet är bundet till upphandling i Sverige i syfte att nå upp till tidigare nämnda bindningsbelopp. Det har inte kartlagts hur mottagarländerna använder den obundna delen av importstödet. En stor del av beloppen torde emellertid användas för uppköp i tredje land.

Utskottet har uppfattningen att importstödet andel av det svenska biståndet successivt bör minska. Samtidigt medges att importstödet har ett berättigande i den kris- och bristsituation som nu råder i många mottagarländer. Så länge därför ett visst importstöd är oundvikligt är det angeläget att biståndsformen förblir flexibel till sin användning och inte till större delen binds till upphandling i Sverige. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag att ge SIDA möjlighet till avbindning i vissa fall. Yrkande 3 i motion U218 (m) avstyrks följaktligen liksom motion U203 (m).

Utskottet instämmer i övrigt i motionärernas önskemål att återflödet från det multilaterala biståndet bör öka. Det har beräknats till ca 20 % av utbetalningarna, medan det bilaterala återflödet torde uppgå till omkring

50 %. Bidragen till de internationella organisationerna kan normalt inte förses med villkor. Det blir därför i det fallet i särskilt hög grad en fråga för de svenska företagen och deras organisationer att bevaka sina intressen när internationella anbudsförfaranden äger rum. Svenska exportfrämjande myndigheter och institutioner liksom våra utlandsmyndigheter skall självfallet bistå näringslivet i denna uppgift.

I m-motionen U218 föreslås vidare en större restriktivitet från svensk sida när det gäller att täcka de lokala kostnaderna för ett projekt.

Utskottet har tidigare tagit ställning till liknande yrkanden och därvid redogjort för de principer som bör gälla vid finansiering av lokala kostnader (UU 1984/85:12). Enligt utskottets mening bör ersättningen av lokala kostnader inte göras så generös att den urholkar mottagarlandets ansvar för insatserna. Det bör därför krävas att mottagarlandet självt står för en viss andel av dessa kostnader. Mycket restriktiva regler skulle emellertid kunna försvåra satsningar på exempelvis landsbygdsutveckling och markvård. Utskottet ser ingen anledning att ändra det ställningstagande det tidigare gjort i denna fråga. Yrkande 4 i motion U218 (m) får därmed anses besvarat.

En långtgående bindning av biståndet förordas i motion U202 (c), där man föreslår att utvecklingssamarbetet bör knytas till den svenska sysselsättningspolitiken och bestå av varor och tjänster som produceras i Sverige, särskilt inom branscher som har överkapacitet. Det är emellertid en vedertagen svensk princip att mottagarländernas behov skall vara avgörande för biståndets innehåll och utformning. Utskottet finner förslagen i motion U202 (c) vara främmande för detta synsätt, varför den avstyrks.

I motion U209 (s) föreslås att den kvantitet spannmål som används för biståndsåndamål skall upphandlas till världsmarknadspriser. Bakgrunden till motionen är att riksdagen under förra riksmötet på förslag av jordbruksutskottet beslutade att den spannmål som åtgår för att uppfylla Sveriges utfästelser i det internationella samarbetet mot världssvälten bör ingå i den prisreglerade volymen och att kostnaden bör finansieras från biståndsanslagen (JoU 1984/85: 36).

Vad frågan gäller är de kvantiteter vete som levereras genom WFP inom ramen för konventionen om livsmedelshjälp och internationella beredskapslagret för katastrofinsatser, sammanlagt högst 85 000 ton innevarande budgetår. Spannmålsleveranser som ingår i Sveriges bilaterala bistånd och som normalt bekostas av katastrofmedel inköps liksom tidigare till världsmarknadspriser.

Den merkostnad som blir följden av att spannmål köps till svenska regleringspriser uppgår till 60 milj. kr. innevarande budgetår. Eftersom biståndsbudgetens medel av riksdagen redan hade fördelats på ändamål då beslutet om jordbrukspolitiken fattades, kommer, som framgår av propositionen, merkostnaden för innevarande år att belasta nästa budgetårs biståndsmedel.

Utskottet har tidigare med anledning av motioner i ärendet framhållit att inköp av spannmål för livsmedelshjälp inte bör ske till svenska regleringspriser, eftersom en huvudregel måste vara att biståndsanslagen i sin helhet

skall användas för biståndssändamål. Riksdagen har upprepade gånger ställt sig bakom denna princip. Det ställningstagande som gjordes inom ramen för 1985 års jordbrukspolitiska beslut får betraktas som ett undantag från huvudregeln. Utskottet avstyrker följaktligen motion U209 (s).

4.2 Samarbete med enskilda länder

Propositionen (s. 72–75)

Regeringen förordar att medelsramarna för samarbetsländerna ökas med sammanlagt 175 milj. kr. Förslagen till medelsramar för mottagarländerna och andra ändamål framgår av tabell 4. Det icke landprogrammerade biståndet genom SIDA, främst anslagsposterna Regionala insatser och Katastrofer m. m., bör även fortsättningsvis i betydande utsträckning kunna användas för insatser i programländerna.

Utvecklingssamarbetet med *Angola* bör i första hand bidra till resurstillväxt och ökat ekonomiskt oberoende. Det ligger väl i linje med landets krisplan, som är inriktad på återuppbyggnad, på återhämtning av ekonomin och på befolkningens basbehov. Biståndet bör även fortsättningsvis omfatta betydande stöd för fiske, primärhälsovård och import av reservdelar, utrustning och andra nödvändighetsvaror. Den framtida utformningen av stödet till transportväsendet som nu lämnas som importstöd bör närmare övervägas. Behovet av personalbistånd och utbildning inom samarbetssektorerna bör särskilt beaktas. Angola befinner sig i en krissituation mot bakgrund av sitt utsatta läge i södra Afrika. Landets möjligheter att tillgodogöra sig biståndet har trots detta förbättrats. Regeringen föreslår att medelsramen för Angola höjs med 10 milj. kr. till 125 milj. kr.

Biståndet till *Bangladesh* syftar främst till förbättrade levnadsförhållanden för fattiga folkgrupper på landsbygden genom sysselsättningsskapande insatser och stöd till hälsovård och utbildning. Importstödet, som huvudsakligen är bundet till upphandling i Sverige, bör främst inriktas på ett mindre antal enkla produkter och insatsvaror. Det är förenat med svårigheter att nå ut till och på kort sikt väsentligt öka stödet till de mest eftersatta grupperna utan att biståndets kvalitet försämras. Regeringen förordar en oförändrad medelsram för Bangladesh.

Utvecklingssamarbetet med *Botswana* syftar främst till att stödja Botswanas strävanden till oberoende och till ekonomisk och social utveckling. Insatserna bör också i fortsättningen vara inriktade på landsbygden och huvudsakligen avse vattenförsörjning, undervisning och distriktsutveckling. Botswana har på ett effektivt sätt utnyttjat svenska biståndsmedel. Torkan i södra Afrika ställer krav på fortsatt utbyggnad av vattenförsörjningen. Regeringen föreslår en höjning av medelsramen för Botswana med 5 milj. kr. till 90 milj. kr.

Etiopien befinner sig i en akut försörjningskris. Behovet av insatser för markvård och livsmedelsförsörjning bör särskilt beaktas. Vidare bör eftersträvas att behov av långsiktiga katastrofförebyggande insatser tillgodoses. Med hänsyn till rådande osäkerhet om förutsättningarna för ökat stöd för landsbygdsutveckling bör medelsramen för utvecklingssamarbete med Etiopien höjas med lägre belopp än SIDA föreslagit. En höjning med

Tabell 4. Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA budgetåren 1985/86–1986/87 (milj. kr.)

UU 1985/86: 15

	Medelsram 1985/86	Förslag till medelsram 1986/87		
		SIDA	Före- draganden	Föränd- ring
Utvecklingssamarbete med länder				
Angola	115	125	125	+ 10
Bangladesh	145	145	145	0
Botswana	85	90	90	+ 5
Etiopien	115	175	130	+ 15
Guinea-Bissau	70	80	75	+ 5
Indien	350	400	370	+ 20
Kap Verde	50	55	55	+ 5
Kenya	130	140	135	+ 5
Laos	65	70	70	+ 5
Lesotho	35	35	35	0
Moçambique	270	300	300	+ 30
Nicaragua	90	125	125	+ 35
Sri Lanka	210	210	210	0
Tanzania	460	490	475	+ 15
Vietnam	300	300	300	0
Zambia	190	215	205	+ 15
Zimbabwe	125	140	135	+ 10
Vissa landprogram- kostnader	30	30	30	0
Totalt landprogram- merat bistånd	2835	3125	3010	+175
Regionala insatser	165	175	185	+ 20
Humanitärt bistånd i Latinamerika	125	160	150	+ 25
Humanitärt bistånd i södra Afrika	180	205	200	+ 20
Katastrofer m. m.	393,1	600	500	+ 106,9
Ensk. organisationer	312	375	350	+ 38
Försöksverksamhet och metodutveckling m. m.	163	170	169,5	+ 6,5
Rekrytering och utbild- ning av fältpersonal	53	70	60	+ 7
Totalt övriga anslags- poster	1391,1	1755	1614,5	+223,4
Totalt bilateralt ut- vecklingssamarbete genom SIDA	4 226,1	4 880	4 624,5	+ 398,4

15 milj. kr. till 130 milj. kr. föreslås. Regeringen finner det angeläget att därutöver hålla beredskap för extra insatser som bekostas med medel för katastrofbistånd.

I *Guinea-Bissau* bör genomförandet av ett ekonomiskt stabiliseringsprogram underlättas genom importslöd. En fortsatt begränsning av antalet sektorer och insatser i utvecklingssamarbetet bör eftersträvas. Tillväxt- och utjämningsmålen för biståndet bör ges särskild tyngd. I propositionen förordas en höjning av medelsramen med 5 milj. kr. till 75 milj. kr.

Biståndet till *Indien* bör i växande omfattning inriktas på de mest eftersatta grupperna, särskilt på landsbygden. Strävandena att koncentrera stödet till ett begränsat antal långsiktiga insatser inom skogsbruk med markvård, hälsovård och dricksvattenförsörjning bör fortsätta. Importstödet bör i ökad utsträckning inriktas på särskilda sektorer, främst energisamarbete, där svenska resurser tas i anspråk. Genom denna fördelning och inriktning av biståndet kan såväl utjämningsmålet som tillväxtmålet tillgodoses i utvecklingssamarbetet med *Indien*. Mot denna bakgrund föreslås en höjning av medelsramen med 20 milj. kr. till 370 milj. kr.

Medelsramen för utvecklingssamarbetet med *Kap Verde* bör enligt regeringen höjas med 5 milj. kr. till 55 milj. kr. Den ökade medelsramen motiveras av det stora importbehovet i fråga om livsmedel och insatsvaror och landets förmåga att effektivt tillgodogöra sig bistånd.

Biståndet till *Kenya* syftar huvudsakligen till att förbättra försörjningen av den fattiga delen av landsbygdsbefolkningen. Regeringen finner skäl att även fortsättningsvis inrikta biståndet på landsbygdsutveckling med koncentration på jordbruk med markvård, vattenförsörjning och hälsovård med familjeplanering. Därvid bör eftersträvas ökade insatser för markvård och för familjeplanering inom hälsostödet. Medelsramen för *Kenya* bör höjas med 5 milj. kr. till 135 milj. kr.

Utvecklingssamarbetet med *Laos* bör också i fortsättningen inriktas på skogsprojekt som omfattar plantering, skogsvård och avverkning och på utveckling av landets svaga kommunikationer. Dessutom bör importstöd utgå bl. a. för inköp av basvaror som asfalt och papper samt för vissa reservdelar. Regeringen förordar att medelsramen för utvecklingssamarbete med *Laos* ökas med 5 milj. kr. till 70 milj. kr.

Biståndet till *Lesotho* syftar till att minska beroendet av Sydafrika genom att öka landets produktion av livsmedel och brännved och genom att skapa arbetstillfällen för arbetskraft som är sysselsatt i Sydafrika. Insatserna bör bl. a. inriktas på att hejda jorderosionen genom t. ex. skogsplanteringsprojekt och på användning av arbetskraftsintensiv teknik. Medelsramarna för *Lesotho* har ökat snabbare än utbetalningarna. Propositionen föreslår oförändrad medelsram under den konsolidering som nu äger rum.

Biståndet till *Moçambique* syftar till att minska beroendet av den sydafrikanska ekonomin och till ekonomisk och social utveckling. Samarbetet bör även i fortsättningen inriktas främst på stöd till familjejordbruk och livsmedelsförsörjning, upprustning och underhåll av industri och infrastruktur samt utbildning. Med hänsyn till den akuta försörjningskrisen bör liksom för närvarande ett omfattande importstöd utgå, främst i form av enkla basvaror, reservdelar och insatsvaror. Landets krissituation och utsatta läge i södra Afrika kräver anpassning och flexibilitet i biståndets användning. Regeringen föreslår att medelsramen för *Moçambique* höjs med 30 milj. kr. till 300 milj. kr.

I biståndet till *Nicaragua* prioriteras utvecklingen inom gruv- och skogssektorerna. Syftet är att bidra till landets oberoende och att på sikt öka exportinkomsterna. *Nicaragua* befinner sig i en allvarlig ekonomisk kris, främst till följd av väpnad aggression och ekonomiska sanktioner mot

landet. Under sådana förhållanden är ökad flexibilitet i biståndet påkallad, vilket bl. a. bör tillgodoses genom importstöd. Nicaraguas kapacitet att ta emot bistånd är god. En ökning av stödet med 35 milj. kr. till 125 milj. kr. är motiverad.

Stödet till *Sri Lanka* har sedan 1978 dominerats av vattenkraftsprojektet Kotmale. Enligt den av riksdagen beslutade fördelningen av medelsanvisningarna för projektet under budgetåren 1984/85–1987/88 (UU 1983/84: 15; rskr. 334) utgör behovet av nya medel för budgetåret 1986/87 190 milj. kr. Därjämte beräknas 20 milj. kr. för stöd åt landsbygdsutveckling och undervisning. Medelsramen för *Sri Lanka* föreslås därför under budgetåret 1986/87 till 210 milj. kr. SIDA bör fortsätta att förbereda ökade insatser till förmån för de fattigaste befolkningsgrupperna.

Biståndet till *Tanzania* har alltmer inriktats på stöd till anpassningsåtgärder som bidrar till ekonomisk återhämtning och tillväxt. Denna inriktning bör bibehållas och såvitt möjligt förstärkas. Biståndet bör utnyttjas för drift, underhåll och upprustning av befintliga anläggningar och social service. Ett omfattande importstöd är motiverat särskilt med hänsyn till behov inom jordbruk, industri och transportväsende. Det är av stor vikt att stödja landets ansträngningar att övervinna den rådande ekonomiska krisen. Det föreslås att medelsramen höjs med 15 milj. kr. till 475 milj. kr.

Liksom hittills bör utvecklingssamarbetet med *Vietnam* koncentreras på pappersproduktion, i första hand vid Vinh Phu-projektet, men också vid de två pappersbruk i södern som erhållit svenskt stöd. Vid förhandlingarna om samarbetsavtal med Vietnam i maj 1985 ställdes från svensk sida krav på att Vietnams regering verkar för att förbättra situationen för skogsarbetarna vid Vinh Phu-projektet. Enligt avtalet som träffades skall en vietnamesisk rapport i dessa frågor presenteras för Sverige senast den 31 januari 1986. Rapporten skall redogöra för de åtgärder och förbättringar som vidtagits för skogsarbetarna rörande anställningsvillkor, rekryteringsformer och materiella förhållanden. Under våren 1986 kommer Sverige att ta ställning till om genomförda och planerade förbättringar för skogsarbetarna är tillräckliga för att fortsatt svenskt stöd skall kunna utgå till skogsdelen av Vinh Phu-projektet. Vidare bör utvecklingssamarbetet även fortsättningsvis omfatta stöd till hälsosektorn, främst primärhälsovård och stöd till produktion av läkemedel. Samarbetet bör också omfatta fortsatt stöd till förbättrad energiförsörjning i Vietnam, särskilt i landets södra delar. Därutöver bör importstöd utgå bl. a. för inköp av konstgödsel till jordbruket. Regeringen föreslår en oförändrad medelsram om 300 milj. kr.

Utvecklingssamarbetet med *Zambia* syftar till att bidra till landets ansträngningar att öka livsmedelsproduktionen, förbättra den fattiga landsbygdsbefolkningens levnadsförhållanden och lindra verkningarna av den långvariga ekonomiska krisen. Biståndet bör omfatta bl. a. stöd till utsädesprogram, Kooperationen, samhällstjänster och insatsvaror för småbrukarfamiljerna i syfte att bidra till en effektivisering av jordbruket. Regeringen föreslår en ökning av medelsramen med 15 milj. kr. till 205 milj. kr.

Biståndet till *Zimbabwe* skall bidra till social och ekonomisk utjämning och främst avse eftersatta grupper på landsbygden. Vidare bör biståndet inriktas på att stödja Zimbabwes ansträngningar att minska landets ekono-

miska beroende av Sydafrika. En förbättrad effektivitet i biståndssamarbete har inträtt. En ökning av medelsramen med 10 milj. kr. till 135 milj. kr. föreslås.

UU 1985/86: 15

Motioner

I motion 1985/86: U205 av Björn Molin (fp) yrkande 1 hemställs

1. att riksdagen beslutar anslå 15 milj. kr. mindre till utvecklingssamarbete i Nicaragua.

I motion 1985/86: U211 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkande 3 hemställs

3. att riksdagen beslutar att under anslaget C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA anslå 4839 545 000 kr., fördelat enligt följande:

a) Angola	125
b) Bangladesh	145
c) Botswana	90
d) Etiopien	130
e) Guinea Bissau	80
f) Indien	400
g) Kap Verde	55
h) Kenya	140
i) Laos	70
j) Lesotho	35
k) Moçambique	300
l) Nicaragua	90
m) Sri Lanka	210
n) Tanzania	490
o) Vietnam	200
p) Zambia	215
q) Zimbabwe	140
r) Vissa landprogramkostnader	30
t) Regionala insatser	185
u) Humanitärt bistånd i Latinamerika	205
v) Humanitärt bistånd i södra Afrika	225
x) Katastrofer m. m.	600
y) Enskilda organisationer	450
z) Försöksverksamhet och metodutveckling m. m.	169,5
å) Rekrytering och utbildning av fältpersonal	60

I motion 1985/86: U212 av Karin Söder m. fl. (c) yrkandena 15 och 16 hemställs

15. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att den i budgetpropositionen 1987 bör förelägga riksdagen en plan för avveckling av biståndet till Vietnam.

16. att riksdagen beslutar anslå 250 milj. kr. som landram för Vietnam budgetåret 1986/87, en sänkning i förhållande till regeringens förslag med 50 milj. kr.

I motion 1985/86: U213 av Birger Hagård (m) yrkandena 1 och 3 hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att biståndstalen med Angola inte skall förlängas och inga nya avtal ingås så länge inbördesstriderna fortgår.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att totalitära diktaturer, oavsett om de är av kommunistisk eller annan inriktning, inte fortsättningsvis skall komma i åtnjutande av svenskt bistånd utom i de fall då rent humanitära hjälpinsatser är påkallade.

I motion 1985/86: U214 av Birger Hagård (m) hemställs att riksdagen avslår proposition 1985/86: 100, bilaga 5, avseende landsram för Nicaragua.

I motion 1985/86: U218 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkandena 9–12 hemställs

9. att riksdagen beslutar att inga nya medel budgetåret 1986/87 tillförs landramen för Vietnam.

10. att riksdagen beslutar att landramen för Tanzania sätts till 400 000 000 kr., landramen för Indien till 350 000 000 kr. samt landramen för Kenya till 130 000 000 kr.,

11. att riksdagen beslutar att landramen för Angola sätts till 110 000 000 kr., landramen för Moçambique till 270 000 000 kr., landramen för Etiopien till 115 000 000 kr. och landramen för Laos till 65 000 000 kr.,

12. att riksdagen beslutar att landramen för Botswana sätts till 85 000 000 kr., Guinea-Bissau till 70 000 000 kr., Kap Verde till 50 000 000 kr., Nicaragua till 75 000 000 kr., Zambia till 190 000 000 kr. och Zimbabwe till 125 000 000 kr.,

I motion 1985/86: U224 av Nic Grönvall och Gunnar Hökmark (m) hemställs

att riksdagen vid beslut om bistånd till Nicaragua tillfogar såsom villkor att utbetalning av sådant bistånd icke kommer att ske med mindre garantier om att de mänskliga rättigheterna skall iakttas i Nicaragua och att en utveckling mot verklig demokrati där påbörjas.

I motion 1985/86: U225 av Karin Ahrland och Hadar Cars (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om svenskt bistånd till Burma.

I motion 1985/86: U227 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 1 hemställs

1. att riksdagen uttalar sitt uttryckliga moraliska och politiska stöd för Nicaraguas rätt till självständighet utan yttre inblandning samt i budgetpropositionen 1986, bilaga 5, C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA anslår 40 000 000 kr. i bistånd till Nicaragua utöver vad regeringen föreslagit,

I motion 1985/86: U234 av Alf Svensson (c) yrkande 5 hemställs

5. att riksdagen begär att regeringen inleder bilateralt utvecklingssamarbete med El Salvador och Guatemala.

I motion 1985/86: U236 av Gunnar Hökmark m. fl. (m) yrkandena 2, 4–8 hemställs

2. att riksdagen beslutar att ingen ny landram skall sättas upp för Vietnam under budgetåret 1986/87,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att biståndet till Zimbabwe skall ges enligt de riktlinjer som anförs i motionen,

5. att riksdagen beslutar att landramen till Zimbabwe för budgetåret 1986/87 sätts till 125 000 000 kr.,

6. att riksdagen uttalar sig för att biståndet till Zimbabwe bör avvecklas om Zimbabwe omvandlas till en enpartistat,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att biståndet till Nicaragua skall ges enligt de riktlinjer som anförs i motionen,

8. att riksdagen beslutar att landramen till Nicaragua för budgetåret 1986/87 sätts till 75 000 000 kr.

I motion 1985/86: 240 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkandena 8–10 och 12–13 hemställs

8. att riksdagen beslutar att öka landramen för Vietnam med 100 000 000 kr. utöver regeringens förslag,

9. att riksdagen beslutar att öka landramen för Laos med 5 000 000 kr. utöver regeringens förslag,

10. att riksdagen beslutar att öka landramen för Moçambique med 10 000 000 kr. utöver regeringens förslag,

12. att riksdagen beslutar att uppta Cuba som programland och för budgetåret 1986/87 anslå 75 000 000 kr. i bistånd till Cuba,

13. att riksdagen beslutar att avslå föreslagen ökning med 5 000 000 kr. av landramen till Kenya samt hos regeringen begära förslag om att Kenya inte längre skall vara programland.

Utskottet

Programländer

Regeringens förslag till medelsramar för samarbetet med programländerna för svenskt bistånd framgår av tabellen på s. 52 i detta betänkande.

I m-motion U218 föreslås en sänkning av landramarna för vissa länder i förhållande till regeringens förslag. Motiveringen härför är det stora svenska budgetunderskottet som gör det nödvändigt att spara även på biståndsanslagen, men också särskilda förhållanden i de olika länderna. Vidare anförs att det landprogrammerade biståndet allmänt bör ges mindre tyngd till förmån för ett ämnes- och projektinriktat bistånd. De största sänkningarna föreslås för Vietnam, Tanzania, Nicaragua och Moçambique.

I fp-motion U211 föreslås sänkningar för Vietnam och Nicaragua och höjningar för bl. a. Indien och Tanzania i förhållande till regeringens förslag. Även c-motion U212 föreslår en sänkning av Vietnams landram men ansluter sig i övrigt till propositionens förslag. Detta gör även vpk-motion U240 utom vad gäller Vietnam, Laos och Moçambique för vilka höjningar föreslås. Medelsramen för Kenya föreslås sänkt; på sikt bör biståndet dit helt avvecklas.

I motion U213 föreslås i yrkande 1 att biståndsavtalen med Angola inte skall förlängas och inga nya avtal komma till stånd så länge inbördesstriderna pågår. Yrkande 2 i samma motion rör humanitärt bistånd och behandlas på annan plats i detta betänkande. I yrkande 3 anförs att totalitära

diktaturer inte fortsättningsvis bör komma i åtnjutande av svenskt bistånd. Den principiella frågan om demokratimålet har utskottet redan utförligt behandlat. Utskottet avstyrker därför yrkande 3 i motion U213.

Det svenska biståndet till Angola utgör enligt utskottets mening ett viktigt bidrag till ett mottagarland med utsatt geografiskt läge i södra Afrika. Insatserna ligger väl i linje med landets krisplan som är inriktad på återuppbyggnad, ekonomisk återhämtning och tillgodoseende av befolkningens basbehov. Vidare kan konstateras att Angolas möjligheter att tillgodogöra sig biståndet förbättrats under senare tid.

Utskottet anser sålunda att fortsatt och ökat stöd till detta land är motiverat och ansluter sig därmed till det medelsförslag som regeringen gjort beträffande landramen för Angola.

Yrkande 1 i motion U213 och yrkande 11 i motion U218 såvitt nu är i fråga avstyrks därmed.

Ett liknande förhållande gäller beträffande biståndet till Moçambique. Även detta syftar till att minska beroendet av den sydafrikanska ekonomin och till ekonomisk och social utveckling. Med hänsyn bl. a. till den akuta försörjningskrisen bör liksom hittills ett omfattande importstöd utgå. Utskottet anser den höjning, 30 milj. kr., som föreslås i propositionen motiverad och tillstyrker regeringens förslag till landram för Moçambique.

Yrkande 11 i motion U218 såvitt nu är i fråga samt yrkande 10 i motion U240 avstyrks därmed.

I fråga om utvecklingssamarbetet med Nicaragua föreligger åtta motionsyrkanden. I fyra av dessa, U205 (fp) yrkande 1, U211 delyrkande 3 l), U218 yrkande 12 och U236 (m) yrkande 8, föreslås att landramen minskas med varierande belopp i förhållande till propositionens förslag; enligt motion U214 (m) bör ingen landram över huvud taget anslås för Nicaragua. Motion U227 (vpk) yrkande 1 förordar däremot en ökning med 40 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit, detta mot bakgrund av de förluster Nicaragua lidit av USA:s destabiliseringspolitik. I sistnämnda yrkande hemställs också att riksdagen uttalar sitt uttryckliga moraliska och politiska stöd för Nicaraguas rätt till självständighet utan yttre inblandning.

Som huvudmotivering för de föreslagna sänkningarna anges brister i fråga om demokratimålet. I motion U224 (m) krävs t. o. m. som villkor för biståndsutbetalningar att garantier ställs för att respekten för de mänskliga rättigheterna iakttas och att en utveckling mot verklig demokrati påbörjas. Motion U236 anser att inriktningen av biståndet bör förändras och större vikt läggas vid projekt som stöder en demokratisk utveckling m. m. I motion U218 anförs att utvecklingen i Nicaragua inger oro vad gäller demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna, medan motion U211 konstaterar att några märkbara steg mot ökad demokratisering inte kan förmärkas.

Utskottet har, som nämnts, på annat ställe i detta betänkande utförligt behandlat den principiella aspekten på demokratimålet för svenskt bistånd. Utskottet inskränker sig därför här till att betona att bistånd som tar sikte på en uppbyggnad och förstärkning av demokratiska institutioner givetvis är särskilt betydelsefull i länder som i likhet med Nicaragua inträtt

i ett nytt skede i sin historia. De allmänna valen i november 1985 utgjorde ett viktigt första steg i riktning mot demokrati, och ansträngningarna fortsätter nu med utarbetande av en ny författning. Sverige, som bidrog med tekniskt stöd och en pappersgåva till valet, följer upp detta bl. a. med bidrag till det fortsatta författningsarbetet.

Utskottet utgår från fortsatt svensk beredskap för satsningar på demokratiuppbyggnad i vid mening om enighet kan nås om lämpliga projekt.

Det kan nämnas att den nicaraguanska bondekooperationen erhållit ett icke oväsentligt stöd via katastrofanslaget. Vidare kan framhållas de breda kontaktytor som finns mellan olika svenska och nicaraguanska organisationer och folkrörelser av bl. a. kyrklig, facklig och kulturell karaktär. Enligt utskottets mening är sålunda biståndssamarbetet redan i viss grad inriktat på att främja en demokratisk samhällsutveckling. Motion U236 yrkande 7 avstyrks därmed.

Beträffande kravet i motion U224 på garantier i demokratihänsende m. m. som förutsättning för biståndsutbetalningar vill utskottet erinra om sin många gånger framförda uppfattning att bistånd inte skall användas som påtryckningsmedel. En annan sak är att, när så anses påkallat, motparten erinras om de svenska biståndsmålen, däribland demokratimålet. Enligt vad utskottet erfar har så också skett senast vid programsamtalen med Nicaragua i december förra året. Med hänsyn till det anförda avstyrks motion U224.

Vad därefter gäller själva landramen konstaterar utskottet att den ekonomiska krisen i Nicaragua allvarligt fördjupats till följd av kriget och de ekonomiska sanktionerna. Regeringen har därför tvingats till omfattande omDispositioneringar i ekonomin. En anpassning har skett även av det svenska biståndet såtillvida att den långsiktiga inriktningen av samarbetet på produktiva sektorer kompletterats med ett importstödelement. Den i propositionen föreslagna ökningen av landramen för Nicaragua avser främst sådant stöd.

Enligt utskottets mening är den i propositionen föreslagna biståndsramen för Nicaragua motiverad och väl avvägd. Motion U205 yrkande 1, U211 delyrkande 3 l), U214, U218 yrkande 12 såvitt nu är i fråga och U236 yrkande 8 avstyrks därmed.

Motion U227 innehåller i yrkande 1, förutom förslag om ökad biståndsram, även en hemställan att riksdagen skall uttala sig beträffande Nicaraguas rätt till självständighet. Den svenska inställningen, som upprepade gånger redovisats i FN och andra sammanhang, är att Nicaragua självfallet måste ges möjlighet att i fred och frihet utveckla sitt politiska system. Utskottet anser inte därutöver något uttalande av riksdagen vara påkallat i denna fråga. Med hänvisning härtill och vad som ovan tidigare sagts beträffande biståndsramen till Nicaragua avstyrks motion U227 yrkande 1.

Utvecklingssamarbetet med Vietnam behandlas i fyra motioner. I de tre partimotionerna U211, U212 och U218 förordas att biståndet skall avvecklas och regeringen presentera en plan för detta. I motion U218 (m) föreslås vidare att inga nya medel skall anslås till Vietnam för nästa budgetår. Samma yrkande återfinns i motion U236 (m). Motion U211 (fp) förordar en sänkning av landramen med 100 milj. kr. och motion U212 (c) med 50 milj.

kr. i förhållande till propositionens förslag. Motion U240 (vpk) anser däremot att landramen bör höjas med 100 milj. kr. till 400 milj. kr.

De motioner som önskar en avveckling av biståndssamarbetet motiverar detta främst med Vietnams militära närvaro i Kampuchea, situationen för de mänskliga rättigheterna samt uppgifterna om tvångsrekrytering och tvångsarbete vid det svenska projektet Vinh Phu.

Propositionen föreslår en oförändrad landram på 300 milj. kr. Utvecklingssamarbetet bör enligt regeringens förslag liksom hittills koncentreras på pappersproduktion i första hand vid Vinh Phu. Beträffande arbetsförhållandena vid detta projekt har, som framgår av propositionen, från svensk sida framförts krav att Vietnams regering verkar för att förbättra dessa. En vietnamesisk rapport har nyligen överlämnats till SIDA, och under våren 1986 kommer ett svenskt ställningstagande att ske till om genomförda och planerade förbättringar för skogsarbetarna är tillräckliga för att fortsatt svenskt stöd skall kunna utgå till skogsdelen av projektet. I avvaktan på resultatet av dessa överväganden anser utskottet det inte nu påkallat att närmare uttala sig i denna fråga.

Den principiella frågan om det svenska biståndet, situationen för de mänskliga rättigheterna och Vietnams ockupation av Kampuchea behandlades senast av utskottet i betänkande UU 1984/85: 12. Därvid redovisades tämligen utförligt de överväganden i olika avseenden som enligt utskottets mening bör göras i ett sådant sammanhang.

Utskottets slutsats efter nya sådana överväganden är alltså densamma, nämligen att Sverige inte nu bör föreslå någon förändring av utvecklingssamarbetet med Vietnam eller minska nästa års landram för landet i fråga. Dock är det utskottets bestämda uppfattning att regeringen även inom ramen för utvecklingssamarbetet fortsatt bör uttrycka Sveriges oro för Vietnams fortsatta ockupation av grannlandet Kampuchea och klarlägga varför biståndssamarbetet i längden inte kan undgå att påverkas av situationen i landet.

Motionerna U211 delyrkande 3 o), U212 yrkande 15 och 16, U218 yrkande 9, U236 yrkande 2 och U240 yrkande 8 avstyrks därmed.

I motion U236 hävdas bl. a. att utvecklingen i Zimbabwe under de senaste åren nödvändiggör en omprövning av det svenska biståndets inriktning. Detta bör ges en sådan profil att det aktivt stödjer en demokratisk samhällsutveckling. Vidare bör från svensk sida uttalas att biståndet till Zimbabwe kan komma att avvecklas om landet omvandlas till en enpartistat. Slutligen bör, enligt motionärernas mening, landramen till Zimbabwe sättas till 125 milj. kr. Även motion U218 föreslår detta belopp, vilket skulle innebära oförändrad nivå jämfört med förra året. En mindre ökning i förhållande till propositionens förslag förordas däremot i motion U211: enligt denna borde landramen uppgå till 140 milj. kr., vilket motsvarar SIDA:s anslagsframställning på denna punkt.

Som redan nämnts motsätter sig utskottet att bistånd villkoras eller på annat sätt används som påtryckningsmedel. Däremot bör det, som också sagts, söka bidra till en demokratisk utveckling. Biståndet till Zimbabwe avser bl. a. att främja social och ekonomisk utjämning; ett annat viktigt syfte är att minska Zimbabwes ekonomiska beroende av Sydafrika. Det

svenska biståndet har också till uppgift att söka främja en demokratisk samhällsuppbyggnad. UU 1985/86: 15

Motion U236 yrkandena 4 och 6 avstyrks därmed.

Vad gäller landramen för Zimbabwe anser utskottet den av regeringen i år föreslagna ökningen på 10 milj. kr. till 135 milj. kr. motiverad mot bakgrund av den förbättrade effektivitet i biståndssamarbetet som inträtt.

Motion U211 delyrkande 3 q), motion U218 yrkande 12 såvitt nu är i fråga samt motion U236 yrkande 5 avstyrks därmed.

De tre partimotionerna U211, U212 och U218 innehåller därutöver ett antal förslag till förändringar av landramarna för vissa länder det kommande budgetåret.

I motion U211 föreslås i yrkande 3 höjningar för Guinea-Bissau, Kenya, Tanzania och Zambia.

I motion U218 föreslås i yrkandena 10, 11 och 12 oförändrade landramar i förhållande till innevarande år för bl. a. Botswana, Guinea-Bissau, Etiopien, Indien, Kap Verde, Kenya och Zambia. Beträffande Tanzania förordas en sänkning av den av regeringen föreslagna landramen med 60 milj. kr.

I motion U240 föreslås en sänkning vad gäller landramen för Kenya.

Utskottet anser att de medelsramar regeringen föreslagit för dessa länder – belopp som i de flesta fall överensstämmer med eller ligger nära SIDA:s anslagsframställning – är rimliga och tillstyrker därför dessa. Motionerna U211, U218 och U240 avstyrks följaktligen för ifrågavarande länder.

I motion U218 yrkande 11 föreslås oförändrad landram för Laos jämfört med innevarande budgetår. I motion U240 yrkande 9 föreslås en ökning för samma land med 5 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Utskottet finner också beträffande Laos budgetpropositionens förslag rimligt och tillstyrker detsamma. Motionerna U218 yrkande 11 såvitt nu är i fråga och U240 yrkande 9 avstyrks.

I motion U240 anförs därtill att biståndet till Kenya med hänsyn till rättslösheten där, bör avvecklas. Utskottet behandlade förra året ett liknande motionsyrkande (UU 1984/85: 12). Utskottet gjorde därvid ännu en gång det generella påpekandet att allvarliga brott mot mänskliga rättigheter bör kunna påtalas för ett mottagarland även inom ramen för biståndssamarbetet. Utskottet anser att om regeringen bedömer att utvecklingssamarbetet med något land av detta skäl bör förändras får förslag härom föreläggas riksdagen.

Med hänsyn till det anförda avstyrks yrkande 13 i motion U240.

Yrkanden om nya samarbetsländer

Tre motioner innehåller förslag om nya programländer.

Enligt motion U225 (fp) bör SIDA få i uppdrag att undersöka utformningen av ett framtida samarbete med Burma. Landet tillhör världens fattigaste men har stora naturtillgångar. Mycket talar för att Sverige i framtiden skulle ha intresse av ett närmare samarbete med detta land, anser motionärerna.

I motion U240 (vpk) yrkande 12 hemställs att Cuba skall upptas som programland. Detta är ett yrkande som återkommit varje år sedan det reguljära biståndssamarbetet upphörde med utgången av budgetåret 1979/1980.

Motion U234 (c), slutligen, förordar utvecklingssamarbete med El Salvador och Guatemala. Motionären anser att ett sådant samarbete skulle kunna stärka den demokratiska utvecklingen i dessa båda länder och minska deras beroende av USA.

Utskottet har i flera betänkanden under senare år framhållit att inga förutsättningar finns att för närvarande utvidga kretsen av programländer. Detta är alltjämt fallet, och utskottet avstyrker därför ifrågavarande motionsyrkanden vad gäller reguljärt programsamarbete.

Nämnda länder och flera andra utanför programlandskretsen erhåller emellertid svenskt bistånd genom t.ex. BITS, SAREC eller i form av humanitärt sådant. Cuba är för närvarande det land som erhåller de högsta bidragen för tekniskt samarbete genom BITS; föregående budgetår utbetalades 16,5 milj. kr. Burma har erhållit katastrofbistånd genom Röda korset och även visst stöd förmedlat genom BITS. I El Salvador och Guatemala har Sverige valt att stödja de mest utsatta grupperna genom det humanitära biståndet.

4.3 Regionala insatser samt humanitärt samarbete i Latinamerika och södra Afrika

Propositionen (s. 71, 77–79)

Under anslagsposten *Regionala insatser* lämnas i första hand stöd till det regionala samarbetet mellan de majoritetsstyrda staterna i södra Afrika inom ramen för samarbetsorganisationen Southern African Development Coordination Conference (SADCC). Vidare har anslagsposten utnyttjats för stöd till den Östafrikanska utvecklingsbanken (EADB), Mekongkommittén och ett regionalt program för fiske i Bengaliska bukten.

På initiativ av de nordiska statsministrarna pågår förberedelser för ett arrangemang för bredare ekonomiskt samarbete mellan Norden och SADCC-länderna. Medel bör beräknas för biståndsinsatser inom ramen för det bredare samarbetet. Regeringen räknar med att överenskommelse om ett sådant arrangemang kommer att träffas i början av 1986.

Anslagsposten bör också kunna utnyttjas för regionala insatser i Centralamerika.

Med hänsyn till medelsbehovet för det bredare ekonomiska samarbetet med SADCC-länderna och för stöd till regionalt samarbete i Centralamerika bör anslagsposten Regionala insatser höjas med större belopp än SIDA föreslagit. Regeringen föreslår att 185 milj. kr. anvisas under denna anslagspost, varav 155 milj. kr. för regionala insatser inom SADCC, 10 milj. kr. för regionala insatser i Centralamerika och 20 milj. kr. för övriga regionala insatser. För det nordiska initiativet till bredare ekonomiskt samarbete med SADCC-länderna har beräknats 20 milj. kr. av de 155 milj. kr. som anvisats för regionala insatser inom SADCC.

Det *humanitära biståndet i Latinamerika* utgörs till stor del av långsiktigt stöd för mänskliga rättigheter och politiskt förföljda.

Biståndet lämnas genom svenska och internationella organisationer som Diakonia, Kyrkornas världsråd och World University Service till enskilda grupper och organisationer i mottagarländerna. De förmedlande och mottagande organisationernas kapacitet är av avgörande betydelse för Sveriges möjligheter att lämna bidrag och tillmötesgå de behov som finns. Även om den politiska situationen i flera av länderna ofta försvårar det humanitära biståndet, har möjligheterna att lämna effektivt bistånd – framför allt i Centralamerika – förbättrats under de senaste åren till följd av ökad kapacitet hos mottagande och förmedlande organisationer. Medel som anvisats under de senaste åren har så gott som helt utnyttjats. Regeringen finner att situationen i Latinamerika motiverar fortsatta och betydande humanitära biståndsinsatser. Anslagsposten bör höjas med 25 milj. kr. till 150 milj. kr.

De ökande motsättningarna och förtrycket i Sydafrika ställer krav på ett omfattande humanitärt bistånd till dem som drabbas. *Det humanitära biståndet* i södra Afrika utgör ett stöd till offren för denna utveckling och till de krafter som arbetar mot rasåtskillnadspolitik och för ett majoritetsstyre. Även i fortsättningen bör en betydande del av det humanitära biståndet utgå till befrielserörelserna African National Congress (ANC) och South West Africa People's Organization (SWAPO). Detta biståndssamarbete som i huvudsak sker i samma former som samarbetet med programländerna bör mot bakgrund av utvecklingen i Sydafrika och Namibia bedrivas med betydande flexibilitet. I ökande omfattning bör stöd lämnas till humanitär verksamhet i de bägge länderna, företrädesvis genom förmedling av svenska enskilda organisationer.

Regeringen finner att situationen i Sydafrika och Namibia väl motiverar en ökning av anslagsposten med 20 milj. kr. till 200 milj. kr. Skulle utvecklingen föranleda ytterligare behov kan medel från anslagsposten Katastrofer m. m. utnyttjas för humanitära insatser i södra Afrika.

Motioner

I motion 1985/86: U205 av Björn Molin (fp) yrkande 2 hemställs

2. att riksdagen beslutar anslå 15 milj. kr. mera till regionala insatser i Centralamerika med speciell hänsyn till Costa Rica.

I motion 1985/86: U211 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkande 3 delyrkandena t), u) och v) hemställs om följande fördelning:

- t) Regionala insatser 185 milj. kr.
- u) Humanitärt bistånd i Latinamerika 205 milj. kr.
- v) Humanitärt bistånd i södra Afrika 225 milj. kr.

I motion 1985/86: U218 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkandena 14 och 15 hemställs

14. att riksdagen beslutar att anslå 205 000 000 kr. till Humanitärt bistånd i södra Afrika.

15. att riksdagen beslutar att inrätta anslaget "Demokratiutveckling i södra Afrika" och anslå 25 000 000 kr. till detta budgetåret 1986/87.

I motion 1985/86: U227 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkandena 2 och 3 UU 1985/86: 15
hemställs

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ för att förmå Contadorgruppen och de centralamerikanska regeringarna att återgå till principerna för avtalsförslaget från september 1984,

3. att riksdagen beslutar att i budgetpropositionen 1986, bilaga 5, C 2 Utvecklingssamarbete genom SIDA anslaget Humanitärt bistånd i Latinamerika ökas med 10 000 000 kr. till 160 000 000 kr. och att ökningen skall användas för direkt stöd till Lokala Folkmaktsorganen i FMLN-kontrollerade områden i El Salvador.

I motion 1985/86: U511 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 4 hemställs

4. att riksdagen beslutar med anledning av budgetpropositionen 1986, bilaga 5, C 2 Utvecklingssamarbete genom SIDA, att anslagsposten Humanitärt bistånd i södra Afrika ökas med 20 000 000 kr. till 220 000 000 kr. och uttalar att ökningen bör gå till de organisationer som nämns i motionen.

Utskottet

Anslagsposten för *regionala biståndsinsatser* omfattar för närvarande främst stöd till SADCC-samarbetet i södra Afrika. Målet för SADCC är bl. a. att minska beroendet av Sydafrika i fråga om transporter, sysselsättning, kapital, teknologi och handel. Samarbetet har hög prioritet i medlemsländerna och anses fungera väl.

Detta stöd är av uppenbara skäl utomordentligt angeläget. Förberedelser pågår nu för ett bredare ekonomiskt samarbete mellan Norden och SADCC-länderna. Som framgår av budgetpropositionen kommer detta att innebära ökat medelsbehov. Utskottet tillstyrker regeringens förslag om höjt anslag till delposten avseende SADCC.

I motion U205 (fp) yrkande 2 föreslås en ökning av anslaget för regionala insatser med 15 milj. kr. Denna summa bör anslås till stöd för samarbete i Centralamerika med speciell hänsyn till Costa Rica. Höjningen skall enligt motionärens förslag, yrkande 1, möjliggöras genom motsvarande sänkning av landramen för Nicaragua. Detta har utskottet ovan redan behandlat.

Utskottet noterar att under anslagsposten för regionala insatser i år för första gången anvisas medel för insatser även i Centralamerika. Detta välkomnas av utskottet som anser att mycket talar för att nya samarbetsformer bör kunna prövas i denna region. Det belopp regeringen föreslår synes väl avvägt för ett inledande skede.

Vad gäller motionärens förslag om direkt bistånd till Costa Rica får utskottet hänvisa till sin ovan redovisade inställning beträffande utvidgning av programlandskretsen. Det regionala stödet till Centralamerika bör emellertid kunna användas för insatser som omfattar bl. a. Costa Rica. Det kan vidare nämnas att Costa Rica, som har relativt hög BNP per invånare, tillhör de länder som åtnjuter stöd genom BITS. Enligt vad utskottet erfar har nyligen överenskommits att detta samarbete skall utvidgas och att det tekniska samarbetet skall kombineras med ett finansiellt stöd.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motion U205, yrkande 2.

Det *humanitära biståndet* till Latinamerika och södra Afrika fyller en viktig funktion. Betydande medel bör därför fortsatt utgå till de ändamål som dessa anslagsposter finansierar. I regeringens förslag höjs båda anslagsposterna: för Latinamerika med 25 milj. kr. och för södra Afrika med 20 milj. kr.

I motion U211 (fp) föreslås att posten för humanitärt bistånd till södra Afrika höjs med 25 milj. kr. utöver budgetpropositionens förslag. Motivet för detta är den dramatiskt förändrade situationen i Sydafrika och därmed behovet av ökat stöd till de demokratiska krafter som arbetar för en fredlig omvandling.

Motion U511 (vpk) förordar en ökning med 20 milj. kr., vilka bör gå till vissa, särskilt angivna organisationer i Sydafrika och Namibia, nämligen Förenade Demokratiska Fronten (UDF), Sydafrikanska Fackföreningskongressen (COSATU) samt Sydafrikanska kyrkorådet (SACC).

I motion U218 (m) förespråkas i yrkande 14 en höjning av anslagsposten avseende södra Afrika med 5 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag.

Utvecklingen i och kring Sydafrika motiverar enligt utskottets mening ett betydande humanitärt bistånd till detta område. Samtidigt måste naturligtvis alltid nivån vägas mot möjligheterna att på ett effektivt och lämpligt sätt kanalisera ett sådant stöd. Under senare år har ett betydande arbete lagts ned på att finna nya förmedlande och mottagande organisationer samt att öka kapaciteten hos dem som redan tidigare erhållit humanitärt bistånd. Till organisationer vilkas verksamhet Sverige på olika sätt försöker uppmuntra hör bl. a. de som omnämns i motion U511.

Tillsammans med den ökning riksdagen beslutat för innevarande budgetår innebär regeringens förslag en höjning med 40 milj. kr. på två år. Utskottet anser detta vara en rimlig ökningstakt och nivå.

Motion U211 delyrkande 3 v), motion U218 yrkande 14 såvitt nu är i fråga samt motion U511 yrkande 4 avstyrks därmed.

Motion U218 (m) föreslår i yrkande 15 att en ny anslagspost för Demokratiutveckling i södra Afrika införs och att till denna anslås 25 milj. kr. Detta skall utgå utöver det humanitära biståndet och vara ägnat för stöd åt en demokratisk utveckling i regionen.

Syftet med det humanitära biståndet är att hjälpa offren för och motståndare till apartheidregimen. De organisationer som erhåller dylikt stöd är sådana som verkar för ett majoritetsstyrt, pluralistiskt Sydafrika i framtiden. Via företrädesvis svenska enskilda organisationer ges hjälp till medborgarrättsrörelser och kooperativa rörelser över detta anslag. Genom fria fackföreningsinternationalen förmedlas stöd till olika fackliga organisationer. En betydande del av medlen avser rättshjälp som kanaliseras via International Defence and Aid Fund (IDAF) och United Nations Trust Fund (UNTF). Dessa organisationer liksom även kyrkorna i Sydafrika får svenskt bistånd för att hjälpa fångarnas familjer. Det humanitära biståndet går också till oberoende nyhetsförmedling.

Eftersom syftet med yrkande 15 i motion U218 således torde i huvudsak kunna tillfredsställas genom den redan befintliga anslagsposten för humanitärt samarbete i södra Afrika anser utskottet det inte påkallat att inrätta någon ny anslagspost. Yrkande 15 i motionen avslås följaktligen.

I fråga om det humanitära biståndet till Latinamerika yrkas i motion U211 (fp) en höjning utöver propositionens förslag med 55 milj. kr. till 205 milj. kr. I motion U227 (vpk) yrkande 3 hemställs om en ökning med 10 milj. kr. utöver regeringens förslag och att denna ökning skall användas för direkt stöd till Lokala Folkmaktsorganen i FMLN-kontrollerade områden i El Salvador.

Anslaget för humanitära insatser i Latinamerika har ökat jämförelsevis snabbt de senaste åren; i budgetpropositionen föreslås denna gång en höjning med 25 milj. kr. till 150 milj. kr. Bakgrunden är främst utvecklingen i Centralamerika, vilken medfört stora hjälpbehov hos främst flyktingar, hemlösa, politiskt förföljda och deras anhöriga.

Under senare år har demokratiskt valda regeringar installerats i Argentina, Bolivia och Uruguay. Detta har inneburit i viss mån förändrade behov av humanitärt bistånd i dessa länder. De grupper som numera närmast kommer i fråga är frigivna fångar, återvändande flyktingar m. fl., för vilka man söker underlätta återanpassning genom olika rehabiliteringsprogram m. m.

Sammanfattningsvis har ovan angivna förhållanden lett till att i budgetpropositionens förslag mer än hälften av medlen under denna anslagspost avsätts för insatser i Centralamerika.

Utskottet konstaterar att det finns ett påtagligt behov av fortsatt humanitärt bistånd till flera länder i området. Utskottet noterar samtidigt den relativt kraftiga höjning regeringen föreslår och finner det föreslagna beloppet tillräckligt för ett fortsatt väsentligt humanitärt stöd till ifrågavarande länder.

Motion U211 delyrkande 3u) och motion U227 yrkande 3 avstyrks därmed.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även yrkande 2 i motion U227 vari hemställs om initiativ för att förmå Contadorgruppen och de centralamerikanska regeringarna att återgå till principerna för avtalsförslaget från september 1984.

Som utskottet konstaterat senast i sitt betänkande UU 1985/86: I har Sverige på olika sätt och under flera år stött Contadorprocessen. Utskottet utgår från att regeringen också fortsättningsvis ger fredsprocessen i Centralamerika det stöd vårt land kan erbjuda. På svensk sida anser vi det beklagligt att enighet om fredsstadgan inte kunde nås då det första utkastet presenterades 1984. Det är nu av största betydelse att kontakterna och förhandlingsarbetet mellan de inblandade parterna fortsätter i syfte att nå enighet om de olösta punkterna. Utskottet anser emellertid inte att den svenska riksdagen därutöver bör göra något uttalande om det närmare innehållet eller utformningen av eventuell ny version av Contadorplanen. Med hänvisning till det anförda avstyrks yrkande 2 i motion U227.

4.4 Katastrofbistånd och bistånd genom enskilda organisationer

Propositionen (s. 79–81)

Katastrofbistånd lämnas i första hand som hjälp åt människor i u-länder, som har drabbats av naturkatastrofer eller väpnade och politiska kon-

flikter. Katastrofmedel kan även användas som extra bistånd till länder som erhåller svenskt utvecklingsbistånd och vilkas försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser. Ett tredje användningsområde är åtgärder för att förbättra katastrofberedskapen och förebygga katastrofer. Dessutom fyller anslagsposten Katastrofer m.m. funktionen av allmän reserv inom det bilaterala anslaget.

I avsikt att ytterligare studera sambanden mellan katastrofbistånd och långsiktigt utvecklingssamarbete och finna former för hur dessa två biståndsformer kan effektivt samordnas pågår en översyn av katastrofbiståndet. Översynen, som beräknas vara genomförd i början av 1986, är avsedd att läggas till grund för överväganden om den framtida inriktningen av detta bistånd.

Även om skörderesultaten varit tillfredsställande i vissa afrikanska länder, råder i flertalet länder söder om Sahara fortsatt försörjningskris till följd av torka, markförorening eller andra förhållanden som leder till sjunkande livsmedelsproduktion. Behovet av flyktinghjälp är också stort. Regeringen finner anledning till en kraftig uppräkningspost för att ge utrymme för insatser av bl. a. katastrofförebyggande karaktär. Anslagsposten bör höjas med 106,9 milj. kr. till 500 milj. kr.

Som anmäls i budgetpropositionen för budgetåret 1985/86 (prop. 1984/85: 100 s. 89) har regeringen på riksdagens uppmaning uppdragit åt SIDA att verkställa en översyn av de *enskilda organisationernas* kapacitet att ta emot och förmedla statliga bidrag för biståndssändamål. För uppdraget har SIDA anlitat en särskild översynsgrupp. Denna har i rapporten Översyn av enskilda organisationers biståndskapacitet gjort en utförlig genomgång av dessa organisationers biståndsverksamhet och framlagt ett antal synpunkter och förslag. SIDA har därefter i skrivelse den 19 augusti 1985 till regeringen redovisat sina överväganden och slutsatser. Översynsgruppens rapport har fogats till skrivelsen.

SIDA framhåller att det inte minst i biståndssammanhang måste ligga i varje organisations intresse att värna om den särprägel som hänger samman med organisationens arbetssätt och bakgrund. Därför bör statliga bidrag till enskilda organisationers utvecklingsprojekt inte få en sådan utformning eller omfattning att de kan äventyra organisationernas oberoende.

Översynsgruppen föreslår att kraven på egeninsats, myndighetsgodkännande och rapportskyldighet bibehålls, men att vid tillämpningen större hänsyn skall kunna tas till särskilda omständigheter. Beträffande egeninsatsen föreslås att denna i regel bör vara en kontantinsats om minst 10% av de totala kostnaderna samt 10% i form av betalda eller frivilliga arbetsinsatser.

Översynsgruppen påpekar att organisationer i mottagarlandet senare avses ta över ansvaret för projekt inom utvecklingsbiståndet. Innan en enskild organisation påbörjar ett biståndsprojekt i ett visst land måste därför godkännande från myndighet i landet föreligga. I vissa fall medger SIDA undantag från kravet på sådant godkännande. I framtiden bör enligt översynsgruppen SIDA avgöra om myndighetsgodkännande för det enskilda projektet erfordras eller ej.

Översynen av de enskilda organisationernas kapacitet att förmedla bistånd har genomförts i nära samarbete med de berörda organisationerna. Vid ett möte med representanter för de organisationer som förmedlar merparten av statligt bistånd genom enskilda organisationer har regeringen tagit del av deras synpunkter på översynen. Regeringen har kunnat konstatera att ett förtroendefullt samarbete existerar mellan SIDA och organisationerna. Med detta som utgångspunkt bör åtgärder med utgångspunkt i de förslag och synpunkter som översynen lämnar kunna leda till den kapacitetsökning på omse sidor som eftersträvas.

Regeringen välkomnar förslaget att förskjuta tyngdpunkten i handläggningen i verket från förhandsgranskning till utökad uppföljning av pågående och avslutad verksamhet. De väletablerade organisationerna har genom åren i en rad projekt visat sig kunna motsvara detta förtroende.

De enskilda organisationerna spelar en viktig roll inom biståndspolitik. Den kunskap om bistånd och u-länder som finns hos organisationerna utgör en viktig bas för den svenska biståndsviljan.

De enskilda organisationerna har visat sig kunna etablera en nära kontakt med nödlidande människor och nå ut till utsatta grupper och därigenom få värdefulla kunskaper om biståndsarbete. Åtskilliga av de enskilda organisationerna engagerar sig i stöd till folkbildning, i strävanden för yttrandefrihet och i kampen för demokratiska och fackliga rättigheter. Regeringen ser de svenska folkrörelsernas insatser på detta område som ett viktigt medel att främja demokratimålet i det svenska biståndet. De förslag till informations- och kunskapsutbyte mellan SIDA och organisationerna som framförs i översynen som en möjlighet att tillvarata och nyttiggöra dessa erfarenheter bör välkomnas.

Regeringen välkomnar SIDA:s avsikt att vidta de ändringar i gällande riktlinjer för bistånd genom enskilda organisationer som föranletts av översynen. Regeringen utgår ifrån att SIDA beaktar bl. a. möjligheterna att finna former för handledning av oerfarna biståndsorganisationer, behovet av utvärdering av biståndsinsatser, en utveckling av ramavtalen och ett utökat kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Regeringen föreslår att anslagsposten Enskilda organisationer höjs med 38 milj. kr. till 350 milj. kr. Från anslagsposten bestrids även kostnaden för bidrag till Internationella kooperativa alliansen (IKA) och Kyrkornas världsråd (KVR).

Motioner

I motion 1985/86: U204 av Hans Dau (m) hemställs att riksdagen beslutar om bistånd till Afghanistan i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1985/86: U206 av Kersti Johansson och Rune Backlund (c) hemställs att riksdagen beslutar anvisa anslag till Enskilda organisationer med ett till 375 milj. kr. uppräknat belopp.

I motion 1985/86: U207 av Hugo Hegeland och Filip Fridolfsson (m) hemställs

1. att riksdagen genom en omfördelning av anslagen under obundet bistånd till posten Enskilda organisationer beslutar höja anslaget från 312 milj. kr. innevarande budgetår till 375 milj. kr. budgetåret 1986/87.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att anslagsposten Enskilda organisationer inom loppet av tre år skall uppgå till minst 500 milj. kr.

I motion 1985/86: U211 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkande 3, delyrkande x) och y) hemställs om följande fördelning:

x) Katastrofer m. m. 600 milj. kr.

y) Enskilda organisationer 450 milj. kr.

I motion 1985/86: U212 av Karin Söder m. fl. (c) yrkandena 6, 10, 11, 12 och 17 hemställs

6. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att bistånd genom enskilda organisationer ytterligare bör utvecklas i syfte att nå de fattigaste och mest utsatta grupperna och bidra till en demokratisk samhällsutveckling.

10. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att katastrofanslaget i sin helhet bör användas för att lindra akut nöd och för att mildra följderna av inträffade händelser av katastrofkaraktär.

11. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att Sverige bör utveckla en snabb och effektiv katastrofberedskap, om möjligt tillsammans med de andra nordiska länderna, i vilken också organisationer som Röda korset och Rädda barnen bör spela en viktig roll och i vilken en svensk produktion av livsmedel och andra basförnödenheter bör kunna utgöra en grund.

12. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att det nödvändiga långsiktiga arbetet på att skydda människors försörjning och förebygga katastrofer bör vara ett centralt element i allt utvecklings-samarbete och därför normalt bekostas genom resp. anslag och genom det särskilda anslaget för miljö, markvård och energi, vilket föreslås återinfört.

17. att riksdagen för anslaget till Enskilda organisationer anvisar 375 milj. kr., en höjning i förhållande till regeringens förslag med 25 milj. kr.

I motion 1985/86: U213 av Birger Hagård (m) yrkande 2 hemställs

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att humanitärt bistånd skall komma hela Angola till del, således även de av UNITA befriade områdena.

I motion 1985/86: U215 av Lennart Pettersson och Kurt Ove Johansson (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det folkrörelsestyrda stödet till u-länderna.

I motion 1985/86: U217 av Börje Stensson m. fl. (fp, m, c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om information om den svenska u-hjälpens historia.

I motion 1985/86: U218 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkande 14 hemställs

14. att riksdagen beslutar att anslå 375 000 000 kr. till Enskilda organisationer.

I motion 1985/86: U226 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkandena 2, 4 och 5 hemställs

2. att riksdagen som sin mening uttalar att regeringen bör yrka på att

svenskt bistånd genom ICRC för nödhjälpsarbete inne i Östtimor omedelbart återupptas.

UU 1985/86: 15

4. att riksdagen som sin mening uttalar att humanitärt stöd bör ges till FRETILIN,

5. att riksdagen uttalar att Sverige bör lämna IGGI.

I motion 1985/86: U228 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen beslutar att anslå 10 000 000 kr. i bistånd till Kampuchea för återuppbyggnad,

2. att riksdagen beslutar att anslå 10 000 000 kr. som särskilt miljöbistånd till Vietnam, Laos och Kampuchea,

3. att riksdagen uttalar sig för en politisk fredslösning i Kampuchea i enlighet med vad som anförs i motionen.

4. att riksdagen uttalar att Demokratiska Kampuchea ej bör få behålla sitt mandat i Förenta nationerna och att Kampuchebas plats där tills vidare lämnas vakant.

I motion 1985/86: U229 av Karin Ahrlund m. fl. (fp, s, m, c, vpk) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om solidaritet med och bidrag från biståndsanslaget till Afghanistans folk.

I motion 1985/86: U230 av Carl Johan Wilson och Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att viss del av det statliga biståndet anknyts till allmänhetens gåvor till ideella hjälporganisationer och trossamfund så att SIDA bidrar med medel som till storleken motsvarar de ideella gåvorna.

I motion 1985/86: U234 av Alf Svensson (c) yrkande 4 hemställs

4. att riksdagen beslutar höja anslaget för katastrofbistånd till 1 000 milj. kr. för budgetåret 1986/87.

I motion 1985/86: U237 av Maria Leissner m. fl. (fp, c, vpk) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett kraftfullt agerande i internationella sammanhang för Västra Saharas frihet och självständighet.

2. att riksdagen hos regeringen begär att 20 milj. kr. från anslaget till katastrofbistånd tillställs Polisariers flyktingläger i Algeriet.

I motion 1985/86: U240 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkandena 11, 18, 19, 20 och 21 hemställs

11. att riksdagen uttalar att Seychellerna bör beviljas katastrofbistånd med 5 000 000 kr.,

18. att riksdagen uttalar att katastrofbiståndet till Kampuchea skall inriktas på insatser inne i landet.

19. att riksdagen uttalar att det humanitära biståndet till den afghanska civilbefolkningen skall utgå även i fortsättningen.

20. att riksdagen beslutar att anslå 25 000 000 kr. till enskilda organisationer utöver regeringens förslag.

21. att riksdagen beslutar att anslå 233 500 000 kr. i katastrofbistånd utöver regeringens förslag.

I motion 1985/86: U512 av Gullan Lindblad (m) yrkande 2 hemställs

2. att riksdagen begär att regeringen prövar möjligheten att genom lämplig organisation distribuera hjälpsändningar till nödlidande i kurdiska byar och flyktingläger.

I motion 1985/86: U517 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 6 hemställs

6. att riksdagen uttalar att 10 000 000 kr. ur SIDA:s anslag för katastrofbistånd 1986/87 utbetalas i humanitärt bistånd för insatser i de palestinska flyktinglägren i Libanon.

I motion 1985/86: U522 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 3 hemställs

3. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder så att humanitär hjälp från Sverige kan lämnas till kurdiska flyktingar i de läger som omtalas i motionen.

I motion 1985/86: U523 av Ivar Virgin (m) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om hjälp till det afghanska folket, framför allt genom Svenska Afghanistankommittén och andra frivilligorganisationer.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att hjälp att återställa förstörd miljö redan nu planeras för att insättas när möjlighet föreligger och att medel till detta disponeras ur det av moderata samlingspartiet föreslagna anslaget Miljö, markvård och energi.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i internationella fora påtalar Sovjetunionens krigföring som ett allvarligt brott mot gällande konventioner.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i det internationella förhandlingsarbetet lägger särskild vikt vid att sådana konventioner efterlevs.

Utskottet

Under denna rubrik behandlar utskottet dels katastrofpostens storlek och användning samt de motioner som väckts därom, dels också motioner om vissa krigs- och krisdrabbade områden dit svenskt humanitärt bistånd utgår. I sammanhanget behandlas även yrkanden av politisk innebörd som förekommer i de ifrågavarande motionerna.

Katastrofmedlens storlek och användning

Katastrofposten har en flerfaldig användning. Den skall i första hand tas i anspråk för omedelbar hjälp vid katastrofer inom och utanför programlandskretsen. Omkring halva anslagsposten användes föregående budgetår för detta ändamål, främst i Afrika. Ett andra användningsområde är katastrofförebyggande åtgärder. Ca 20 % av medlen har använts för sådana. En ungefär lika stor andel har använts för flyktingarbete i bl. a. Mellanöstern och för Afghanistan. Endast en mindre del av posten har utnyttjats för extrabistånd eller för oförutsedda andra behov.

Hälften av katastrofbiståndet kanaliseras genom svenska enskilda orga-

nisationer, bland dem Röda korset. Även katastrofförebyggande åtgärder genomförs numera med hjälp av enskilda organisationer.

Katastrofpostens storlek har självfallet måst vägas mot andra behov inom den totala biståndsbudgeten. Inför det kommande budgetåret föreslås icke desto mindre en betydande höjning av posten, från 393 milj. kr. till 500 milj. kr. Det är den största enskilda ökningen i budgetförslaget.

Utskottet finner den avvägning regeringen gjort rimlig och vill därför inte föreslå någon ytterligare höjning, särskilt som flera andra anslagsposter inom såväl den multilateral som den bilateral delen av budgeten efter hand fått en alltmer markerad inriktning på krisinsatser.

Till följd av detta ställningstagande avstyrker utskottet de yrkanden som förordar en ytterligare höjning av katastrofposten, nämligen delyrkande 3 x) i motion U211 (fp), yrkande 21 i motion U240 (vpk) och yrkande 4 i motion U234 (c).

I centerpartiets motion U212, yrkandena 10, 11 och 12, föreslås en förändring både av det särskilda katastrofbiståndet och av inriktningen av annat landinriktat bistånd. Motionärerna önskar att katastrofpostens medel uteslutande skall användas för akuta nödsatser när händelser av katastrofkaraktär inträffat (yrkande 10). De vill vidare utveckla den svenska beredskapen att ingripa vid katastrofer. Detta bör ske i samarbete med övriga nordiska länder och med organisationer som Röda korset och Räd- da barnen. I katastrofberedskapen bör svensk produktion av livsmedel och andra basförnödenheter utgöra en grund (yrkande 11).

Därutöver föreslås att även det övriga, reguljära utvecklingssamarbetet ges en katastrofförebyggande inriktning. Medel från landramarna och det i samma motion föreslagna anslaget för miljö, markvård och energi bör utnyttjas för sådana insatser (yrkande 12).

Utskottet betraktar dessa yrkanden som led i de förslag om en grundläggande omorientering av det svenska utvecklingssamarbetet som föreslås i c-motionen U212 och som utskottet behandlat i betänkandets avsnitt om riktlinjer för biståndet. Som tidigare framförts av utskottet är det inte uteslutet att större vikt i framtiden måste läggas vid långsiktiga katastrofförebyggande åtgärder. En utredning om katastrofbiståndet, i vilken återfinns delvis likartade tankegångar, har nyligen överlämnats till regeringen, som nu har att överväga dess förslag.

I motion U218 (m) anförs beträffande katastrofbiståndets användning att sambandet med naturkatastrofer och andra liknande händelser måste vara klart. Anslagsposten bör inte användas för extra anslag till vissa länder och bör inte heller annat än undantagsvis bindas upp för långvariga insatser. Brister som har sin förklaring i miljöförstöring bör motverkas med medel från det föreslagna särskilda anslaget för miljö och markvård. Vidare bör medel i vissa fall från landramarna kunna användas vid katastroftillfällen i programländerna, heter det i motionen.

Som framgår av det föregående kan katastrofposten användas på olika sätt. Den övervägande delen av den används emellertid för rena katastrof- åtgärder, vilket utskottet anser vara riktigt. I väntan på resultatet av den nämnda utredningen anser sig utskottet inte vilja göra något ställningsta- gande till katastrofbiståndets framtida utformning. Yrkandena 10–12 i

motion U212 och ifrågavarande del av yrkande 1 i motion U218 avstyrks med hänvisning härtill.

UU 1985/86: 15

Afghanistan

I fyra motioner förespråkas fortsatt humanitärt bistånd till det afghanska folket. Fempartimotionen U229 erinrar om att det nu är mer än sex år sedan Sovjetunionen invaderade Afghanistan. Under hela denna tid har en stark motståndsrörelse kämpat mot inkräktarna. FN:s generalförsamling har bekräftat det afghanska folkets rätt att bestämma sitt eget lands styrelseskick och krävt att de utländska trupperna omedelbart skall dras tillbaka från Afghanistan, heter det i motionen.

Ockupationen har vidare skapat världens utan motstycke största flyktingproblem, framhåller motionärerna. Det finns därför ett stort hjälpbehov i området. Motionärerna uttalar uppskattning av det humanitära bistånd som redan lämnats men framhåller att det är angeläget med fortsatt hjälp. Svenska Afghanistankommittén har en väl fungerande organisation och bör få generösa bidrag även fortsättningsvis. Motionärerna föreslår också att ett stipendieprogram för högre utbildning av afghaner startas i Sverige.

Motionerna U240 (vpk) och U523 (m) liksom motion U204 (m) framför liknande synpunkter i fråga om humanitärt bistånd. Den sistnämnda motionen vill finansiera en ökning av biståndet för Afghanistan genom att upphöra med biståndet till Cuba och Vietnam.

Motion U523 (m) uppehåller sig därutöver utförligt vid Sovjetunionens krigföring i Afghanistan. Motionären hänvisar till FN-rapportören Ermarcoras rapport enligt vilken Sovjetunionen och den afghanska lydregimen begått en rad brott mot de mänskliga rättigheterna. Den sovjetiska krigföringen beskrivs som en miljökrigföring i vilken urskillningslös bombning, åtgärder för att åstadkomma massvält och terror mot landsbygdsbefolkningen ingår. Riksdagen bör mot denna bakgrund uttala sig till förmån för särskilt miljöbistånd till Afghanistan när sådant är möjligt att ge, heter det i motionen. Det bör finansieras med medel ur det föreslagna anslaget för miljö, markvård och energi (yrkande 2). Vidare bör Sverige i internationella fora påtala Sovjetunionens krigföring som ett allvarligt brott mot gällande konventioner (yrkande 3) samt i det internationella förhandlingsarbetet lägga särskild vikt vid att sådana konventioner efterlevs (yrkande 4).

Utskottet behandlar först yrkandena om krigföringen och brotten mot folkrätten. I ett nyligen avgivet betänkande om mänskliga rättigheter och rätten till självbestämmande (UU 1985/86: 2) behandlade utskottet utförligt den politiska situationen i Afghanistan. En redogörelse lämnades bl. a. för FN-rapportörens observationer. Utskottet erinrade om att Sverige starkt har fördömt den sovjetiska militära invasionen och att vi påtalat den sovjetiska urskillningslösa bombningen. Sverige har också välkomnat den resolution som antagits av FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna och i vilken de afghanska myndigheterna bl. a. uppmanas att upphöra med det militära förtrycket mot civilbefolkningen.

Samma inställning kom åter till uttryck i Sveriges anförande vid general-

församlingens behandling i november 1985 av situationen i Afghanistan. I anförandet konstaterades att den sovjetiska krigföringen var ett brott både mot folkrättens allmänna grundsatser och mot konventioner som bl. a. förbjuder urskillningslös bombning och användningen av särskilt inhumana vapen.

Utskottet finner således att syftet med motionen i denna del redan torde vara uppfyllt. Det finns emellertid anledning för regeringen att även fortsättningsvis noga följa utvecklingen i Afghanistan och ockupationsmaktens krigföring där. Det är angeläget att varje brott mot de konventioner Sovjetunionen självt varit med om att utarbета och sedermera biträtt påtalas. Om så inte sker kommer respekten för folkrätten att urholkas ytterligare. Yrkandena 3 och 4 i motion U523 får därmed anses besvarade.

Utskottet anser att det i detta sammanhang är angeläget att ännu en gång understryka vikten av en förhandlingslösning av Afghanistankonflikten, som bl. a. måste innebära ett tillbakadragande av de sovjetiska trupperna. Det afghanska folket måste självt få bestämma sitt styrelseskicks och sin framtid.

Invasionen av Afghanistan har resulterat i svåra mänskliga tragedier och, som motionärerna påpekar, lett till väldiga flyktingströmmar. Sverige bör även fortsättningsvis lämna ett betydande humanitärt bistånd på samma sätt som skett hittills. Svenska Afghanistankommittén beviljades 10 milj. kr. i slutet av år 1985 för bl. a. hälsovårdsinsatser. Därmed uppgår det svenska statliga Afghanistanbiståndet till 90 milj. kr. I det läge som råder är det särskilt angeläget att utnyttja de kanaler som kan förmedla en effektiv hjälp till det afghanska folket i och utanför landet. Svenska Afghanistankommittén är en sådan kanal. Utskottet ställer sig mer tveksamt till förslaget att starta ett särskilt stipendieprogram för högre utbildning av afghaner i Sverige. Det finns redan ett program för u-landsstipendiater, administrerat av svenska institutet. Detta står självfallet öppet även för afghaner. Frågan om en utvidgning av detta program behandlas på annan plats i detta betänkande.

Förslaget om särskilt miljöbistånd till Afghanistan bör enligt utskottets mening beredas på vanligt sätt när realistiska förutsättningar för detta slag av bistånd föreligger. Utskottet finner inte anledning att nu göra något uttalande därutöver i denna fråga.

Med vad som ovan anförts om fortsatt humanitärt bistånd till Afghanistan får utskottet anse motionerna U229 (fp, s, m, c, vpk), U240 (vpk), yrkande 19 och motion U523 (m) yrkandena 1 och 2 besvarade. Motion U204 (m) avstyrks med hänsyn till att däri föreslås en finansiering som utskottet inte kan godta.

Västra Sahara

När Västra Sahara i början av år 1976 upphörde att vara spanskt territorium delades och annekterades landet av Marocko och Mauretanien. Ett gerillakrig lett av den västsahariska befrielserörelsen Polisario inleddes. Polisario hade i samband med det spanska tillbakadragandet utropat Västra Saharas självständighet under namnet Demokratiska sahariska arabre-

publiken (RASD). Mauretanien har sedermera avstått från varje anspråk på Västra Sahara och ingått ett fredsavtal med Polisario.

UU 1985/86: 15

Ett stort antal länder, huvudsakligen i Afrika, har erkänt den Demokratiska sahariska republiken. Landet är numera representerat i den afrikanska enhetsorganisationen OAU, vilket föranlett Marocko att utträda ur samma organisation. FN:s generalförsamling har vid upprepade tillfällen slagit fast det västsaahariska folkets rätt till självbestämmande. Försök att lösa frågan inom ramen för OAU har hittills misslyckats, delvis till följd av den splittring som uppstått inom organisationen.

Även vid den gångna höstens möte med generalförsamlingen antogs en resolution för vilken Sverige och ett nittiotal andra stater röstade, bland dem Spanien, Finland, Österrike och huvuddelen av de alliansfria länderna. I resolutionen erinrades om rätten till självbestämmande, och de två huvudparterna i konflikten, Polisario och Marocko, uppmanades inleda förhandlingar för att nå en fredlig lösning.

I motion U237 (fp, c, vpk) föreslås att regeringen skall agera kraftfullt i internationella sammanhang för Västra Saharas frihet och självständighet. Ett tryck bör bl. a. skapas på Marockos regering.

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat situationen i Västra Sahara och därvid redogjort för den svenska synen på konflikten. Västra Sahara-frågan är ett kvarvarande kolonialt problem. Ett avgörande om områdets framtid måste enligt svensk uppfattning baseras på verkliga konsultationer med dess befolkning och överensstämma med befolkningens fritt uttalade önskemål. Denna svenska inställning har klart deklarerats i FN och andra sammanhang och torde vara väl bekant för Marockos regering och andra som berörs av konflikten. Utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis kommer att verka för en fredlig lösning av frågan efter de riktlinjer som fastlagts i FN:s generalförsamling. Yrkande 1 i motionen får därmed anses besvarat.

Sverige har länge bidragit till arbetet för flyktingarna från Västra Sahara genom Rädda barnen och Röda korset. För verksamheten år 1986 har Rädda barnen mottagit 8 milj. kr. och Röda korset 3 milj. kr. Hjälpn distribueras på platsen genom algeriska Röda halvmånen och sahariska Röda halvmånen. Det finns på svensk sida beredskap för ytterligare bidrag. Ansökningar därom kommer att beredas på sedvanligt sätt. Utskottet anser sig inte kunna göra något uttalande om bestämt belopp och finner det inte heller motiverat att uttala sig till förmån för direkta bidrag till Polisario eftersom de kanaler som nu utnyttjas uppges fungera väl.

Med hänvisning till det anförda får yrkande 2 i motion U237 (fp, c, vpk) anses besvarat.

Östra Timor

Även situationen i Östra Timor behandlades nyligen av utskottet (UU 1985/86: 2). Sedan dess har såvitt utskottet har sig bekant ingen avgörande förändring av läget på öarna ägt rum. Frågan stod inte på dagordningen för den gångna höstens möte med FN:s generalförsamling.

I yrkande 2 i motion U226 (vpk) föreslås att det svenska biståndsarbetet genom Röda korsets internationella kommitté (ICRC) återupptas.

Under några år har indonesiska regeringen inte givit ICRC tillstånd till humanitär verksamhet i Östra Timor på de villkor organisationen uppställer för sitt arbete. Under år 1985 fick emellertid ICRC tillstånd en uppgörelse med indonesiska regeringen som innebär att organisationen åter verkar i området. Någon framställning om stöd har emellertid hittills inte inkommit till Svenska röda korset från ICRC. Om så sker har utskottet anledning anta att det på svensk sida finns en beredskap att lämna stöd på samma sätt som tidigare. Yrkande 2 får med hänvisning härtill anses besvarat.

Utskottet finner inte skäl att uttala sig till förmån för ett direkt stöd till befrielseströrelsen FRETILIN, såsom föreslås i motionens yrkande 4. Enligt svensk etablerad praxis bör direkta bidrag till befrielseströrelser endast utgå om FN:s generalförsamling i en resolution med svensk anslutning uttalat sig till förmån för sådant stöd. Detta är inte fallet vad beträffar FRETILIN. Yrkande 4 avstyrks därför.

I fråga om Sveriges observatörskap i IGGI (Intergovernmental Group on Indonesia) har utskottet tidigare framhållit att det inte fanns några biståndspolitiska skäl för ett observatörskap i IGGI, men att det tillkom regeringen att bedöma nyttan av det oförbindliga informationsutbyte som sker inom IGGI (UU 1984/85: 12). Utskottet intar samma ståndpunkt nu och avstyrker yrkande 5 i motion U226 (vpk).

Kampuchea, Laos och Vietnam

I motion U228 (vpk) föreslås ett särskilt bistånd till Kampuchea om 10 milj. kr. som bidrag till en återuppbyggnad av landet. Som ett led i detta biståndssamarbete bör Sverige upphöra att erkänna Demokratiska Kampuchea, dvs. Pol Pot-regimen. Stödet bör ges bilateralt eller genom enskilda organisationer. I samma motion föreslås ett särskilt miljöbistånd till Kampuchea, Vietnam och Laos, uppgående till 10 milj. kr. Motionärerna pekar på den stora förödelse som det utdragna kriget förorsakade i Laos och Vietnam, inte minst på miljö och odlingsbetingelser. I yrkande 18 i motion U240 (vpk) föreslås att katastrofbiståndet till Kampuchea skall inriktas på insatser inne i landet.

Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden anföra följande. Sedan år 1975 har Sverige totalt anslagit nära 150 milj. kr. till förmån för nödlidande kambodjaner. Den helt övervägande delen av detta stöd har förmedlats genom FN-organ och återstoden genom enskilda organisationer såsom Röda korset. Merparten av utbetalningarna har avsett insatser inne i Kampuchea. Sverige är därmed ett av de länder som ger mest stöd till verksamhet inne i själva landet medan andra givare koncentrerat sitt bistånd till operationerna vid gränsen mellan Kampuchea och Thailand. Utskottet har anledning anta att detta bistånd till det kampuchianska folket kommer att utgå även fortsättningsvis och att regeringen därvid försöker inrikta insatserna på ändamål som bidrar till att förbättra befolkningens egna försörjningsmöjligheter. Yrkande 18 i motion U240 (vpk) får därmed anses besvarat.

Utskottet vill i enlighet med gällande praxis dock inte föreslå att riksdagen gör uttalanden som i förväg binder användningen av katastrofposten till bestämt ändamål eller in-tecknar den till vissa belopp. Yrkande 1 i motion U228 avstyrks därför.

Vad gäller särskilt miljöbistånd till länderna i Indokina vill utskottet erinra om att delar av landramsmedlen till Vietnam och Laos redan går till insatser som avser miljön. Sverige bidrar också till Mekongkommitténs arbete för att förbättra bl. a. vattenkvalitén. Vidare har bidrag lämnats för katastrofförebyggande åtgärder i Vietnam. Därutöver föreligger inga planer på speciella miljö-satsningar i dessa länder. Inte heller i detta fall vill utskottet föreslå att belopp ur katastrofposten in-tecknas för vissa ändamål. Yrkande 2 i motion U228 (vpk) avstyrks med hänvisning till det anförda.

Vad gäller de återstående två yrkandena i motion U228, nämligen att riksdagen uttalar sig för en fredslösning i Kampuchea och att Sverige i FN verkar för att Kampuchegas plats lämnas vakant vill utskottet hänvisa till betänkande UU 1985/86:9 om situationen i Kampuchea, vilket upptog likartade yrkanden och vilket behandlades av riksdagen så sent som i december 1985. I betänkandet beskrevs de inblandade parternas ståndpunkter i fredsfrågan och de hinder som fortfarande föreligger för fruktbara förhandlingar. Det uttrycktes i betänkandet att Sverige borde vara berett att inom ramen för sina möjligheter lämna ett bidrag till en politisk lösning. Samtidigt framhölls att en utomstående regering torde ha begränsade möjligheter att föra parterna närmare varandra. Sedan detta skrevs har det enligt utskottets åsikt inte tillkommit några nya omständigheter som kunde motivera ett annat ställningstagande.

I betänkandet anfördes vidare att Sverige anser att ingen av de båda regimerna i Kampuchea för närvarande kan betraktas som Kampuchegas legitima representant. Det redogjordes också för de omständigheter som lett till att Demokratiska Kampuchegas koalitionsregering kvarstår som landets representant i FN.

Något förslag som innebär att Kampuchegas plats skulle lämnas tom har inte framförts i FN under senare år. Det finns enligt utskottets mening också skäl som talar emot en sådan lösning.

Med det anförda torde yrkandena 3 och 4 i motion U228 (vpk) få anses besvarade.

Övriga ändamål

Ytterligare förslag om inriktning av katastrofbiståndet på bestämda ändamål finns i ett antal motioner.

Det gäller förslaget i motion U240 (vpk) yrkande 11 om att Seychellerna bör beviljas katastrofbistånd med 5 milj. kr. och motion U517 (vpk) yrkande 6 att 10 milj. kr. i humanitärt bistånd utbetalas ur katastrofposten för insatser i de palestinska flyktinglägren i Libanon. Det föreslås också i motion U522 (vpk) och i motion U512 (m), som båda handlar om kurdernas situation, att humanitärt bistånd skall utgå till nödlidande i kurdiska byar och flyktingläger vid den irakisk-iranska gränsen.

Seychellerna har tidigare fått svenskt katastrofbistånd genom Röda korset, senast år 1985 då 2 milj. kr. utgick i form av livsmedelsbistånd.

Flyktingarbetet i Libanon och övriga delar av Mellanöstern stöds bl. a. genom UNRWA. Sverige lämnar även bidrag till ICRC för dess arbete bland palestinska och andra flyktingar i Libanon. En ny ansökan om fortsatt stöd till detta ändamål kommer att överlämnas av ICRC till Sverige.

Utskottet utgår ifrån att regeringen även fortsättningsvis är beredd att vid behov lämna katastrofhjälp till Libanon och Seychellerna men har inte anledning att i förväg göra uttalanden om anslagets användning. Yrkande 11 i motion U240 (vpk) och yrkande 6 i motion U517 (vpk) avstyrks därför.

Vid irakisk-iranska gränsen bedriver ICRC verksamhet bland flyktingarna. Detta arbete mottar, som också påpekas i motion U512, betydande svenskt stöd. Flera av flyktinglägren på ömse sidor av gränsen är framför allt befolkade av kurder, vilka ICRC tidvis har kunnat bistå. Svårigheterna att nå fram med hjälpen är emellertid mycket stora eftersom ICRC inte alltid får erforderliga besökstillstånd av myndigheterna i Iran och Irak. För närvarande uppges ICRC inte kunna bedriva något egentligt arbete bland kurdiska flyktingar. ICRC har f. ö. endast möjlighet att ge hjälp åt de kurder som betraktas som flyktingar till följd av kriget mellan Iran och Irak. Andra av förföljelse drabbade kurder i området är ännu svårare att bistå med internationell hjälp.

Utskottet utgår från att regeringen utnyttjar de möjligheter som erbjuder sig för att underlätta för hjälporganisationer att få erforderliga arbetsmöjligheter i Iran och Irak. Det bör inte vara acceptabelt att hindret för bistånd inte är brist på resurser utan avsaknad av tillstånd från myndigheter.

Med det anförda får yrkande 2 i motion U512 (m) och yrkande 3 i motion U522 (vpk) anses besvarade.

I motion U213 (m) föreslås i yrkande 2 att humanitärt bistånd skall kunna komma även de av UNITA befriade områdena i Angola till del. Av motionstexten framgår att även organisationen UNITA som sådan enligt motionären borde kunna komma i åtnjutande av humanitärt bistånd.

När utskottet förra året behandlade ett motsvarande yrkande framhöll utskottet att det inte fanns något principiellt hinder för att lämna hjälp för humanitära ändamål i någon del av Angola, således även i av UNITA behärskade områden. Så sker för övrigt redan. Röda korsets internationella kommitté (ICRC) ombesörjer med bidrag från Sverige vissa hjälpsändningar till dessa.

Utskottet vill emellertid understryka att de humanitära hjälpinsatser som kan komma i fråga i fall som detta i första hand finansieras med medel ur katastrofposten och på sedvanligt sätt genomförs av någon enskild organisation. UNITA:s samarbete med och beroende av apartheidregimen i Sydafrika är ett skäl till att UNITA inte kan komma i fråga som förmedlare av humanitär hjälp.

Yrkande 2 i motion U213 (m) avstyrks med hänvisning till det anförda.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att anslagsposten för bistånd genom enskilda organisationer skall uppgå till 350 milj. kr. Detta innebär en höjning med 38 milj. kr. jämfört med föregående budgetår. I sex av de föreliggande motionerna föreslås höjningar med varierande belopp utöver regeringens förslag. Två motioner föreslår höjningar utan angivande av särskilt belopp.

I motionerna framhålls genomgående de enskilda organisationernas förtjänster och stora betydelse för bl.a. bredden inom det svenska biståndet. I flera motioner understryks också det viktiga informationsarbete som organisationerna bedriver i Sverige om utvecklingsländer och biståndssamhet och som utgör en viktig bakgrund till den svenska biståndsviljan. Motionärerna konstaterar vidare att bistånd förmedlat av enskilda organisationer når ut till de allra fattigaste i u-länderna.

De motioner som angivit belopp föreslår ökningar av anslagsposten till mellan 375 milj. kr. och 500 milj. kr.

I motion U215 (s) ställs det folkrörelsestyrda stödet till u-länderna mot betalningsbalansstödet, vilket enligt motionärerna har ringa eller ingen utvecklingseffekt för de fattigaste målgrupperna. De enskilda organisationernas bistånd får inte komma i skymundan för betalningsbalansstödet, och organisationerna skall inte behöva begränsa sina biståndsinsatser till följd av otillräckliga anslag, sägs det i motionen.

Som framgår av budgetpropositionen har regeringen på riksdagens uppmaning uppdragit åt SIDA att verkställa en översyn av de enskilda organisationernas kapacitet att ta emot och förmedla statliga bidrag för biståndsändamål. Resultatet av denna översyn presenterades i augusti 1985. Rapporten ger i korthet uttryck för en positiv värdering av denna biståndsform; detta gäller såväl biståndets innehåll och betydelse som organisationernas sätt att bedriva biståndet. Åtgärder med utgångspunkt i de förslag och synpunkter som översynen lämnar bör sålunda kunna leda till den kapacitetsökning på ömse sidor – dvs hos SIDA och organisationerna – som eftersträvas.

De enskilda organisationernas biståndsinsatser är enligt utskottets mening ett effektivt redskap i utvecklingssamarbetet och ett värdefullt komplement till det av statliga organ administrerade biståndet. Bistånd genom enskilda organisationer kan, som tidigare framhållits och som också understryks i motion U212 (c), bidra till en demokratisk samhällsutveckling i u-länderna. Betydande medel bör därför anslås till bistånd genom dessa organisationer. Utskottet finner det motiverat med ett visst påslag på denna anslagspost och föreslår samma belopp som det av SIDA förordade, dvs 375 milj. kr. Därmed tillstyrks medelsförslagen i motion U206 (c), U212 (c) yrkande 17, U218 (m) yrkande 14 såvitt nu är i fråga samt U240 (vpk) yrkande 20. Motion U211 (fp) delyrkande 3 y) avstyrks. Motion U215 och motion U212 yrkande 6 får anses besvarade med vad utskottet anfört. En motsvarande minskning av medelstilldelningen till u-krediter, anslaget C8, kommer att föreslås senare i detta betänkande. Med hänsyn härtill avstyrks yrkande 1 i motion U207 (m) eftersom däri föreslås en finansiering som utskottet inte kan godta.

I motion U207 (m) yrkande 2 hemställs att anslagsposten för enskilda organisationer inom loppet av tre år skall uppgå till minst 500 milj. kr.

Utskottet utgår självfallet från att också i fortsättningen betydande belopp bör anslås till bistånd genom enskilda organisationer. Utskottet är emellertid inte berett att nu ta ställning till anslagsbehov som i tiden ligger efter det kommande budgetåret. Motion U207 yrkande 2 avstyrks därmed.

I motion U230 (fp) föreslås att SIDA skall bidra med lika mycket pengar till de ideella hjälporganisationernas utvecklingsbistånd som dessa får i gåvor. Därigenom skulle bl. a. allmänhetens vilja att lämna gåvor stimuleras, anser motionärerna.

Ett förfarande som relaterar en anslagsposts storlek till eventuella frivilliga bidrag skulle, förutom budgettekniska problem, innebära avsevärda svårigheter vad gäller administration, mer långsiktig planering och genomförande av biståndsprojekt. De enskilda organisationerna mottar mycket betydande stöd från SIDA för sin verksamhet. Utskottet ser ingen anledning att komplettera detta stöd på det svårhanterliga sätt som föreslås i motion U230, vilken därför avstyrks.

Utskottet behandlar i detta avsnitt också motion U217 (fp, m, c) i vilken föreslås att SIDA skall ställa medel till förfogande för information om missionens roll i den svenska u-hjälpens historia.

Utskottet delar uppfattningen att missionen i många avseenden varit pionjär i fråga om det som i dag utgör utvecklingssamarbetet. Missions-sällskapens och andra frivilligorganisationers betydelse även i det nutida utvecklingssamarbetet framgår inte minst av att det statliga biståndet under senare år i allt högre grad förmedlats genom enskilda organisationer.

Enligt utskottets mening är det emellertid inte i första hand SIDA som bör stå för information eller forskning om de svenska missionssällskapens historia. Utskottet är därför inte berett att föreslå att medel från SIDA ställs till förfogande för det föreslagna ändamålet. Motion U217 avstyrks således.

4.5 Mark- och miljövård samt övrigt utvecklingssamarbete genom SIDA m. m.

Propositionen (s. 82)

Stöd från delposten Försöksverksamhet och metodutveckling bör företrädesvis inriktas på experimentell och nyskapande verksamhet på områden som bedöms som angelägna men som är underförsörjda i fråga om resurser. Bland sådana områden där ökade insatser kan vara påkallade vill regeringen framhålla miljö- och markvård, energiförsörjning, befolkningsfrågor och familjeplanering, åtgärder för att främja kvinnans situation och insatser för massmedia och kultur. Stöd bör lämnas främst för insatser i programländerna. Därvid bör en nära anknytning till de reguljära samarbetsprogrammen eftersträvas. Särskild uppmärksamhet bör ges åt möjligheterna att utnyttja den svenska resursbasen. Ökad användning av den svenska resursbasen förbättrar förutsättningarna för att erfarenhet från samarbetet med FN:s fackorgan kan utnyttjas i de bilaterala programmen.

Anslagsposten innefattar även delposten Insatsförberedelser och resul-

tatvärdering, vilken ger SIDA vidgade möjligheter att förstärka sin fackkompetens för beredning och uppföljning av biståndet, bl. a. genom att anlita konsulter.

Regeringen föreslår att 169,5 milj. kr. avsätts för insatser under anslagsposten Försöksverksamhet och metodutveckling m. m.

Motioner

I motion 1985/86:U208 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att en utredning tillsätts med uppgift att studera förutsättningarna för att med biståndsmedel finansiera utbildning och uppehälle vid svenska högskolor för ytterligare 300 gäststuderande.

I motion 1985/86:U211 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkandena 10 och 11 hemställs

10. att riksdagen beslutar att ett särskilt anslag för *Mark-, miljövård och energi* återinförs och därtill anvisar 150 000 000 kr.,

11. att riksdagen beslutar att under nytt anslag, *Särskilda projekt*, anvisa 250 000 000 kr.

I motion 1985/86:U218 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkade 13 hemställs

13. att riksdagen beslutar att inrätta anslaget *Miljö, markvård och energi* och anslå 150 000 000 kr. till detta budgetåret 1986/87.

I motion 1985/86:U212 av Karin Söder m. fl. (c) yrkandena 13 och 19 hemställs

13. att riksdagen beslutar återinföra den särskilda anslagsposten *Miljö, markvård och energi* och för denna anvisar ett belopp av 294,5 milj. kr.,

19. att riksdagen beslutar låta anslagsposten *Försöksverksamhet och metodutveckling m. m.* på 169,5 milj. kr. uppgå i den föreslagna återinförda anslagsposten *Miljö, markvård och energi*.

Utskottet

Liksom tidigare år föreslås i motioner från m, fp och c att den år 1983 avskaffade anslagsposten *Mark-, miljövård och energi* återinförs. I motionerna U211 (fp) och U218 (m) föreslås att 150 milj. kr. anvisas till den återinförda posten. Motion U212 (c) föreslår dels att 150 milj. kr. anvisas, dels att anslagsposten *Försöksverksamhet och metodutveckling* skall uppgå i den föreslagna posten för *Mark-, miljövård och energi*.

Sverige ger ett betydande bistånd på mark- och miljövårdsområdet och stöder därtill en rad projekt som syftar till förbättrad energiförsörjning i utvecklingsländerna. Dessa insatser belastar flera anslag, i första hand landramarna, men också anslagsposten för regionala insatser, katastrofbistånd, enskilda organisationer m. m. Därutöver finns inom ramen för anslagsposten för *försöksverksamhet och metodutveckling* möjligheter till speciella insatser på de områden som förordas i motionerna. SAREC

tillförs nästa budgetår ett stort belopp för särskilda forskningsinsatser på skogs- och miljöområdet. Som utskottet också tidigare år konstaterat innebär slopandet av den särskilda miljöanslagsposten sålunda inte att regeringen fäster mindre vikt vid miljö-, markvårds- eller energiinsatser.

Med hänvisning härtill avstyrks motion U211 yrkande 10, motion U212 yrkandena 13 och 19 samt motion U218 yrkande 13.

I anslutning till vad SIDA föreslog i sin anslagsframställning för budgetåret 1985/86 yrkar motion U211 (fp) att ett nytt anslag, benämnt Särskilda projekt, inrättas och upptas med 250 milj. kr. Detta skulle bl. a. kunna användas för större projekt inom infrastrukturella och industriella områden vid sidan av landramarna samt för insatser i andra länder än programländerna. Som exempel nämns i motionen att medel ur ett sådant nytt anslag skulle kunna utnyttjas när länder vidtar större strukturförändringar. Anslaget skulle således delvis kunna få samma användningsområde som det i propositionen föreslagna betalningsbalansstödet, vilket motionärerna motsätter sig bl. a. med hänvisning till det nya projektanslaget.

Utskottet har under avsnittet U-landspolitiska insatser tillstyrkt anvisning av medel för stöd till länder med akuta betalningsbalansproblem och därmed också avstyrkt det yrkande i motion U211 som motsätter sig detta stöd. Med den nya utformning som betalningsbalansstödet fått anser utskottet att det delvis svarar mot de behov motionärerna pekar på med sitt förslag att inrätta ett anslag för Särskilda projekt. Utskottet gör bedömningen att det inte heller av andra skäl finns behov av ett anslag med den inriktning som motionärerna föreslår.

Yrkande 11 i motion U211 avstyrks därför.

I motion U208 (fp) hemställs att en utredning tillsätts med uppgift att studera förutsättningarna för att med biståndsmedel finansiera utbildning och uppehälle vid svenska högskolor för ytterligare 300 gäststuderande.

Ett hundratal utländska medborgare ges för närvarande möjlighet till studier eller forskning i Sverige via svenska institutets stipendieprogram för gäststuderande. Någon länderkvotering förekommer därvid inte, men under senare år har drygt hälften av stipendiaterna kommit från u-länder. Fr. o. m. innevarande budgetår lämnas bidrag från biståndsanslaget för att finansiera den del av kostnaderna som avser u-landsstipendiater. Programmet avser studier eller forskning under ca 1 år som med särskild fördel kan bedrivas i Sverige. Därtill kommer institutets reguljära program för person- och erfarenhetsutbyte (korttidsstipendier). Inom ramen för BITS tekniska samarbete anordnas kurser inriktade på t. ex. gruvteknik, vattenkraft, telekommunikation, pappersproduktion m. m., vilket erbjuder ytterligare möjligheter för forskare m. fl. från u-länderna att besöka Sverige. Ett tjugotal sådana kurser administreras årligen av BITS.

Beträffande fleråriga utbildningsprogram har erfarenheterna varit blandade. Ett allmänt stipendieprogram i Sverige för u-landsstudenter administrerades tidigare av SIDA. Programmet avvecklades emellertid eftersom nyttan för u-länderna i fråga kunde diskuteras. Utskottet anser att det alltjämt finns goda skäl att visa återhållsamhet vad gäller att som en form

av bistånd ge stipendier för längre studier i Sverige syftande till akademisk grundexamen eller motsvarande allmän utbildning. UU 1985/86: 15

Med hänvisning till det anförda avstyrks motion U208.

4.6 Anslaget till utvecklingssamarbete genom SIDA (C 2)

Propositionen (s. 70)

För budgetåret 1986/87 föreslår regeringen att 4624,5 milj. kr. ställs till förfogande för utvecklingssamarbete genom SIDA. Det innebär en anslagsökning med 398,5 milj. kr. i förhållande till budgetåret 1985/86.

Motion

I motion 1985/86:U211 (fp) yrkande 3 hemställs

3. att riksdagen beslutar att under anslaget C 2, *Utvecklingssamarbetet genom SIDA* anslå 4839 545 000 kr.

Utskottet

Utskottet har i det föregående föreslagit att anslagsposten Enskilda organisationer skall höjas med 25 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Därmed bör anslaget för utvecklingssamarbete genom SIDA budgetåret 1986/87 uppgå till 4 649 545 000 kr.

Därmed avstyrker utskottet det högre totalbelopp som föreslås i motion U211 (fp), yrkande 3.

4.7 Samlade hemställanden under punkt 4 (anslaget C 2)

Utskottet hemställer

1. beträffande *importstöd* res. 16 (m)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U203 och motion 1985/86:U218 yrkande 3.

2. beträffande *lokala kostnader* s. y. 7 (m)
att riksdagen förklarar motion 1985/86:U218 yrkande 4 besvarat med vad utskottet anför.

3. beträffande *bindning av biståndet*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U202.

4. beträffande *upphandling av spannmål*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U209.

5. beträffande *medelsram för Angola* res. 17 (m)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U218 yrkande 11 såvitt nu är i fråga, bifaller budgetpropositionens förslag och som medelsram för Angola budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 125 milj. kr..

6. beträffande *fortsatt biståndssamarbete med Angola, m. m.*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U213 yrkandena 1 och 3.

7. beträffande *medelsram för Nicaragua* res. 18 (m)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U205 yrkande 1, motion 1985/86:U211 delyrkande 3 l), motion 1985/86:U214, motion res. 19 (fp) 83
res. 20 (vpk)

- 1985/86:U218 yrkande 12 såvitt nu är i fråga, motion 1985/86:U227 yrkande 1, såvitt nu är i fråga, samt motion 1985/86:U236 yrkande 8 bifaller budgetpropositionens förslag och som medelsram för Nicaragua budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 125 milj. kr.,
8. beträffande *inriktningen av biståndet till Nicaragua* res. 18 (m)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U236 yrkande 7,
9. beträffande *villkor för utbetalning av biståndet till Nicaragua*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U224,
10. beträffande *uttalande om Nicaraguas rätt till självständighet m. m.*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U227 yrkande 1 såvitt nu är i fråga,
11. beträffande *medelsram m. m. för Vietnam* res. 21 (m)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211 delyrkande 3 o), res. 22 (fp)
motion 1985/86:U212 yrkande 16, motion 1985/86:U218 yrkande 9, res. 23 (c)
motion 1985/86:U236 yrkande 2 samt motion 1985/86:U240 yrkande res. 24 (vpk)
8 bifaller budgetpropositionens förslag och som medelsram för Vietnam budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 300 milj. kr.,
12. beträffande *avvecklingsplan för biståndet till Vietnam* res. 23 (c)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U212 yrkande 15,
13. beträffande *medelsram för Zimbabwe* res. 25 (m)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211 delyrkande 3 q), res. 26 (fp)
motion 1985/86:U218 yrkande 12 såvitt nu är i fråga samt motion 1985/86:U236 yrkande 5 bifaller budgetpropositionens förslag och som medelsram för Zimbabwe budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 135 milj. kr.,
14. beträffande *inriktningen m. m. av biståndet till Zimbabwe* res. 25 (m)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U236 yrkandena 4 och 6,
15. beträffande *medelsramar för Guinea-Bissau, Indien, Tanzania och Zambia* res. 27 (m)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211 delyrkandena e), res. 28 (fp)
f), n) och p) samt motion 1985/86:U218 yrkandena 10 och 12 såvitt nu är i fråga bifaller budgetpropositionens förslag och för budgetåret 1986/87 godkänner följande medelsramar: för Guinea-Bissau 75 milj. kr., för Indien 370 milj. kr., för Tanzania 475 milj. kr. och för Zambia 205 milj. kr.,
16. beträffande *medelsramar för Botswana, Etiopien och Kap Verde* res. 27 (m)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U218 yrkande 11 såvitt nu är i fråga och yrkande 12 i återstående del bifaller budgetpropositionens förslag och för budgetåret 1986/87 godkänner följande medelsramar: för Botswana 90 milj. kr., för Etiopien 130 milj. kr. och för Kap Verde 55 milj. kr.,
17. beträffande *medelsramar för Laos och Moçambique* res. 17 (m)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U218 yrkande 11 i res. 29 (vpk)
återstående del och motion 1985/86:U240 yrkandena 9 och 10 bifaller budgetpropositionens förslag och för budgetåret 1986/87 godkänner följande medelsramar: för Laos 70 milj. kr. och för Moçambique 300 milj. kr.,

18. beträffande *medelsram för Kenya*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211 delyrkande 3 h),
motion 1985/86:U218 yrkande 10 i återstående del samt motion
1985/86:U240 yrkande 13 såvitt nu är i fråga, bifaller budgetproposi-
tionens förslag och som medelsram för Kenya budgetåret 1986/87
godkänner ett belopp av 135 milj. kr..
res. 27 (m)
res. 28 (fp)
res. 29 (vpk)
19. beträffande *framtida bistånd till Kenya*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U240 yrkande 13 såvitt nu är i
fråga.
res. 30 (vpk)
20. beträffande *biståndssamarbete med Burma*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U225.
21. beträffande *långsiktigt biståndssamarbete med Cuba*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U240 yrkande 12.
res. 31 (vpk)
22. beträffande *långsiktigt biståndssamarbete med El Salvador
och Guatemala*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U234 yrkande 5.
23. beträffande *medelsram för regionala insatser*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U205 yrkande 2 bifaller
budgetpropositionens förslag och till medelsram för regionala insat-
ser för budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 185 milj. kr..
24. beträffande *humanitärt bistånd i Latinamerika*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211 delyrkande 3 u)
och motion 1985/86:U227 yrkande 3 bifaller budgetpropositionens
förslag och till medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika för
budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 150 milj. kr..
res. 32 (fp)
res. 33 (vpk)
25. beträffande *svenskt initiativ i Contadoraprocessen*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U227 yrkande 2.
26. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd i södra Afrika*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211 delyrkande 3 v),
motion 1985/86:U218 yrkande 14 såvitt nu är i fråga, samt motion
1985/86:U511 yrkande 4 bifaller budgetpropositionens förslag och
som medelsram för humanitärt bistånd i södra Afrika för budgetåret
1986/87 godkänner ett belopp av 200 milj. kr..
res. 34 (m)
res. 35 (fp)
res. 36 (vpk)
27. beträffande *inrättande av anslagspost för demokratiutveck-
ling i södra Afrika, m. m.*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U218 yrkande 15.
res. 37 (m)
28. beträffande *katastrofpostens storlek*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211 delyrkande 3 x,
motion 1985/86:U240 yrkande 21 och motion 1985/86:U234 yrkande
4 som medelram för katastrofer m. m. för budgetåret 1986/87 god-
känner ett belopp av 500 milj. kr..
res. 38 (fp, c)
res. 39 (vpk)
29. beträffande *katastrofpostens användning*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U212 yrkandena 10, 11 och 12
och motion 1985/86:U218, yrkande 1 så vitt nu är i fråga.
res. 40 (m, c)
30. beträffande *miljökrigföring i Afghanistan*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:U523 yrkandena 3 och 4
besvarade med vad utskottet anförte.

31. beträffande *humanitärt bistånd till Afghanistan*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:U229, motion 1985/86:U240 yrkande 19 och motion 1985/86:U523 yrkandena 1 och 2 besvarade med vad utskottet anför,
32. beträffande *humanitärt bistånd till Afghanistan*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U204,
33. beträffande *Västra Saharas självständighet*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:U237 yrkande 1 besvarat med vad utskottet anför,
34. beträffande *humanitärt stöd till Västra Sahara*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:U237 yrkande 2 besvarat med vad utskottet anför,
35. beträffande *humanitärt bistånd till Östra Timor*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:U226 yrkande 2 besvarat med vad utskottet anför,
36. beträffande *stöd till FRETILIN* res. 41 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U226 yrkande 4,
37. beträffande *utträde ur IGGI* res. 42 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U226 yrkande 5,
38. beträffande *katastrofinsatser i Kampuchea*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:U240 yrkande 18 besvarat med vad utskottet anför,
39. beträffande *återuppbyggnadsbistånd till Kampuchea* res. 43 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U228 yrkande 1,
40. beträffande *miljöbistånd till Kampuchea, Laos och Vietnam* res. 43 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U228 yrkande 2,
41. beträffande *fredslösning av Kampuchea**konflikten m. m.*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:U228 yrkandena 3 och 4 besvarade med vad utskottet anför,
42. beträffande *katastrofbistånd till Seychellerna* res. 44 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U240 yrkande 11,
43. beträffande *humanitärt bistånd till palestinska flyktingar* res. 44 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U517 yrkande 6,
44. beträffande *humanitärt bistånd till kurder*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:U512 yrkande 2 och motion 1985/86:U522 yrkande 3 besvarade med vad utskottet anför,
45. beträffande *UNITA*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U213 yrkande 2,
46. beträffande *medelsram för enskilda organisationer* res. 45 (fp, c)
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U207 yrkande 1 samt motion 1985/86:U211 delyrkande 3 y), med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till medelsförslagen i motion 1985/86:U206, motion 1985/86:U212 yrkande 17, motion 1985/86:U218 yrkande 14 såvitt nu är i fråga samt motion 1985/86:U240 yrkande 20, som medelsram för enskilda organisationer budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 375 milj. kr.,
47. beträffande *framtida storlek av anslagsposten för enskilda organisationer* res. 45 (fp, c)
att riksdagen avslår motion 1985/86:U207 yrkande 2,

48. beträffande *inriktningen av biståndet genom enskilda organisationer*

UU 1985/86: 15

att riksdagen förklarar motion 1985/86:U212 yrkande 6 besvarat med vad utskottet anfört.

49. beträffande *folkröresestyrt bistånd till utvecklingsländerna*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:U215 besvarad med vad utskottet anfört.

50. beträffande *SIDA:s stöd till organisationers utvecklingsbistånd*

att riksdagen avslår motion 1985/86:U230,

51. beträffande *information om den svenska utvecklingshjälpens historia*

att riksdagen avslår motion 1985/86:U217,

52. beträffande *återinförande m. m. av anslagsposten för miljö-, markvård och energi*

res. 46 (m, fp, c)

res. 47 (m, fp)

att riksdagen avslår motion 1985/86:U211 yrkande 10, motion 1985/86:U212 yrkandena 13 och 19 samt motion 1985/86:U218 yrkande 13,

res. 48 (c)

53. beträffande *inrättade av anslagspost för särskilda projekt*

res. 49 (fp)

att riksdagen avslår motion 1985/86:U211 yrkande 11.

54. beträffande *finansiering av gäststuderandes studier och uppehålle*

att riksdagen avslår motion 1985/86:U208,

55. att riksdagen i övrigt godkänner de *riktlinjer och bidrag* för utvecklingssamarbete genom SIDA som förordats i budgetpropositionen.

56. att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 yrkande 3 i återstående del och med ändring av budgetpropositionens anslagsförslag till *Utvecklingssamarbete genom SIDA* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 4 649 545 000 kr.

res. 50 (fp)

s. y. 8 (m)

5 Information (C 3)

Propositionen (s. 83–84)

Regeringen välkomnar SIDA:s och de enskilda organisationernas och folkrörelsernas initiativ till en gemensam kampanj om situationen i Afrika. En gemensam kampanj är viktig för att vitalisera biståndsdebatten och stärka biståndsupinionen. Regeringen delar SIDA:s uppfattning att de deltagande parterna inom ramen för den gemensamma kampanjparollen, bör bevara sin egen identitet, framträda i eget namn och genomföra sina egna projekt, men också delta i gemensamma aktiviteter.

Informationsanslagets storlek måste noga avvägas mot andra angelägna behov inom biståndet. Regeringen har dock räknat upp anslaget med 1 510 000 kr. Av detta belopp avser 510 000 kr. bidrag till enskilda organisationers informationsverksamhet medan 1 milj. kr. anvisas, som en engångsansvisning, för den av SIDA föreslagna Afrikakampanjen.

I motion 1985/86:U211 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkande 4 hemställs
4. att riksdagen beslutar att under anslaget C 3, *Information* anvisa
27 110 000 kr.

I motion 1985/86:U239 av Rune Rydén (m) hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts
om avskaffande av generella bidrag till organisationer för u-landsinfor-
mation.

Utskottet

I fp-motionen U211 uttrycks uppskattning av att SIDA planerar en ökad
satsning på information om förhållandena i Afrika och biståndet dit. Därtill
föreslår motionärerna att SIDA bör informera ytterligare om resultatet av
det svenska bilaterala biståndet, särskilt om de satsningar som väsentligt
har förbättrat fattiga människors levnadsförhållanden. För detta ändamål
föreslås att informationsanslaget höjs med 1 milj. kr. utöver regeringens
förslag.

Om SIDA gör bedömningen att informationen om framgångsrika samar-
betsprojekt bör förstärkas, bör detta enligt utskottets mening kunna rym-
mas inom den föreslagna anslagsramen på 26 milj. kr. Utskottet anser sig
inte vilja föreslå riksdagen något uttalande härutöver beträffande SIDA-in-
formationens närmare utformning. Någon ytterligare höjning av anslaget
finner utskottet inte motiverad, varför yrkande 4 i motion U211 avstyrks.

Motion U239 (m) föreslår att de generella bidragen till vissa organisatio-
ner för u-landsinformation avskaffas och ersätts med projektbidrag. Motio-
nären är kritisk till att organisationerna själva får avgöra hur medlen skall
disponeras och till att de till övervägande del går till organisationer med en
viss ideologisk tillhörighet.

Större delen av SIDA:s informationsanslag (C 3) utgår i form av generel-
la bidrag till studieförbund och löntagarorganisationer. Sammanlagt har
genom riksdagens beslut 24 organisationer kommit att ingå i den grupp som
mottar generella bidrag. Avsikten med de generella bidragen är att ge de
organisationer som regelmässigt sysslar med bl. a. u-landsinformation en
viss planeringstrygghet. Ett ytterligare skäl är att generella bidrag, till
skillnad från projektbidrag, kräver mindre administration av SIDA.

Organisationernas u-landsinformation har blivit föremål för fristående
utvärderingar vid flera tillfällen. Utskottet finner inte skäl att på den grund
motionären anger föreslå att systemet med generella bidrag avskaffas.
Motionen avstyrks därför.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner de riktlinjer för information som förör-
das i budgetpropositionen.

2. beträffande *generella bidrag för u-landsinformationen* att riksdagen avslår motion 1985/86:U239.

UU 1985/86: 15

3. att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211, yrkande 4, till *Information* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 26 110 000 kr.

res. 51 (fp)

6. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) (C 4)

Propositionen (s. 85)

SIDA:s kapacitet har utförligt behandlats under de senaste åren. Inom SIDA håller det för närvarande på att genomföras en omorganisation vilken också kommer att leda till ett antal nya tjänster.

Det statsfinansiella läget kräver stor restriktivitet vid prövning av alla myndighetsanslag. Regeringen kan mot denna bakgrund ej tillmötesgå SIDA:s begäran om en ny tjänst. Regeringen kan ej heller biträda förslaget att SIDA tillförs extra medel för att ersätta delar av den utkontraktering som sker i dag. Vid beräkningen av SIDA:s förvaltningskostnader har regeringen mot bakgrund av SIDA:s omorganisation tillämpat ett modifierat treårigt huvudförslag om 4 % varav 1 % skall utgöra reduktionen på myndighetsanslaget under 1986/87. Regeringen föreslår att SIDA anvisas 195 875 000 kr.

Motioner

I motion 1985/86:211 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkande 5 hemställs

5. att riksdagen beslutar att under anslaget C 4, Styrelsen för internationell utveckling (SIDA), anvisa 199 875 000 kr.

I motion 1985/86:240 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 14 hemställs

14. att riksdagen beslutar att anslå 1 500 000 kr. till SIDA utöver regeringens förslag för att ersätta delar av utkontraktering.

Utskottet

SIDA begär i sin anslagsframställning medel för en ny tjänst för handläggning av säkerhetsfrågor samt 1,5 milj. kr. för att ersätta en del av den utkontraktering som sker i dag.

I motion U211 (fp), yrkande 5, föreslås att anslaget till SIDA:s administration höjs med 4 milj. kr., dvs. till 199,8 milj. kr. för att möjliggöra en förstärkning av SIDA:s administrativa kapacitet. I motionen anförs bl. a. att det krävs kompetens och administrativ erfarenhet för att förbereda, följa och utvärdera projekt och program för mer än 4,5 miljarder kronor. De krav som ställs på mer projektinriktat bistånd inom landramarna, mer bistånd via enskilda organisationer, mer kvinnoinriktat bistånd och mer ämnesinriktat bistånd förutsätter en ökning av SIDA:s kapacitet.

I motion U240 (vpk), yrkande 14, föreslås att SIDA beviljas den begärda medelstilldelningen av 1,5 milj. kr. för att ersätta utkontraktering. Motio-

närerna finner det kortsynt att regeringen med hänvisning till det statsfinansiella läget inte kan tillmötesgå SIDA:s önskemål.

UU 1985/86: 15

Som utskottet tidigare framhållit bör ett läge undvikas i vilket SIDA:s kapacitetsbrist får inverka negativt på biståndets former och innehåll (UU 1984/85:12). SIDA har emellertid genom de extra medel som ställdes till förfogande i samband med omorganisationen av verket tillförts ett flertal nya tjänster. Därtill har det treåriga besparingsmål som för statsverket i allmänhet ligger vid 5 % satts till 4 % för SIDA.

Med hänsyn härtill delar utskottet bedömningen i budgetförslaget att SIDA nu inte bör tillföras någon ytterligare tjänst.

Yrkande 5 i motion U211 avstyrks därför.

Lönekostnaderna för konsulter är som regel betydligt större än kostnaderna för ordinarie personal. Det var i medvetande om detta som utrikesutskottet för två år sedan föreslog riksdagen att överföra ett belopp från ett konsultanslag till SIDA:s myndighetsanslag för att möjliggöra att ordinarie personal används i något större utsträckning. I de fall de båda personalkategorierna är utbytbara mot varandra kan, som SIDA påpekar i sin anslagsframställning, vissa besparingar göras på detta sätt.

Utskottet är emellertid inte berett att nu åter föreslå någon motsvarande åtgärd.

Yrkande 14 i motion U240 avstyrks därför.

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211, yrkande 5 och motion 1985/86:U240, yrkande 14, bifaller budgetpropositionens förslag och till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 195 875 000 kr.

res. 52 (fp)

res. 53 (vpk)

7 Nämnden för u-landsutbildning (C 5)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under avsnitt C 5 i propositionen och hemställer

1. att riksdagen godkänner de riktlinjer för u-landsutbildning som förordas i propositionen.
2. att riksdagen till *Nämnden för u-landsutbildning* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 20 422 000 kr.

8 Styrelsen för u-landsforskning (SAREC) (C 6)

Propositionen (s. 88–94).

SAREC:s bistånd på forskningsområdet har nu utvärderats. Resultatet redovisas i betänkandet Tio år med SAREC (Ds UD 1985:2). Regeringen instämmer i översynens positiva omdöme om SAREC:s verksamhet. Översynen anser att forskningsstödet är en viktig del av det svenska biståndet. Den pekar särskilt på behovet av mera direkt samarbete med forskningsinstitutioner i u-länderna, och förordar vidare ökat stöd till forskarutbildning och till forskningens infrastruktur (bl.a. bibliotek och

laboratorier). Mot denna bakgrund anser regeringen att forskningsstödet andel i det svenska biståndet bör öka. I det följande anges några riktlinjer och prioriteringar för SAREC:s fortsatta verksamhet.

När det gäller det bilaterala programmet påvisar översynen att SAREC bör öka flexibiliteten vad gäller kanalerna för forskningsbiståndet. Nationella forskningsråd är enligt översynen ofta svaga som samarbetspartners. Någon allmängiltig strategi kan inte fastslås – därtill är skillnaderna mellan de enskilda länderna alltför stora. En öppenhet bör dock visas för möjligheten att så direkt som möjligt, men med fortsatt hänsyn till mottagarlandets nationella forskningsprioriteringar, kanalisera stödet till enskilda forskningsmiljöer – universitet, universitetsinstitutioner eller forskningsinstitut. Regeringen noterar med tillfredsställelse att SAREC under det senaste året mer orienterat sin bilaterala verksamhet i denna riktning. Regeringen vill i detta sammanhang också nämna den viktiga roll som spelas av de för närvarande omkring 70 svenska forskningsinstitutioner som inom ramen för SAREC:s olika bilaterala program deltar i samarbetet med u-landsinstitutioner.

I likhet med översynen anser regeringen att stödet till forskarutbildning hör till SAREC:s viktigare verksamhetsfält. Detta har tagit formen av stöd till inhemska forskarutbildningsprogram, stöd till program för enskilda forskare eller utbildning i kombination med övrig programverksamhet. Även forskningssamarbetet på institutionsnivå innehåller oftast viktiga utbildningskomponenter. Den forskarutbildning som stöds av SAREC bör vara väl förankrad miljö- och innehållsmässigt i resp. u-land bl. a. för att motverka forskarflykt. En strategi som använts med framgång i flera av SAREC:s utbildningsprojekt är att fältarbeten i hemlandet varvats med kurser och analysarbete i Sverige. Exempel på detta finns såväl i samarbetet med enskilda länder som inom de internationella fysik- och kemiseminarier. En annan form för lyckat stöd till forskarutbildning utgör den internationella stiftelsens för vetenskap (IFS) stipendie- och handledarverksamhet. Som en bieffekt har det etablerats ömsesidiga kontakter på personlig basis med svenska miljöer av värde för båda parter framtida verksamhet. Regeringen biträder förslaget om att SAREC:s stöd till forskarutbildning bör förstärkas och byggas ut, särskilt i de fattigare mottagarländerna.

Regeringen vill också, liksom översynen, fästa uppmärksamheten på den mer grundläggande akademiska utbildningen. Denna utgör i biståndshänseende ett förbisett område mellan traditionellt stöd till primärundervisning, alfabetisering och yrkesutbildning å ena sidan och forskningsbistånd på kvalificerad nivå å andra sidan. Stöd till grundläggande akademisk utbildning bör inte uteslutas om inhemska medel saknas för satsningar på denna. Det bör då i första hand koncentreras till de fattigare länderna i Afrika söder om Sahara. Stöd på detta område bör diskuteras mellan SIDA och SAREC eftersom det kan finnas utrymme för begränsade kompletterande insatser. Regeringen noterar att SIDA i sitt remissvar visat intresse för en sådan samverkan.

I översynen framhålls också ett annat område där SAREC hittills inte haft ekonomiska resurser till större insatser. Det gäller stöd till forskning-

ens infrastruktur, dvs. laboratorier, bibliotek, tidskrifter m. m. där brister-na i dag i många u-länder omöjliggör utveckling av egen forskning. Rege- ringen instämmer i bedömningen att bistånd till forskningens infrastruktur är viktigt och att sådant stöd måste vara långsiktigt och välplanerat. Det synes mest effektivt att integrera stöd till infrastruktur i institutionssamar- bete men också andra former kan prövas. Denna typ av bistånd är resurs- krävande, varför regeringen anser att det även här kan finnas utrymme för samverkan mellan SAREC och SIDA.

Forskningens situation är särskilt allvarig i Afrika. De allra flesta afri- kanska forskningsinstitutioner har en mycket låg forskningskapacitet. Forskarna är få och saknar fungerande forskningsmiljöer. Goda lärare och forskare flyttar utomlands eller övergår till annan verksamhet. Flertalet afrikanska länder saknar kapacitet att formulera klara forskningspriorite- ringar. Mot denna bakgrund välkomnar regeringen de ökade satsningar på sammanhängande och långsiktigt forskningsbistånd till Afrika som SAREC planerar.

Vad gäller översynens rekommendationer till sektorsprioriteringar kon- staterar regeringen att SAREC:s stöd till jordbruks- och hälsovårdsforsk- ning i vid bemärkelse i dag uppgår till ca en tredjedel vardera av den totala verksamheten. Denna koncentration synes ändamålsenlig och i linje med allmänna svenska biståndsprioriteringar. SAREC bör ytterligare öka sats- ningarna på jordbruks- och miljöforskningens område, något berördes i anmälan till regeringens skrivelse 1985/86:76 om forskning rörande skog och miljö. Regeringen har också uppmärksammat att även livsmedels- forskningsutredningen i sitt betänkande SOU 1985:2 rekommenderar en koncentration av SAREC:s bilaterala insatser till biståndsländerna i Afri- ka.

Mot bakgrund av den stora uppmärksamhet som för närvarande ägnas katastrofsituationen i Afrika föreslås i översynen att SAREC tar initiativ till en internationell insats för att stödja en eller två forskningsinstitutioner på den afrikanska kontinenten för en snabb och omfattande uppbyggnad av den vetenskapliga och operationella kapaciteten inom markvårdsområdet. Regeringen instämmer i att behovet av att bygga upp en sådan kapacitet är stort.

Regeringen instämmer i översynens rekommendation att SAREC bör ompröva formerna för stödet till svensk u-landsforskning. Det nuvarande systemet med bedömning av enskilda ansökningar bör successivt minska till förmån för ett mer långsiktigt stöd till ett antal forskningsinstitutioner. Detta stöd till en långsiktig kunskapsuppbyggnad kan omfatta flera olika typer av insatser: studiefinansiering av doktorander, tidsbegränsade fors- kartjänster, utrustning, program för gästforskare från u-länder m. m. In- riktningen bör anknyta till SAREC:s forskningsstöd i u-länderna.

SAREC:s stöd till svensk u-landsforskning bör, liksom hittills, utgöra endast en begränsad del av verksamheten.

I likhet med översynen anser regeringen att ansvarsfördelningen mellan SIDA och SAREC beträffande olika typer av forskningsstöd inte bör ändras.

För nästa budgetår har medel för SAREC:s förvaltningskostnader be-

räknats till 6 138 000 kr. Mot bakgrund av den utökade verksamhet som föreslagits bör SAREC:s anslag räknas upp med 50 milj. kr. varav 29 milj. kr. anvisas för SAREC:s reguljära verksamhet och 21 milj. kr. för det särskilda forskningsprogram om avskogning och ökenutbredning som regeringen tidigare redovisat i skrivelse 1985/86:76 om forskning rörande skog och miljö. Vidare överförs fr. o. m. budgetåret 1986/87 till anslaget C 6 den del av anslaget C 2 som disponerats av SAREC för samarbete med SADCC resp. för vissa insatser rörande mark- och miljövärd samt energi.

Motioner

I motion 1985/86:U216 av Bo Södersten och Stig Gustafsson (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna önskvärdheten av att snabbt inrätta ett institut för u-landsforskning.

I motion 1985/86:U238 av Carl Bildt m. fl. (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om allmänna riktlinjer för verksamheten vid styrelsen för u-landsforskning (SAREC).

Utskottet

Utrikesutskottet föreslog år 1984 att SAREC:s verksamhet skulle ses över av regeringen. Detta skedde mot bakgrund av önskemål om en viss koncentration av SAREC:s arbete på områden som var centrala för svensk biståndsverksamhet. Miljöfrågorna var ett exempel härpå (UU 1983/84:15). Den begärda utredningen har nu slutförts (Tio år med SAREC, Ds UD 1985:2) och regeringen har på grundval av den föreslagit riktlinjer i propositionen.

Regeringen instämmer i utredningens positiva omdömen om SAREC:s verksamhet och drar bl. a. slutsatsen att forskningsstödet andel av det svenska biståndet bör öka. Detta bör enligt regeringens mening ske via olika kanaler. Möjligheterna att ge bistånd direkt till universitet och forskningsinstitutioner i u-länderna bör uppmärksammas. Bistånd till forskarutbildning, framför allt inom ramen för nationellt väl förankrade program, bör byggas ut. Även stöd till grundläggande akademisk utbildning skall kunna komma i fråga. Vidare nämns i propositionen stöd till forskningens infrastruktur, dvs. laboratorier, bibliotek m. m.

Vad gäller ämnesinriktningen konstaterar regeringen att SAREC:s stöd till jordbruksforskning och till hälsovårdsforskning vardera svarar för en tredjedel av den totala verksamheten. Denna koncentration synes regeringen ändamålsenlig. SAREC bör emellertid ytterligare öka satsningen på jordbruks- och miljöforskningens område. Riktlinjer härför utvecklas i regeringens skrivelse 1985/86:76 om forskning rörande skog och miljö. Afrika bör uppmärksammas i detta sammanhang, eftersom markvårdsproblemen där är särskilt svåra och forskningskapaciteten svag.

Utredningen föreslog att SAREC i detta syfte ger ett särskilt kraftfullt stöd till ett par utvalda institutioner i Afrika och utvecklar dem till forskningsinstitutioner av internationell klass på miljö- och markvårdsområdet.

Detta är ett förslag som också motion U238 (m) tar fasta på (se nedan). På denna punkt har regeringen dock en från utredningen något avvikande mening; forskningsstödet till Afrika på markvårdsområdet bör snarare avse ett regionalt nät av samarbetande nationella institutioner.

Liksom utredningen anser regeringen att SAREC:s stöd till svensk u-landsforskning bör omprövas. Det nuvarande systemet med bedömning av enskilda ansökningar om bidrag bör successivt minska till förmån för ett långsiktigt stöd till forskningsinstitutioner i Sverige. I övrigt tar regeringen inte nu ställning till frågan om den svenska u-landsforskningens roll och SAREC:s uppgift i sammanhanget. Dessa frågor kommer i stället att övervägas i samband med regeringens nästa forskningsproposition.

För den utökade verksamhet som regeringen sålunda föreslår för SAREC föreslås en uppräknig av anslaget med 50 milj. kr. varav 21 milj. kr. är avsedda för ett särskilt forskningsprogram om avskogning och ökenutbredning.

Utskottet delar de allmänna synpunkter på den framtida inriktningen av SAREC:s verksamhet som regeringen framlägger i propositionen. De ligger i linje med tankegångar som utskottet tidigare framfört såväl vad gäller miljö- och markvårdsfrågornas roll i det svenska utvecklingssamarbetet, som på en viss koncentrerig av SAREC:s arbete på områden som ter sig mest angelägna för svenskt bistånd och som svarar mot konkreta behov i u-länderna. Det är därför värdefullt att SAREC nu får resurser att i ännu högre grad än vad som hittills varit fallet ägna sig åt de särskilt för Afrika betydelsefulla miljö- och markvårdsfrågorna. I sitt yttrande till jordbruksutskottet över regeringens skrivelse 1985/86:76 om forskning rörande skog och miljö har utrikesutskottet redan ställt sig positivt till denna nya satsning. De för ändamålet föreslagna medlen liksom höjningen av SAREC:s anslag i övrigt tillstyrks därför.

I motion U238 (m), som i huvudsak delar utredningens slutsatser, framförs tre förslag i anslutning till vad regeringen anför om SAREC. För det första bör SAREC medvetet styra sina insatser mot ökat intresse för kvinnans ställning i u-landssamhället. Eftersom denna fråga ej berörs i propositionen bör riksdagen uttala sig för det angelägna med kvinnoforskning, heter det i motionen.

För det andra ansluter sig motionärerna, till skillnad från regeringen, till utredningens förslag att särskilt stöd bör lämnas till en eller två afrikanska forskningsinstitutioner på markvårdsområdet, snarare än till stöd för ett regionalt nätverk.

För det tredje finner motionärerna det otillfredsställande att propositionen inte behandlar frågan om den svenska u-landsforskningens organisation och ansvaret för denna. SAREC bör redan nu ges möjlighet att bygga upp en svensk u-landsforskningskapacitet på prioriterade områden och eventuellt finansiera sådan under en tid.

Slutligen förutsätter motionärerna att det föreslagna femåriga skogsforskningsprogrammet kommer att fortsätta även efter femårsperioden.

Utskottet vill med anledning av denna motion anföra följande.

Bistånd för kvinnor är en angelägen del av utvecklingssamarbetet. Utskottet har flera gånger gett uttryck för denna uppfattning och gör det även

i det avsnitt i betänkandet som behandlar de grundläggande riktlinjerna för vårt utvecklingssamarbete. Utskottet finner det därför naturligt att, såsom föreslås i motion U238, SAREC lägger tyngd vid forskning om kvinnors roll i utvecklingsprocessen. På det sättet främjas dessutom ett mått av parallellitet mellan det av SIDA och det av SAREC administrerade biståndet, vilket är önskvärt.

Vad gäller frågan om ett intensifierat stöd till en eller två forskningsinstitutioner i Afrika delar utskottet regeringens tveksamhet. I en på forskningstradition relativt fattig miljö som Afrika är det risk för att några få utifrån stödda och resursstarka institutioner kan komma att framstå som isolerade öar och medverka till forskarflykt från andra institutioner i regionen. Utskottet vill därför förorda att SAREC tills vidare exempelvis genom stöd till ett regionalt nät av samarbetande institutioner söker åstadkomma en viss spridning av sitt forskningsstöd på mark- och miljövårdsområdet. Om det i ett senare skede framstår som naturligt att ge ett utvidgat stöd till några få institutioner bör detta kunna ske.

I fråga om SAREC:s roll i det svenska forskarsamhället finner utskottet det rimligt att denna fråga behandlas i ett vidare sammanhang. Detta hindrar dock inte, som framgår av propositionen, att SAREC redan nu bör kunna ge ett mer långsiktigt stöd till ett antal svenska forskningsinstitutioner. Synpunkterna i motion U238 och regeringens förslag är, som utskottet ser det, således inte oförenliga. Det väsentliga är att svenska forskare eller institutioner som mottar stöd från SAREC är väl förankrade i den svenska forskningsmiljön och att deras projekt är av praktisk relevans för ett u-land.

Det särskilda forskningsprogrammet för skog och miljö avser i första hand en femårsperiod. Det är ännu för tidigt att avgöra om det bör förlängas.

Med det anförda torde motion U238 (m) anses besvarad.

Ytterligare en motion, U216 (s) behandlar den svenska u-landsforskningen och föreslår att ett permanent svenskt institut för u-landsforskning inrättas och finansieras med biståndsmedel över SIDA/SAREC:s budget. Motionärerna anför att de flesta andra stora biståndsgivare har ett motsvarande institut, som skulle kunna ge den breddning i inhemsk kompetens som borde vara mycket värdefull i svensk biståndspolitik.

Även denna motion aktualiserar således frågan om u-landsforskningens allmänna ställning i Sverige vilken, som framgår av det föregående, kommer att bedömas i ett vidare forskningspolitiskt sammanhang.

Samhällsproblemen i u-länderna är lika mångfacetterade och sammanfattas som i i-länderna. U-landsforskning kan därför knappast anses som en avgränsad och självständig forskningsdisciplin utan är snarare en tillämpning av en rad skilda vetenskaper på förhållanden som är specifika för u-länderna. Ofta är det för övrigt inte ens möjligt att betrakta u-länderna som grupp utan en ytterligare uppspaltning är nödvändig. Av detta skäl är det inte helt uppenbart vilket innehåll som bör ges åt ett institut för u-landsforskning. Det finns snarare, som påpekats vid behandlingen av motion U238 (m) ovan, anledning att stödja ett antal redan existerande forskningsinstitutioner som på sitt program också har u-landsfrågor. På så sätt kan u-landsforskning bli en del av olika vetenskapsgrenar.

Frågan om finansieringen av svensk u-landsforskning behöver också övervägas närmare. Det är naturligtvis en fördel om det svenska utvecklingssamarbetet kan bedrivas med utgångspunkt från en bas av svenska resurser och svenskt kunnande. Som framhålls av SAREC-utredningen finns det samtidigt skäl för att SAREC endast bör påta sig ett mera begränsat ansvar för denna kompetensutveckling. Det är en utbildningspolitisk och inte i första hand en biståndspolitik uppgift att sörja för en internationellt inriktad forskning på akademisk nivå i Sverige.

Motion U216 (s) avstyrks med hänvisning till vad som anförts ovan.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *allmänna riktlinjer för verksamheten vid Styrelsen för u-landsforskning (SAREC)*

att riksdagen med besvarande av motion 1985/86:U238 godkänner de riktlinjer som förordas i budgetpropositionen. s. y 9 (m)

2. beträffande *inrättande av institut för u-landsforskning*

att riksdagen avslår motion 1985/86:U216,

3. att riksdagen till *Styrelsen för u-landsforskning (SAREC)* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 231 715 000 kr.

9 Nordiska Afrikainstitutet (C 7)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under avsnitt C 7 och hemställer att riksdagen till *Nordiska Afrikainstitutet* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 3 525 000 kr.

10 Övriga u-landspolitiska insatser m. m. (C 8)

Propositionen (s. 95–102)

Tekniskt samarbete

Det tekniska samarbetet har visat sig vara ett flexibelt och värdefullt biståndsinstrument. Genom användning av biståndsmedel mobiliseras även andra resurser för överföring av kunnande och stimulans till insatser på av mottagarländerna prioriterade områden, där Sverige har en betydande erfarenhet och kapacitet. I många fall har det tekniska samarbetet fungerat som en inledande fas till genomförande av angelägna projekt. U-krediter har i en del fall kunnat utnyttjas för finansieringen.

Utbetalningarna för tekniskt samarbete har successivt ökat till att motsvara anslaget för verksamheten och under innevarande budgetår beräknas tillgängliga medel kunna utnyttjas. Regeringen föreslår att ett belopp om 150 milj. kr. anvisas för tekniskt samarbete under budgetåret 1986/87. Därav bör liksom tidigare bestridas kostnader för insatser avseende utbildning och driftledning i anslutning till SWEDFUND-projekt. Vidare bör ca 2,5 milj. kr. få utnyttjas för konsultmedverkan i granskning och uppföljning av projektförslag inom det tekniska samarbetet och u-kreditsystemet samt för systemutveckling.

Enligt BITS förslag bör medel ur anslaget för tekniskt samarbete avsättas för Svenska institutets program för expertutbyte och kultursamarbete mellan Sverige och u-länderna, u-stipendier för högre studier och u-landsdelen av gäststipendieprogrammet. För insatser genom Svenska institutet beräknar regeringen ett medelsbehov om ca 9 milj. kr. Regeringen föreslår att det slutliga beloppet och dess fördelning mellan olika program fastställs senare av regeringen.

U-krediter

U-kreditgivningen har expanderat snabbt under de senaste åren. Under budgetåret 1984/85 mer än tredubblades utbetalningarna jämfört med föregående år, och en fortsatt ökning har förutsetts för innevarande budgetår.

U-krediter är ett biståndspolitiskt instrument, som genom överföring av finansiella resurser syftar till att underlätta för berörda u-länder att genomföra prioriterade projekt som ett led i deras utvecklingssträvanden. Genom ändringarna i u-kreditsystemet från den 1 januari 1985 förstärktes den biståndspolitiska förankringen. Omfattningen av beviljade u-krediter visar på ett växande u-landsintresse för stöd inom områden där den svenska resursbasen är särskilt väl ägnad att tillgodose samlarbetslåndernas behov. Regeringen räknar med att denna utveckling skall fortsätta i takt med att de länder som kan komma i fråga vinner mer erfarenhet av systemet och även som en följd av det växande tekniska samlarbetet. Enligt BITS pekar flera faktorer på möjligheter till en utökad verksamhetsvolym. En fortsatt utvidgning till ett begränsat antal nya länder, som i vissa fall redan aktualiserats, bör också vara motiverad. Mot bakgrund av vad här anförts föreslås ett belopp om 500 milj. kr. för 1986/87. Enligt bemyndigande av riksdagen äger BITS rätt att göra utfästelser om biståndsmedel för u-krediter med belopp om högst två gånger de vid varje tillfälle tillgängliga medlen.

SWEDFUND

På regeringens förslag godkände riksdagen förra året en höjning av SWEDFUND:s grundkapital med 150 milj. kr. till 250 milj. kr. samt att 25 milj. kr. därav skulle tillföras fonden under budgetåret 1985/86. Vidare beslutades att den fortsatta uppbyggnaden av det egna kapitalet skulle ske steg för steg med hänsyn till fortlöpande erfarenheter av verksamheten.

De resurser SWEDFUND disponerar över utgörs, förutom av grundkapitalet, av fondens bemyndigande att med statsgaranti låna upp medel på kapitalmarknaden och avkastning på fondens investeringar. Med hänsyn till det allmänna ekonomiska läget i flertalet samlarbetsländer och de alltför begränsade erfarenheterna av projekt i drift, vilket gör det svårt att beräkna takten i återflödet av investerat kapital, bör verksamheten tills vidare främst baseras på egna medel.

Syftet med den beslutade höjningen av grundkapitalet är att ge SWEDFUND en mer stabil bas för planering av den fortsatta verksamheten. Regeringen föreslår att 40 milj. kr. avsätts för budgetåret 1986/87 för detta ändamål.

För budgetåret 1985/86 ställdes ett belopp på 6,8 milj. kr. till förfogande för importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD). För budgetåret 1986/87 föreslås ett belopp på 8 milj. kr. Det är möjligt att efterfrågan på insatser inom kontorets verksamhetsområde kommer att öka ytterligare. Begränsade insatser i länder av biståndspolitiskt intresse kan därför bli motiverade och kräva medel utöver vad som angivits ovan. Regeringen är beredd pröva eventuella ansökningar från importkontoret om ytterligare medel till ett totalt belopp om högst 1,5 milj. kr. för sådana insatser som inte nu kan förutses i detalj.

Stöd till länder med akuta betalningsbalansproblem m. m.

För budgetåret 1985/86 har anvisats 400 milj. kr. för särskilt betalningsbalansstöd till länder med vilka Sverige bedriver reguljärt biståndssamarbete (prop. 1984/85:100, UU 1984/85:12, rskr. 225). SIDA och BITS har till regeringen inkommit med förslag om stöd till Moçambique, Sudan, Tanzania, Vietnam och Zambia. En sådan biståndsinsats anses kunna bidra till att lindra dessa länders utlandsskulder genom att u-garanterade krediter och andra biståndsprövade skulder till svenska staten täcks med medel från det särskilda betalningsbalansstödet. Såväl SIDA som BITS redovisar därutöver förslag och överväganden om svensk medverkan i internationellt samordnade åtgärder för skuldlättnad.

Som framhållits i tidigare avsnitt har u-ländernas skuldproblem ytterligare förvärrats.

En växande andel av de länder som drabbats av akuta skuldproblem tillhör de minst utvecklade länderna. Det är uppenbart att flertalet av de fattigaste u-ländernas kris är så djup och utvecklingsproblemen så långsiktiga att de metoder som hittills använts för att bemästra deras skuldproblem inte är tillräckliga för att åstadkomma varaktiga lösningar.

Bland långivarländer och internationella finansieringsinstitutioner finns en växande insikt om behovet av internationella stödaktioner. På senare tid har även olika förslag och initiativ om sådana åtgärder förts fram.

Regeringen avser nu mot denna bakgrund medverka till att internationellt samordnade stödåtgärder kommer till stånd på skuldområdet. Det är angeläget att Sverige med särskilda medel kan bidra till stödåtgärder för de fattigaste u-länderna. Utformningen av dessa stödåtgärder kan inte nu närmare anges utan beror på resultatet av pågående och kommande internationella diskussioner. Insatserna kan exempelvis avse stöd i anslutning till omförhandlingar av enskilda länders skulder eller i samband med strukturanpassningsåtgärder. Detta bör i första hand ske inom ramen för gemensamma aktioner med andra industriländer och i andra hand – i fråga om programländer för svenskt bistånd eller länder med vilka ett reguljärt ekonomiskt samarbete sker genom BITS – som bilaterala insatser.

Regeringen förordar att för budgetåret 1986/87 ett belopp om 400 milj. kr. anvisas för åtgärder till förmån för u-länder med akuta betalnings-svårigheter m. m.

I motion 1985/86:U211 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkandena 6, 7, 8 och 9 hemställs

6. att riksdagen beslutar tillföra Swedfund 75 milj. kr. som höjning av grundkapitalet,

7. att riksdagen beträffande Betalningsbalansstöd beslutar godkänna vad i motionen anförts,

8. att riksdagen beträffande u-landskrediter beslutar anvisa en beslutsram för BITS verksamhet 1986/87 om 400 milj. kr.,

9. att riksdagen beslutar att under anslaget C 8. Övriga u-landspolitiska insatser m. m., anvisa 643 000 000 kr.

I motion 1985/86:U212 av Karin Söder m. fl. (c) yrkande 18 hemställs

18. att riksdagen för u-krediter anvisar 400 milj. kr., en sänkning i förhållande till regeringens förslag med 100 milj. kr.

I motion 1985/86:U218 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkandena 6 och 17 hemställs

6. att riksdagen godkänner vad som i motionen anförts om IMPOD:s verksamhet,

17. att riksdagen beslutar avslå det föreslagna anslaget på 400 000 000 kr. till Betalningsbalansstöd.

I motion 1985/86:U232 av Ulla Åbark m. fl. (s) yrkande 1 hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om internationellt samordnade stödåtgärder för avlastning av u-ländernas skuldbörda.

I motion 1985/86:U233 av Rune Rydén (m) hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om ändrade riktlinjer för internationellt tekniskt och ekonomiskt samarbete.

I motion 1985/86:U240 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkandena 1, 15, 16 och 17 hemställs

1. att riksdagen uttalar sitt stöd till de alliansfria staternas förslag till dialog mellan i- och u-länder för att lösa skuldkrisen.

15. att riksdagen beslutar att avslå föreslaget anslag på 500 000 000 kr. till BITS för u-krediter.

16. att riksdagen hos regeringen hemställer om en redovisning av hur betalningsbalansstödet skall användas.

17. att riksdagen beslutar att avslå föreslaget anslag med 400 000 000 kr. i betalningsbalansstöd, om yrkandet under motionens punkt 16 inte bifalls.

Tekniskt samarbete, u-krediter, SWEDFUND, IMPOD

De u-landspolitiska insatser som finansieras över anslaget C 8 är bistånd och skall styras av de biståndspolitiska målen. Detta har upprepade gånger slagits fast av riksdag och regering.

Vissa kriterier har uppställts för val av samarbetsländer. BITS kan bedriva tekniskt samarbete med en bestämd krets länder, nämligen för närvarande Algeriet, Bolivia, Costa Rica, Cuba, Dominikanska republiken, Ecuador, Egypten, Jamaica, Kina, Malaysia, Nigeria, Pakistan, Sudan, Thailand och Tunisien. Det är länder utanför SIDA:s programlands-krets. Med flertalet av dessa länder har Sverige ingått ekonomiska samarbetsavtal av något slag; ett mindre antal av dem har tidigare varit programländer.

U-krediter kan beviljas till en något vidare grupp länder. I denna ingår tre kategorier, nämligen de ovan nämnda s. k. BITS-länderna, SIDA:s programländer samt en tredje grupp för vilka villkoret är att deras utvecklingspolitik skall ligga i linje med svenska biståndspolitiska målsättningar. Om BITS överväger en mer fortlöpande kreditgivning till länder som ligger utanför de två förstnämnda kategorierna, skall beslut fattas av regeringen. Ett generellt villkor är att u-krediter endast kan ges till kreditvärdiga länder.

Gällande riktlinjer för u-krediternas användning och valet av länder framlades i proposition 1983/84:100, vilken i detta stycke bifölls av riksdagen (UU 1983/84:15).

BITS kursverksamhet är öppen för alla u-länder.

Med hänsyn till u-krediternas biståndspolitiska motivering finner utskottet det inte befogat att, såsom förordas i motion U233, föreslå ett upphävande av gällande länderkriterier. Motionen avstyrks därför.

Propositionen föreslår inga nya riktlinjer för u-kreditsystemet. För budgetåret 1986/87 begärs ett anslagsbelopp av 500 milj. kr.

I såväl motion U211 (fp) som motion U212 (c) föreslås att endast 400 milj. kr. skall anvisas för u-kreditsystemet. Nedskärningen i förhållande till regeringens förslag motiveras i fp-motionen med att alltför stora reservationer byggts upp under anslagsposten för u-krediter. I stället bör medlen inom biståndsanslaget komma de behövande till del genom en ökning av bidragen för landramar, till enskilda organisationer, katastrofbistånd och särskilda projekt, heter det i fp-motionen. I c-motionen anförs att en så snabb ökning av ett biståndsanslag vid sidan av det svenska biståndets huvudinriktning inte bör ske utan en principiell diskussion.

Vpk-motion U240 motsätter sig att biståndsmedel används för handelskrediter och yrkar därför avslag på propositionens medelsförslag. Invändningar mot den föreslagna tilldelningen till u-krediter framförs också i motion U232.

Utskottet har under avsnittet om anslagsutveckling berört frågan om anslagens storlek i förhållande till utnyttjade medel samt kommenterat förslaget att återföra en del av reservationsmedlen under bl. a. u-kreditposten till statsverket. Därvid har även motsvarande synpunkter i motion 232

behandlats. Som framgår därav delar utskottet åsikten att det är olyckligt om mycket stora reservationer byggs upp under någon post. Enligt informationer utskottet inhämtat under ärendebehandlingen gör emellertid BITS och regeringen bedömningen att anslagsposten för u-krediter kommer att utnyttjas mer under kommande budgetår än vad som hittills varit fallet. Utskottet anser därför att ett betydande tillskott av medel för u-kreditgivning är motiverat.

Under utskottsavsnittet om utvecklingssamarbete genom SIDA föreslår utskottet att anslagsposten för bistånd genom enskilda organisationer höjs med 25 milj. kr. utöver regeringens förslag. Utskottet finner det rimligt med en motsvarande sänkning av propositionens förslag till medelsram för u-krediter och föreslår därför att anslagsposten uppgår till 475 milj. kr.

Med hänvisning härtill avstyrks yrkande 8 i motion U211 (fp) och yrkande 18 i motion U212 (m).

Yrkande 15 i motion U240 (vpk) avstyrks med hänvisning till vad utskottet i inledningen till detta avsnitt anfört om u-krediternas biståndspolitiska motivering och inriktning.

Riksdagen beslutade förra året att SWEDFUND:s grundkapital skulle höjas från 100 milj. kr. till 250 milj. kr. Första steget i denna höjning ägde rum innevarande budgetår, då en påfyllnad skedde med 25 milj. kr. I föreliggande proposition föreslås en höjning med ytterligare 40 milj. kr. varefter grundkapitalet skulle uppgå till 165 milj. kr.

I motion U211 (fp) föreslås nu att höjningen nästkommande budgetår i stället bör bli 75 milj. kr. och att riksdagen skall uttala sig till förmån för en höjning med 50 milj. kr. budgetåret 1987/88, så att målet för den pågående kapitalpåfyllnaden nås det budgetåret. I propositionen föreslås en uppbyggnad av SWEDFUND:s kapital i en något långsammare takt med hänsyn till den uppskattning som kan göras av fondens framtida medelsbehov och övriga anspråk på biståndsanslagen. Utskottet har för sin del ingen avvikande bedömning och avstyrker därför yrkande 6 i motion U211.

I motion U218 (m) yrkande 6 föreslås att det statliga organet för stöd åt u-landsimport till Sverige, IMPOD, ges en närmare anknytning till Grossistförbundet.

Enligt vad utskottet erfarit sker redan ett nära samarbete mellan IMPOD och Grossistförbundet. Förbundet är sålunda representerat i IMPOD:s styrelse. De praktiska fördelarna av nära samverkan bör kunna uppnås härigenom.

Till detta kommer den principiella synpunkten att IMPOD är ett organ med uppgifter inom det biståndspolitiska området. Det bör därför enligt utskottets mening inte knytas till Grossistförbundet. Yrkande 6 i motion U218 avstyrks därför.

Stöd till länder med betalningsbalansproblem

I förra årets budgetproposition föreslog regeringen att ett särskilt betalningsbalansstöd skulle kunna utgå till programländer för svenskt bistånd. Förslaget bifölls av riksdagen, och ett belopp av 400 milj. kr. avsattes för ändamålet. Stödet skulle avse biståndsprövade skulder till Sverige, i första

hand svenska staten. SIDA och BITS har sedermera till regeringen inkommit med framställningar om stödåtgärder för vissa programländer inom ramen för hittills anvisade medel. Regeringen avser att fatta beslut om dessa framställningar under våren.

Det stöd till länder med akuta betalningsbalansproblem som regeringen föreslår i den nu föreliggande propositionen har en annan inriktning. Avsikten är att det skall användas inom ramen för internationellt samordnade aktioner till förmån för de fattigaste u-länderna.

Partimotionerna från (m), (fp) och (vpk) motsätter sig förslaget. Motion U218 (m) gör det med motiveringen att regeringen borde ha presenterat en grundligare utredning innan denna nya stödform infördes. Eftersom det fortfarande finns medel kvar under anslagsposten behöver inga nya medel tillskjutas förrän resultatet av erforderliga internationella diskussioner på skuldområdet föreligger.

I fp-motion U211 anförs att Sverige, i linje med den s. k. Ullstengruppens förslag, bör verka för internationella initiativ till skuldlättnader i de fattigaste u-länderna. Detta skulle kunna ske i form av betalningsbalansstöd till de av Sveriges mottagarländer som själva genomför anpassningsprogram. Sådant valutastöd kan lämpligen knytas till överenskommelser med Världsbanken och Valutafonden, anser motionärerna. Det i motionen föreslagna anslaget för Särskilda projekt kan användas för bl. a. detta slag av insatser. Innevarande års betalningsbalansstöd har fått en utformning som motionärerna motsatte sig redan när det infördes. De medel som anslagits till ändamålet bedöms dessutom räcka även för nästa budgetårs behov. Därför avstyrker motion U211 regeringens förslag.

Även vpk-motionen motsätter sig betalningsbalansstödet, men inte ovillkorligt. Motionärerna begär en närmare redovisning av betalningsbalansstödet utformning innan beslut fattas av riksdagen. Även i motion U232 framförs vissa invändningar mot det förra året beslutade betalningsbalansstödet. Riksdagen bör understryka vikten av internationellt samordnade åtgärder för skuldlättnader, anser motionärerna.

U-ländernas samlade utlandsskuld uppgick i slutet av 1970-talet efter den första oljeprisuppgången till 475 miljarder dollar. I dag beräknas skuldbördan uppgå till ca 865 miljarder dollar. Fördelningen mellan olika u-länder är mycket ojämn. Latinamerika och vissa länder i Sydasiens står för den ojämförligt största delen av skulden. De afrikanska länderna är mindre skuldsatta, bl. a. beroende på att de inte varit kreditvärdiga. Å andra sidan tillhör de afrikanska länderna de fattigaste; deras skuldsättning sedd i relation till exportintäkterna är mycket betungande. I fråga om Afrika är det regeringar och offentliga institutioner som står för huvuddelen av utlåningen; gentemot Latinamerika har privatbankerna de största fordringarna. Sveriges andel av u-ländernas totala skuldsättning uppskattas till en procent, dvs. en relativt liten andel.

Skuldkrisen har blivit särskilt dramatisk de senaste åren. Ett trettiotal u-länder har sedan år 1983 begärt omförhandling av sina skulder. Dessa länder svarar för drygt hälften av u-ländernas totala skuld.

U-länder i akut skuldkris har som regel vänt sig till Internationella valutafonden (IMF) för bistånd. I en uppgörelse med IMF åtar sig gälde-

närslandet att genomföra en ekonomisk strukturanpassning, ofta genom åstramningsåtgärder av olika slag. På begäran av gäldenärslandet kan förhandlingar om skuldkonsolidering inledas. Dessa förhandlingar förs inom den s.k. Parisklubben när det gäller offentliga skulder och inom Londonklubben för privata skulder. Konsolideringsförhandlingarna förs ofta parallellt med förhandlingarna inom IMF.

U-länderna hävdar som regel att i- och u-länder har ett gemensamt ansvar för skuldfrågan. Överenskommelser med IMF och skuldkonsolideringar är därför inte tillräckligt. I stället har riktats krav på generella åtgärder av typen skuldavskrivningar, ökat resursflöde till u-länderna i form av investeringar och bistånd, förbättrade handelsvillkor, ökat tillträde till i-landsmarknaderna, speciella villkor för de fattigaste u-länderna m. m. Önskemål av detta slag har bl. a. lagts fram av de alliansfria staterna senast vid ett utrikesministermöte i Angola i september 1985.

Partimotion U240 från vpk fäster uppmärksamheten på dessa tankegångar och föreslår att de alliansfria staternas krav skall ges svenskt stöd.

I-länderna har i allmänhet förordat lösningar som tar sin utgångspunkt i förhållandena i varje enskilt fall och i vilka IMF och skuldkonsolideringsförhandlingar spelat en viktig roll. Generella åtgärder såsom allmänna skuldavskrivningar har vanligen avvisats av i-landsgruppen. Ett viktigt avsteg från den linjen gjordes dock i slutet av 1970-talet då ett stort antal i-länder på svenskt initiativ gick med på att skriva av sina biståndskrediter till de minst utvecklade u-länderna.

Under den senaste tiden har den internationella debatten om åtgärder mot skuldkrisen intensifierats. De alliansfria staterna har som nämnts ovan framlagt ett delvis långtgående förslag. Vid Världsbankens årsmöte i Seoul hösten 1985 presenterade den amerikanske finansministern Baker en plan som främst tar sikte på medelinkomstländerna och som förespråkar strukturella åtgärder för att främja tillväxten och bromsa inflationen, fortsatt central roll för IMF, ökad utlåning från de multilaterala utvecklingsbankerna och ökad utlåning från de privata bankerna. Bakerplanen innehåller också ett avsnitt som särskilt riktar sig till de fattigaste u-länderna och som bl. a. innebär ett samarbete mellan IMF och Världsbanken för strukturstöd till i första hand de afrikanska staterna söder om Sahara.

En ytterligare plan som tar sikte på de fattigaste länderna har utarbetats av en grupp under Ola Ullstens ledning. Planen innehåller bl. a. ekonomisk-politiska åtgärder i u-länderna, förslag om skuldavskrivningar, moratorier och omförhandling av vissa lån till fördelaktigare villkor.

Det är enligt utskottets mening mycket tillfredsställande att medvetenheten om skuldkrisens allvar på sistone ökat och att allt fler i-länder, däribland även de ekonomiskt mest betydande, betonar behovet av samfälliga långsiktiga åtgärder. Skuldkrisen är en gemensam angelägenhet. Fortsatt ekonomisk tillväxt – såväl i i-länderna som i u-länderna – är avgörande för möjligheterna att lindra skuldkrisen. Många u-länder, däribland även svårt skuldyngda, har förutsättningar för tillväxt särskilt om de kan dra nytta av en allmän konjunkturuppgång i världen. En fri handel är av stor betydelse i detta sammanhang. Det är därför väsentligt att nya GATT-förhandlingar om fortsatt avveckling av handelshinder kommer till stånd.

Även om tyngdpunkten förskjutits mot ökad betoning av tillväxt kommer många u-länder att ha behov av omstruktureringsprogram och bistånd i samband därmed. IMF kommer även framgent att ha en viktig roll att spela. Kravet på anpassning får dock inte drivas över gränsen för vad som är politiskt och praktiskt rimligt i de fattigaste länderna. Det finns enligt utskottets mening anledning att välkomna förslagen att Världsbanken och IDA – i samarbete med IMF – skall spela en mer aktiv roll på skuldområdet. Deras uppgift är inte att medverka till ökade krav på åtstramning utan till mjukare lånevillkor och till finansiering av sådana projekt som har utsikter att stärka u-ländernas egna försörjningsmöjligheter.

Enligt utskottets mening förtjänar Bakerplanen en fördjupad analys. Det är särskilt betydelsefullt att det i planen görs en åtskillnad mellan fattigare u-länder och de något bättre ställda u-länderna. Även Ullstenplanen är, såsom framhålls i fp-motionen, ett uttryck för att de minst utvecklade ländernas skuldsituation kräver särskilda, på dem inriktade insatser.

Ett ytterligare initiativ för internationellt samordnade och långsiktiga åtgärder mot skuldkrisen togs vid Nordiska rådets nyligen avslutade möte i Köpenhamn, där de nordiska finansministrarna gjorde ett gemensamt och brett upplagt uttalande i skuldfrågan, innefattande åtgärder på flera skilda plan.

Som tidigare redovisade siffror visar är u-ländernas sammanlagda skuldsättning mycket stor. I förhållande därtill kan den i årets budget föreslagna nya anslagsposten förefalla obetydlig. Det är, som framgår av det föregående, å andra sidan inte en uppgift enbart för den internationella biståndspolitikerna att komma till rätta med ett världsekonomiskt problem av dessa dimensioner, som därtill rör länder med ytt skilda förhållanden och förutsättningar.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening så mycket angelägnare att det nu föreslagna svenska stödet till länder med betalningsbalansproblem ges en väl definierad och effektiv inriktning. Utskottet noterar att det är avsett för de fattigaste länderna. Utskottet noterar vidare att det i första hand skall användas för konkreta biståndsinsatser i samverkan med andra långgivare och internationella biståndsorgan. Som exempel nämns insatser för att förbättra villkoren vid skuldförhandlingar, vilket ligger i linje med Ullstensplanen. Medlen bör också kunna användas för kompletterande biståndsinsatser i samband med uppgörelser inom ramen för det samarbete som skall etableras mellan IMF och Världsbanksgruppen.

Utskottet har förståelse för att det inte är möjligt att närmare precisera användningen av medlen innan de internationella förhandlingarna på området fortskridit ytterligare. För regeringens fortsatta överväganden vill utskottet emellertid erinra om vad som anfördes i förra årets betänkande och vad som alltså bör gälla, nämligen att betalningsbalansstödet är biståndspolitiskt motiverat och att det skall underordnas de biståndspolitiska målen. Åtgärderna skall medföra en reell förbättring av mottagarländernas situation.

Med vad utskottet sålunda anfört bör vissa av de synpunkter som framförs i fp-motion U211 kunna tillgodoseas och yrkande I i motion U240 (vpk) samt yrkande I i motion U232 få anses besvarade.

Yrkande 7 i motion U211, yrkande 17 i motion U218 och yrkandena 16 och 17 i motion U240 avstyrks. UU 1985/86: 15

Anslaget för Övriga u-landspolitiska insatser m. m. (C8)

Till följd av vad som ovan anförts om medelsanvisning till u-krediter, SWEDFUND och betalningsbalansstöd föreslår utskottet med ändring av regeringens förslag ett anslag för Övriga u-landspolitiska insatser (C8) av 1 083 milj. kr. budgetåret 1986/87. Yrkande 9 i motion U211 (fp) avstyrks följaktligen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *u-krediter*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211, yrkande 8, motion 1985/86:U212, yrkande 18 och motion 1985/86:U240, yrkande 15 samt med ändring av budgetpropositionens förslag som medelsram för u-krediter för budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 475 milj. kr.,

res. 54 (fp,c)

res. 55 (vpk)

2. beträffande *landvalskriterier för u-krediter*

att riksdagen avslår motion 1985/86:U233,

3. beträffande *medelsanvisning till SWEDFUND*

att riksdagen avslår motion 1985/86:U211, yrkande 6,

res. 56 (fp)

4. beträffande *IMPOD*

att riksdagen avslår motion 1985/86:U218, yrkande 6,

5. beträffande *skuldkrisen och riktlinjer för betalningsbalansstödet*

att riksdagen förklarar motion 1985/86:U232, yrkande 1 och motion 1985/86:U240, yrkande 1, besvarade med vad utskottet anför,

6. beträffande *medelsanvisning till betalningsbalansstöd*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211, yrkande 7, motion 1985/86:U218, yrkande 17 och motion 1985/86:U240, yrkandena 16 och 17, som medelsram för betalningsbalansstöd budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 400 milj. kr.,

res. 57 (m)

res. 58 (fp)

res. 59 (vpk)

7. att riksdagen i övrigt godkänner de riktlinjer och bidrag som regeringen förordat i budgetpropositionen under rubriken Övriga u-landspolitiska insatser m. m.,

8. att riksdagen med avslag på motion 1985/86:U211, yrkande 9 samt med ändring av budgetpropositionens förslag till *Övriga u-landspolitiska insatser m. m.* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 1 083 000 000 kr.

Stockholm den 20 mars 1986

På utrikesutskottets vägnar
Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Sture Ericson (s), Axel Andersson (s), Ingemar Eliasson (fp), Maj-Lis Lööw (s), Margaretha af Ugglas (m), Bengt Silfverstrand (s), Karl-Erik Svarfberg (s), Rune Ångström (fp), Sten Sture Paterson (m), Nils T Svensson (s), Gunnel Jonäng (c), Anita Bråkenhielm (m), Oswald Söderqvist (vpk) och Görel Thurdin (c).

UU 1985/86: 15

Reservationer

1. Biståndsanslagens storlek

Ingemar Eliasson, Rune Ångström (båda fp), Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Utskottet betraktar" och slutar med "i motion U234." bort ha följande lydelse:

I propositionen anförs att biståndsvolymen för det kommande budgetåret svarar mot en procent av BNI. Biståndsramen för nästa budgetår har emellertid delvis finansierats genom att 280 milj. kr. dras från innevarande års biståndsbudget. Innebörden av denna operation är att regeringen på eget initiativ minskar innevarande års av riksdagen beslutade biståndsram så att enprocentsmålet inte upprätthålls.

Ett sådant förfarande kan utskottet inte acceptera. Avsikten med enprocentsåtagandet måste rimligtvis vara att en procent av BNI inte bara anslås för biståndsåndamål utan också används för verksamhet i u-länderna. Detta kommer inte att kunna ske om riksdagen tillstyrker regeringens förslag i detta avseende.

Det finns även av andra skäl anledning att ifrågasätta om intentionerna bakom det svenska enprocentsåtagandet upprätthållits under senare år. Utbetalningarna från biståndsanslagen har under en period successivt sjunkit vilket är ett oroande tecken på att anslagna belopp inte kommer u-länderna till del. Exempel på dåligt utnyttjade anslagsposter är de för u-krediter och för betalningsbalansstöd.

Den regelmässiga underskattningen av BNI-utvecklingen medför även om den är oavsiktlig i praktiken en urholkning av biståndsvolymen.

Utskottet anser att regeringen bör företa en översyn av dessa frågor i syfte att nå fram till att enprocentsnivån upprätthålls bättre och att anslagna medel utnyttjas effektivare.

Med det anförda tillstyrker utskottet förslagen i motion U211 (fp) och motion U212 (c) i vad avser indragning till statsverket av 280 milj. kr. och vad som i övrigt anförs i motionerna rörande biståndsvolymen. Yrkande 11 i motion 234 avstyrks med hänvisning till det annorlunda belopp som där föreslås.

dels att utskottets hemställan i punkt 1, moment 3, bort ha följande lydelse:

3. beträffande *höjning av biståndsramen med 280 milj. kr. m. m.* att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U212, yrkande 14, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m)
anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Motion U218 (m)" och slutar med "motion U218." bort ha följande lydelse:

Det är vårt lands plikt att genom utvecklingsbistånd söka bidra till en rättvisare och stabilare världsordning. Svensk u-hjälps primära problem är dock inte bristen på pengar utan svårigheten att använda medlen i insatser som leder till utveckling och framåtskridande för de fattiga.

U-hjälpsanslaget har under 1970- och 1980-talen vuxit så snabbt, att stora reservationer har uppkommit. De sammanlagda reservationerna på det totala biståndsanslaget har successivt växt för att 1985/86 uppgå till ca 5 miljarder kronor.

Med hänsyn till Sveriges stora utlandsskuld och det statliga budgetunderskottet är det nödvändigt att dämpa ökningstakten i anslagen även på detta område. När balans i vår ekonomi uppnåtts och effektiviteten i biståndet höjts bör biståndsanslaget återigen öka. Det vore önskvärt om detta kunde ske i samklang med ökade åtaganden från andra industriländers sida, vilkas biståndsanslag i dag ligger på beklagligt låg nivå.

Utskottet ansluter sig till de anslag som framförs i motion U218, vilka sammantagna leder till en total biståndsvolym nästkommande budgetår på 8 190 milj. kr., vilket är 0,9% av BNI. Denna biståndsvolym är högre än den som enligt regeringens kalkyler avses att betalas ut under det kommande budgetåret.

Med hänvisning till vad som anförts tillstyrker utskottet yrkande 8 i motion U218. Budgetpropositionens förslag angående totalt biståndsanslag avstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 1, moment 6, bort ha följande lydelse:

6. *beträffande besparingar i utvecklingssamarbetet*

att riksdagen med ändring av förslagen i budgetpropositionen bifaller motion 1985/86: U218 yrkande 8 och som biståndsram för budgetåret 1986/87 godkänner beloppet 8 190 milj. kr.

3. Strategi för demokratisk utveckling

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m)
anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Utskottet ser" och slutar med "demokratisk utveckling." bort ha följande lydelse:

I motion U218 (m) föreslås att en särskild strategi för demokratisk utveckling utarbetas, varigenom svensk biståndspolitik skulle få ett instrument för ett mer aktivt stöd för en demokratisk och pluralistisk utveckling i u-länderna. Elementen i en sådan strategi bör kunna vara stöd till främjandet av rättsväsendet, en fri press, enskilda organisationer, utveckling av

demokratins arbetsformer, stöd åt enskild företagsamhet, Kooperation och facklig verksamhet.

UU 1985/86: 15

Utskottet finner detta förslag väl värt att ta vara på. Om båda parter i ett biståndssamarbete har klart för sig vad som är förutsättningarna för ett förtroendefullt samarbete och vad vår syn är på demokratiska fri- och rättigheter, bör detta kunna underlätta ett framgångsrikt samarbete och på ett verksamt sätt bidra till uppfyllandet av biståndsmålet – en demokratisk samhällsutveckling. En strategi av föreslaget innehåll bör kunna bli ett centralt dokument i diskussionen med mottagarländerna om demokratins problem. Yrkande 2 i motion U 218 tillstyrks därför.

dels att utskottets hemställan i punkt 2, moment 3, bort ha följande lydelse:

3. beträffande *strategi för demokratisk utveckling*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U218, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Avbrytande av bistånd

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Utskottet har" och slutar med "avstyrks därför," bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående framhållit att det biståndspolitiska demokratimålet nu ges en ökad betoning och att det omsätts i krav på att våra programländer skall visa konkreta prov på en utveckling i demokratisk riktning. Utskottet har också beslutat föreslå att en särskild strategi utarbetas i detta syfte.

Det finns emellertid fall då utvecklingen i ett land har gått därhän att förutsättningarna för ett förtroendefullt långsiktigt biståndssamarbete har rubbats. Ett sådant fall är då upprepade, långvariga, systematiska och allvarliga brott mot mänskliga rättigheter förekommer. Ett annat är då ett mottagarland bedriver anfallskrig eller har ockupationstrupper på främmande territorium.

I sådana fall bör biståndssamarbetet kunna omprövas. Vi bör genom diplomatiska initiativ och utformningen av våra biståndsinsatser försöka medverka till att respekten för mänskliga rättigheter ökar. Om någon förbättring ej sker bör biståndssamarbetet övergå från ett direkt regerings-samarbete till hjälp i andra former. I sista hand måste alltid möjligheten till ett avbrytande av biståndet finnas.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet yrkande 3 i motion U236, motion U235 och ifrågavarande del av yrkande 1 i motion U218.

dels att utskottets hemställan i punkt 2, moment 4, bort ha följande lydelse:

4. beträffande *avbrytande av bistånd*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U218, yrkande 1 såvitt nu är i fråga, motion 1985/86: U235 och motion 1985/86: U236, yrkande 3, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Landprogrammering och projektbistånd

Ingemar Eliasson (fp), Margaretha af Ugglas (m), Rune Ångström (fp), Sten Sture Paterson (m), Gunnel Jonäng (c), Anita Bråkenhielm (m) och Görel Thurdin (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "I anledning av" och slutar med "och U218 (m)." bort har följande lydelse:

Grundprinciperna för landprogrammeringen är att främja långsiktighet och stabilitet i både mottagarlandets och Sveriges planering av utvecklingssamarbetet och att ge tillfälle till en samlad årlig genomgång av samarbetets innehåll och resultat. Den nuvarande formen för landprogrammeringen är emellertid inte tillfredsställande. Systemet med huvudmottagarländer har visat sig innehålla brister. Låsningen av insatserna till ett enda land har inneburit svårigheter vad gäller anpassning till nya omständigheter för både givare och mottagare. Biståndet måste göras mer flexibelt med hänsyn till såväl u-ländernas egna förutsättningar som de svenska biståndsmålen.

Tekniken med landprogrammering bör i fortsättningen utvecklas så att SIDA inte längre utgår från att de årliga landrambeloppen oavkortat står till förfogande för stöd åt mottagarlandet. Beloppen bör snarare ha karaktären av maxibelopp som kan utnyttjas endast i den mån parterna kan komma överens om insatser som ter sig fullt motiverade utifrån de kriterier som ställts upp för biståndet. Det är särskilt angeläget att detta gäller importstöd och andra betalningsbalansstöd så att dessa inte får formen av automatisk utfyllning av en given landram.

Den fortlöpande dialogen med mottagarländerna som förs inom ramen för tekniken med landprogrammering måste i hög grad användas till att klargöra förutsättningarna för det svenska biståndet i förhållande till de svenska biståndsmålen. Det är särskilt angeläget att vårt biståndsmål att stödja en demokratisk samhällsutveckling utvecklas i den bilaterala dialogen.

Inom dessa ramar bör i högre utsträckning än i dag resurserna kanaliseras till projekt som mer direkt svarar mot de biståndspolitiska målen. Vid en ökad inriktning på ämnesinriktat bistånd (t. ex. miljövårdens område) ökar möjligheterna för Sverige att göra en insats som på ett visst område kan ha en mer märkbar effekt på u-landets utveckling. Det har dessutom den fördelen att biståndsinsatser kan anpassas till projekt där Sverige har ett speciellt kunnande.

dels att utskottets hemställan i punkt 2, moment 15, bort ha följande lydelse:

15. beträffande *landprogrammering m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U211, yrkande 1 såvitt nu är i fråga, motion 1985/86: 212, yrkandena 7 och 8 samt motion 1985/86: U218, yrkande 1 såvitt nu är i fråga, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Inom utrikesdepartementet" och på s. 34 slutar med "som råder." bort ha följande lydelse:

Den väsentligaste uppgiften för svensk biståndspolitik av i dag är att höja effektiviteten i utvecklingssamarbetet. De tre borgerliga partierna angav till fjolårets riksmöte i en gemensam reservation nya riktlinjer för biståndspolitik. Det är enligt utskottets uppfattning angeläget att dessa riktlinjer för biståndspolitik ges möjlighet att styra de svenska biståndsinsatserna för att därigenom bl. a. öka effektiviteten i biståndet.

Erfarenheten visar att u-länder med ett marknadsekonomiskt system har avsevärt större möjligheter än motsvarande länder med planekonomiskt system att utnyttja biståndsmedlen effektivt. Sverige bör därför i biståndssamarbetet stödja marknadsekonomiska synsätt. Dessutom bör vi i utvecklingsarbetet söka främja marknadsekonomiska lösningar.

För att biståndet skall bli effektivare krävs att Sverige i högre utsträckning engagerar sig i biståndprocessen och ställer krav på mottagarlandet.

Den utvärdering av biståndet som i dag äger rum är otillräcklig. Utvärdering, uppföljning och kontroll måste förbättras. Det är nödvändigt att klara mål sätts upp för varje projekt, så att projektet som sådant kan följas upp och utvärderas. SIDA bör sträva efter att vid sidan av sitt eget löpande utvärderingsarbete också få svenska biståndsinsatser bedömda av experter och organ som är fristående från de svenska biståndsmyndigheterna. Även för det multilaterala samarbetet bör Sverige ställa ökade krav på utvärdering och större effektivitet.

Inrättandet av en särskild befattning inom UD som biståndsinspektör var ett gott initiativ. Flera av de rapporter som biståndsinspektören hann avlämna röntes också berättigad uppmärksamhet. De två utvärderartjänster för multilateralt resp. bilateralt bistånd som inrättats på UD kan ej ersätta en biståndsinspektör, utan bör ses som ett komplement till dennes verksamhet. Utskottet beklagar att befattningen som biståndsinspektör avskaffats och föreslår med instämmande i yrkande 5 i motion U218 (m) att den ånyo inrättas.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 17 bort ha följande lydelse:

17. *beträffande befattning som biståndsinspektör m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U218, yrkande 5, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

7. Biståndspolitik utredning

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson (båda m), Gunnel Jonäng (c), Anita Bråkenhielm (m) och Görel Thurdin (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar med "Genom dessa" och slutar med "U218 (m) avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Dessa utredningar har medfört att biståndet genom SAREC och genom de enskilda organisationerna belysts på ett värdefullt sätt. Det har emellertid rört sig om partiella utredningar som inte gett tillfälle till en översyn av hela det svenska utvecklingssamarbetets allmänna inriktning.

Under de gångna åren har den ekonomiska situationen i många av våra programländer allvarligt förvärrats. Det är enligt utskottets mening inte bara fråga om en tillfällig och konjunkturbetonad nedgång. Krisen har sina rötter i en rad inre och yttre omständigheter som tillsammans har ändrat förutsättningarna för vårt bistånd på flera väsentliga punkter. Detta kräver, enligt utskottets uppfattning, att regeringen nu tillsätter en utredning som får i uppgift att genomföra en snabb, grundlig och förutsättningslös omprövning av svenskt utvecklingssamarbetes inriktning och metoder enligt de riktlinjer som föreslås i partimotionerna U218 och U 212 från moderata samlingspartiet och centerpartiet, vilka således tillstyrks i vad avser en biståndspolitisk utredning.

dels att utskottets hemställan i punkt 2, moment 18, bort ha följande lydelse:

18. *beträffande biståndspolitisk utredning*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U212, yrkande 1, och motion 1985/86: U218, yrkande 7, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

8. Bidrag till UNDP

Ingemar Eliasson, Rune Ångström (båda fp), Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Detta är ett uttryck för att Sverige har en hög uppskattning av UNDP:s arbete. Utskottet finner det motiverat med ett ytterligare påslag på medelstillsdelningen för UNDP och ansluter sig till förslaget i motion U211 (fp) att bidraget till UNDP bör vara 565 milj. kr. budgetåret 1986/87. Därmed markeras också ett stöd för UNDP som det centrala finansieringsorganet för FN:s biståndsverksamhet. Yrkande 6 i motion U240 (vpk) avstyrks till följd av utskottets ställningstagande.

dels att utskottets hemställan i punkt 3, moment 1, bort ha följande lydelse:

1. *beträffande bidrag till UNDP*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U240, yrkande 6, och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211, yrkande 2 såvitt nu är i fråga.

9. Bidrag till UNDP

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "avstyrks således." bort ha följande lydelse:

Detta är ett uttryck för att Sverige har en hög uppskattning av UNDP:s arbete. Med hänsyn till den roll UNDP spelar och den inriktning på de fattigaste grupperna organisationen har finner utskottet med anslutning till förslaget i motion U240 (vpk), yrkande 6, det motiverat att höja bidraget till UNDP med 14 milj. kr. utöver regeringens förslag. Yrkande 2 i motion U211 (fp) avstyrks följaktligen i denna del.

dels att utskottets hemställan i punkt 3, moment 1, bort ha följande lydelse:

1. *beträffande bidrag till UNDP*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211, yrkande 2 såvitt nu är i fråga, och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U240, yrkande 6.

10. Bidrag till UNICEF

Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "motion U222" bort ha följande lydelse:

Utskottet som har en hög uppskattning av UNICEF:s arbete anser att en ytterligare höjning av bidraget till denna organisation med 20 milj. kr. är motiverad. Utskottet finner däremot inte skäl att göra något uttalande om fördelningen av medel till de här nämnda ändamålen i nästa års budgetproposition och avstyrker därför motion U222.

dels att utskottets heställan under punkt 3 moment 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande bidrag till UNICEF*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U222 och med ändring av budgetpropositionens förslag som medelsram för UNICEF budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 240 milj. kr.

11. Bidrag till IDA

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar med "Det torde" och slutar med "bidragen till IDA." bort ha följande lydelse:

Förhandlingarna om en påfyllnad av IDA:s resurser har inte lett till det resultat Sverige och flera andra länder hade hoppats på. Inte minst med tanke på det viktiga arbete som IDA nu utför i det av kris så hårt drabbade Afrika finner utskottet det starkt motiverat att IDA tillförs en ytterligare resursförstärkning om 50 milj. kr. Utskottet ansluter sig därmed till den uppfattning och det medelsförslag som framförs i motion U 211 (fp).

dels att utskottets hemställan i punkt 3, moment 3, bort ha följande lydelse:

3. *beträffande bidrag till IDA*

att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211, yrkande 2, såvitt nu är i fråga.

12. Bidrag till UNHCR

UU 1985/86: 15

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks följaktligen." bort ha följande lydelse:

Ett av världens stora problem är de allt större flyktingströmmarna. Det är inte i första hand i-länderna utan de redan fattiga u-länderna som tar emot det stora flertalet av flyktingarna. Det är därför enligt utskottets mening i hög grad motiverat att ge det internationella flyktingarbetet ett kraftfullt stöd. Det reguljära svenska bidraget till FN:s flyktingkommisariat, UNHCR, bör därför höjas med ytterligare 25 milj. kr. utöver regeringens förslag. Därmed får denna viktiga organisation större möjligheter att planera sitt arbete. Denna höjning av det reguljära bidraget bör självfallet inte utesluta att Sverige på sedvanligt sätt skjuter till extra bidrag när särskilda behov uppstår. Därmed tillstyrker utskottet medelsförslaget i motion U231 (fp).

dels att utskottets hemställan i punkt 3, moment 4, bort ha följande lydelse:

4. beträffande *bidrag till UNHCR*

att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U231.

13. Bidrag till UNHCR

Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en ytterligare höjning med 35 milj. kr. är motiverad med hänsyn till UNHCR:s alltmer omfattande verksamhet. Utskottet förutsätter att därutöver extra påslag från posten Övriga multilaterala bidrag och från katastrofanslaget bör kunna utgå under det kommande budgetåret om flyktingsituationen påkallar detta.

Motion U231 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under punkt 3 moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *bidrag till UNHCR*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U231 och med ändring av budgetpropositionens förslag som medelsram för UNHCR budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 125 milj. kr.

14. Bidrag till Internationella finansieringsbolaget (IFC)

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar med "Utskottet avstyrkte" och slutar med "i motion U240." bort ha följande lydelse:

I förhållande till de väldiga behoven i de fattigaste u-länderna är det

113

internationella biståndet självfallet begränsat. Det är därför angeläget att varje belopp som anslås för biståndssändamål också används för de verkligt behövande. Utskottet har i detta betänkande påvisat att biståndets volym under senare år urholkats på ett betänkligt sätt. Detta har bl. a. skett genom att enprocentsmålet inte upprätthållits. Det har också skett genom att nya biståndsformer i praktiken medfört en bindning av biståndet till upphandling i Sverige. Denna utveckling har medfört att biståndets kvalitet för mottagarländerna har försämrats.

Det finns självfallet behov av ekonomiskt samarbete mellan i-länder och u-länder, av handel och investeringar. De knappa biståndsresurserna måste emellertid avdelas för verkligt bistånd och dit hör enligt utskottets mening inte det internationella finansieringsbolaget IFC. Även om detta bolag, som hävdas i propositionen, skulle ha utökat sin verksamhet i Afrika med satsningar bl. a. på jordbruksområdet, är det utskottets uppfattning att det finns andra ändamål som mer ligger i linje med de svenska biståndspolitiska målsättningarna än IFC.

Utskottet vill därför med anslutning till yrkande 5 i motion U240 (vpk) avstyrka regeringens förslag att delta i den fortsatta kapitalpåfyllnaden av IFC.

dels att utskottets hemställan i punkt 3, moment 5, bort ha följande lydelse:

5. beträffande *bidrag till IFC*

att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U240, yrkande 5 som sin mening ger regeringen tillkänna vad utskottet anför.

15. Anslaget till internationella biståndsprogram (C 1)

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "motion U211 (fp)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt förslagen i motion U211 (fp) om höjningar i förhållande till regeringens förslag av anslagsposterna för IDA, UNDP och UNHCR. Till följd härav bör anslaget för internationellt utvecklingssamarbete C. 1 uppgå till 2 675 milj.kr.

dels att utskottets hemställan i punkt 3, moment 10, bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211, yrkande 2 och till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 2 675 000 000 kr.

16. Avbindning av bistånd

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 49 som börjar med "Samtidigt medges" och slutar med "motion U203 (m)." bort ha följande lydelse:

Så länge ett stort importstöd fortfarande förekommer är det emellertid inte rimligt att detta i betydande grad lämnas obundet, och därmed kan användas till uppköp i andra i-länder. Sveriges näringsliv är så differentierat och konkurrenskraftigt att det inte behöver innebära några nackdelar för u-länderna om importstödet används för inköp i Sverige.

Utskottet motsätter sig därför förslaget i budgetpropositionen att SIDA i vissa fall skall ges bemyndigande att häva bindningen till upphandling i Sverige.

Med det anförda tillstyrks förslaget i motion U218 (m), yrkande 3 och motion U203, båda vad avser SIDA:s möjligheter att avbinda bistånd.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 1, bort ha följande lydelse:

1. *beträffande importstöd*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U203 och motion 1985/86: U218, yrkande 3, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

17. Medelsram för Angola, Moçambique och Laos

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 58 som börjar med "Det svenska" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

I Angola och Moçambique möter utvecklingsarbetet utomordentliga svårigheter bl. a. på grund av väpnade konflikter i länderna. De svenska biståndsarbetarnas säkerhet kan i stora delar av dessa länder enbart garanteras i de större städerna. Då en förbättring av förutsättningarna för utvecklingssamarbete ej skett under de senaste åren och effektiviteten i biståndet därmed ofta är låg föreslår utskottet att landramen för Angola minskas med 5 milj. kr. till 110 milj. kr. och för Moçambique behålls oförändrad, 270 milj. kr., jämfört med medelsramen 1985/86.

Utskottet ansluter sig därmed till yrkande 11 i motion U218 såvitt nu är i fråga.

Yrkande 1 i motion i U213 och yrkande 10 i motion U240 avstyrks.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 61 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "avstyrks" bort ha följande lydelse:

I Laos gör säkerhetssituationen det svårt för det svenska biståndsarbetet att fungera effektivt. För Laos vidkommande föreslås bl. a. av detta skäl en landram på 65 milj. kr. vilket är det belopp som föreslås i motion U218. Motion U240 yrkande 9 avstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 momenten 5 och 17 bort ha följande lydelse:

5. *beträffande medelsram för Angola*

att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U218 yrkande 11 såvitt nu är i fråga som

medelsram för Angola budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 110 milj. kr., UU 1985/86: 15

17. beträffande *medelsramar för Laos och Moçambique*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U240 yrkandena 9 och 10 med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U218 yrkande 11 såvitt nu är i fråga för budgetåret 1986/87 godkänner följande medelsramar: för Laos 65 milj. kr. och för Moçambique 270 milj. kr.

18. Medelsram m. m. för Nicaragua

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar med "Utskottet har" och på s. 59 slutar med "avstyrks därmed" bort utgå.

dels att den del av utskottets yttrande på s. som börjar "Vad därefter" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att Nicaragua har en BNP per capita som ligger långt över genomsnittet för SIDA:s programländer. Det vore därför mera motiverat att utvecklingssamarbetet med detta land sköttes av BITS, vilket är fallet med grannlandet Costa Rica och flera andra latinamerikanska stater.

Utvecklingen i Nicaragua inger i dag allvarlig oro vad gäller demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. Revolutionen som gav hopp om en bättre framtid för Nicaraguas folk tycks nu följas av en ny totalitär regim. Mot denna bakgrund finner utskottet propositionens förslag om en stor anslagshöjning till Nicaragua svårförklarlig och föreslår i stället att landramen sänks till 75 milj. kr. Biståndssamarbetet bör ges en sådan inriktning som skisseras i motion U236. Utskottet ansluter sig därmed till yrkandena 7 och 8 i denna motion och till U218 yrkande 12 såvitt nu är i fråga. Motionerna U205 yrkande 1, U211 delyrkande 3 l) och U214 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 momenten 7 och 8 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *medelsram för Nicaragua*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U205 yrkande 1, motion 1985/86: U211 delyrkande 3 l), motion 1985/86: U214 och motion 1985/86: U227 yrkande 1, såvitt nu är i fråga, med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U218 yrkande 12 såvitt nu är i fråga, samt motion 1985/86: U236 yrkande 8 som medelsram för Nicaragua budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 75 milj. kr.,

8. beträffande *inriktningen av biståndet till Nicaragua*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U236 yrkande 7, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Medelsram för Nicaragua

UU 1985/86: 15

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 59 som börjar med "Enligt utskottets mening" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Beträffande Nicaragua gör utskottet bedömningen att det instabila läget motiverar en viss återhållsamhet med ytterligare långsiktiga åtaganden. I stället bör humanitära insatser av olika slag och bistånd genom enskilda organisationer i den situation som nu råder kunna spela en ökande roll. Mot denna bakgrund bör landramen för nästa budgetår ligga kvar vid innevarande års nivå, dvs. vid 90 milj. kr. Utskottet ansluter sig därmed till motion U211 (fp) vars delyrkande 3 l således tillstyrks, liksom yrkande 1 i motion U205.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7; moment 7, bort ha följande lydelse:

7. beträffande *medelsram för Nicaragua*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U214, motion 1985/86: U218, yrkande 12 såvitt nu är i fråga, motion 1985/86: U227, yrkande 1 såvitt nu är i fråga och motion 1985/86: U236, yrkande 8, samt med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U205, yrkande 1 och motion 1985/86: U211, delyrkande 3 l) och som medelsram för Nicaragua budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 90 milj. kr.

20. Medelsram för Nicaragua

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 59 börjar med "Enligt utskottet" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att Nicaragua är i behov av ett väsentligt svenskt stöd i det utsatta läge landet nu befinner sig i. De amerikanska försöken att störta regeringen i Nicaragua fortsätter, och den isoleringspolitik landet utsätts för innebär stora ekonomiska påfrestningar.

Mot denna bakgrund förordar utskottet att landramen för Nicaragua höjs med 40 milj. kr. utöver regeringens förslag. Motsvarande yrkanden i motionerna U205, U211, U214, U218 och U236 avstyrks i konsekvens härmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 7, bort ha följande lydelse:

7. beträffande *medelsram för Nicaragua*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U205, yrkande 1, motion 1985/86: U211 delyrkande 3 l), motion 1985/86: U214, motion 1985/86: U218 yrkande 12 såvitt nu är i fråga, samt motion 1985/86: U236 yrkande 8, med ändring av budgetpropositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U227 yrkande 1 och till medelsram för Nicaragua budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 165 milj. kr.

21. Medelsram för Vietnam

UU 1985/86: 15

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Propositionen föreslår" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Vietnam och Tanzania är totalt sett de största mottagarna av svenskt bistånd. Av det totala biståndet till Vietnam från länder utanför östblocket svarar Sverige för ungefär en tredjedel. Vietnams invasion i Kampuchea år 1979 och den fortsatta ockupation som enligt vietnamesiska uttalanden skall fortgå under 1980-talet, utgör ett sådant flagrant brott mot FN-stadgan och de biståndspolitiska målen att det är nödvändigt att biståndet till Vietnam upphör. Om biståndet till Vietnam ej avbryts är risken uppenbar att övriga länder som mottar svenskt bistånd uppfattar demokratimålet för svenskt bistånd som en tom fras. Detta vore enligt utskottets uppfattning en mycket olycklig utveckling. Utskottet föreslår därför att ingen ny landram sätts upp för Vietnam nästa budgetår. Utskottet anser att reservationerna på Vietnamanslaget skall användas för att avsluta sjukhusprojektet och pappersbruket i Bai Bang och därmed sammanhängande projekt. Utskottet ansluter sig därmed till förslagen i motionerna U218 yrkande 9 och U236 yrkande 2. Motionerna U211 delyrkande 3 o), U212 yrkandena 15 och 16 samt U240 yrkande 8 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 moment 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande medelsram m. m. för Vietnam

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 delyrkande 3 o), motion 1985/86: U212 yrkande 16 samt motion 1985/86: U240 yrkande 8 med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U218 yrkande 9 och motion 1985/86: U236 yrkande 2 beslutar att inga nya medel tillförs landramen för Vietnam budgetåret 1986/87.

22. Medelsram för Vietnam

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "I avvaktan" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Sverige har nu lämnat bistånd till Vietnam i mer än tio år. Biståndsinsatserna har i många avseenden varit framgångsrika. Situationen i landet föranleder emellertid också kritik. Den avser framför allt den vietnamesiska ockupationen av grannlandet Kampuchea men också förhållanden som har mer direkt att göra med vårt biståndssamarbete.

Enligt utskottets mening finns det skäl att betvivla om ett fortsatt bistånd till Vietnam har förutsättningar att i tillräcklig grad uppfylla de grundläggande målen för Sveriges utvecklingssamarbete. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av de stora biståndsbehov som finns på andra håll i tredje världen vill utskottet föreslå att biståndsramen för Vietnam sänks med 100

milj. kr. budgetåret 1986/87 i förhållande till regeringens förslag och att regeringen utarbetar en plan för en fortsatt avveckling av biståndet till Vietnam i biståndspolitiskt ordnade former.

Med det anförda tillstyrks delyrkande 3 o) i motion U211 (fp). I konsekvens härmed avstyrks yrkande 9 i motion U218 (m), yrkande 8 i motion U240 (vpk), yrkande 2 i motion U236 (m) och yrkande 16 i motion U212 (c). Yrkande 15 i motion U212 (c) får med det anförda anses besvarad.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 11, bort ha följande lydelse:

11. beträffande *medelsram m. m. för Vietnam*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U212 yrkande 16, motion 1985/86: U218 yrkande 9, motion 1985/86: U236 yrkande 2, motion 1985/86: U240 yrkande 8 och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211 delyrkande 3 o) och som medelsram för Vietnam budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 200 milj. kr.

23. Medelsram och avvecklingsplan för biståndet till Vietnam

Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Utskottets slutsats" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Utskottets slutsats efter sådana överväganden är att landramen för Vietnam nu bör sänkas med 50 milj. kr. i förhållande till budgetpropositionens förslag dvs. till 250 milj. kr., vilket torde vara tillräckligt för att de insatser Sverige redan medverkar i skall kunna fullföljas. Utskottet anser vidare att några nya svenska åtaganden om biståndsinsatser i Vietnam inte bör göras så länge frågan om Vietnams militära närvaro i Kampuchea inte lösts. En plan för avveckling av biståndet till Vietnam bör sålunda utarbetas och framläggas i budgetpropositionen 1987. Utskottet ansluter sig därmed till yrkandena 15 och 16 i motion U212. Motionerna U218 yrkande 9, U236 yrkande 2 och U240 yrkande 8 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under punkt 4.7 momenten 11 och 12 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *medelsram m. m. för Vietnam*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 delyrkande 3 o), motion 1985/86: U218 yrkande 9, motion 1985/86: U236 yrkande 2 samt motion 1985/86: U240 yrkande 8 med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U212 yrkande 16 som medelsram för Vietnam budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 250 milj. kr.,

12. beträffande *avvecklingsplan för biståndet till Vietnam*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U212 yrkande 15 ger regeringen till känna vad utskottet anför.

24. Medelsram för Vietnam

UU 1985/86: 15

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Motionerna U211" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser emellertid inte att en öppen och delvis kritisk dialog med Vietnam nödvändigtvis bör påverka biståndets storlek till landet. Utvecklingssamarbete måste vara långsiktigt och storleken av det anpassat till landets behov och de åtaganden Sverige gjort. Vietnam är ett av världens fattigaste länder som långt ifrån är återställt från de väldiga skador som drabbade det under det långa kriget.

Utskottet finner det därför motiverat att landramen för Vietnam höjs till 400 milj. kr. nästkommande budgetår. Därmed återställs den till den nivå som tidigare gällde.

Utskottet tillstyrker därmed yrkande 8 i motion U240 (vpk) och avstyrker motionerna U211, U212, U218 och U236 i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 moment 11, bort ha följande lydelse:

11. beträffande *medelsram för Vietnam*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 delyrkande 3 o), motion 1985/86: U212 yrkande 16, motion 1985/86: U218 yrkande 9, motion 1985/86: U236 yrkande 2, och med ändring av budgetpropositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U240 yrkande 8, och som medelsram för Vietnam budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 400 milj. kr.

25. Medelsram för Zimbabwe

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 60 börjar med "Som redan nämnts" och på s. 61 slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

En betydande del av det svenska biståndet går till länderna i södra Afrika. Bakom denna fördelning av biståndet ligger en medveten strävan från svensk sida att stödja de s. k. frontstaternas utveckling och bidra till en fredlig utveckling i södra Afrika, avskaffande av apartheidsystemet i Sydafrika och tillskapande av demokratiska länder.

I Zimbabwe har respekten för demokratiska och mänskliga fri- och rättigheter successivt reducerats under de senaste åren. Biståndssamarbetet med Zimbabwe möter därför växande problem.

För att markera Sveriges ogillande över att det biståndspolitiska målet om att främja en demokratisk utveckling aktivt motarbetas bör biståndsramen för 1986/87 sättas till 125 milj. kr. vilket är det belopp som föreslås i motionerna U218 och U236. Samtidigt bör biståndsinisatserna ges en ny inriktning enligt de i motion U236 angivna riktlinjerna.

Motion U211 delyrkande 3 q) avstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 momenten 13 och 14 bort ha UU 1985/86: 15
följande lydelse:

13. *beträffande medelsram för Zimbabwe*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 delyrkande 3 q), med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U218 yrkande 12 såvitt nu är i fråga samt motion 1985/86: U236 yrkande 5 som medelsram för Zimbabwe budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 125 milj. kr.,

14. *beträffande inriktningen m. m. av biståndet till Zimbabwe*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U236 yrkandena 4 och 6, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

26. Medelsram för Zimbabwe

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 61 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Vad gäller storleken av Zimbabwes landram vill utskottet förorda det belopp som SIDA föreslår i sin anslagsframställning, nämligen 140 milj. kr. budgetåret 1986/87. Därmed ansluter sig utskottet till medelsförslaget i motion U211 (fp) delyrkande 3 q). Motion U218 yrkande 12 i ifrågavarande del och yrkande 5 i motion U236 avstyrks i konsekvens med detta ställningstagande.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 moment 13 bort ha följande lydelse:

13. *beträffande medelsram för Zimbabwe*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U218 yrkande 12 såvitt nu är i fråga och motion 1985/86: U236 yrkande 5, med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211 delyrkande 3 q) och som medelsram för Zimbabwe budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 140 milj. kr.

27. Medelsram för Botswana, Etiopien, Guinea-Bissau, Indien, Kap Verde, Kenya, Tanzania och Zambia

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 61 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "ifrågavarande länder" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att några höjningar av anslagen till programbistånd inte bör ske jämfört med anslagsnivåerna för budgetåret 1985/86. Denna form av bistånd bör successivt få en mindre tyngd till förmån för ett mera ämnes- och projektinriktat bistånd.

Biståndssamarbetet med Etiopien ställs inför stora problem beroende på den akuta hungersnöden i landet, de inbördes stridigheterna samt den bristande respekten för demokratiska och mänskliga fri- och rättigheter. Utskottet föreslår därför en oförändrad landram på 115 milj. kr.

Under 1980-talet har det blivit helt klart att Tanzania i stora delar valt en felaktig utvecklingsstrategi. Det utländska biståndet har därför i många fall varit ineffektivt och i stället skapat ett skadligt biståndsberoende som både fördröjt och försvårat nödvändiga ekonomiska reformer. Svenskt bistånd kan enligt utskottets mening användas effektivare i flera andra u-länder, varför en sänkning av landramen till Tanzania med 60 milj. kr. till 400 milj. kr. enligt utskottets uppfattning är motiverad.

Mot ovanstående bakgrund föreslås vidare en landram av 85 milj. kr. för Botswana, 70 milj. kr. för Guinea-Bissau, 350 milj. kr. för Indien, 50 milj. kr. för Kap Verde, 130 milj. kr. för Kenya och 140 milj. kr. för Zambia. Utskottet ansluter sig därmed till förslagen i motion U218 avseende dessa länder. Motion U240 yrkande 13 tillstyrks vad gäller beloppet. Motionerna U211 och U240 avstyrks i övrigt för ifrågavarande länder.

Genom förslagen om extra medelsram för Enskilda organisationer, för Miljö-, markvård och energi och för Humanitärt bistånd till södra Afrika skapas utrymme för ökad humanitär hjälp utanför den programmerade landramen till särskilt drabbade länder.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 momenten 15, 16 och 18 bort ha följande lydelse:

15. *beträffande medelsramar för Guinea-Bissau, Indien, Tanzania och Zambia*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 delyrkandena e), f), n) och p), med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U218 yrkandena 10 och 12 såvitt nu är i fråga, för budgetåret 1986/87 godkänner följande medelsramar: för Guinea-Bissau 70 milj. kr., för Indien 350 milj. kr., för Tanzania 400 milj. kr. och för Zambia 190 milj. kr.,

16. *beträffande medelsramar för Botswana, Etiopien och Kap Verde*

att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U218 yrkandena 11 och 12 såvitt nu är i fråga, för budgetåret 1986/87 godkänner följande medelsramar: för Botswana 85 milj. kr., för Etiopien 115 milj. kr. och för Kap Verde 50 milj. kr.,

18. *beträffande medelsram för Kenya*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 delyrkande 3 h), med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U218 yrkande 10 i återstående del samt motion 1985/86: U240 yrkande 13 såvitt nu är i fråga som medelsram för Kenya budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 130 milj. kr.

28. Medelsram för Guinea-Bissau, Indien, Kenya, Tanzania och Zambia

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 61 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "ifrågavarande länder." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser de förslag till landramar för Guinea-Bissau, Indien, Kenya, Tanzania och Zambia som SIDA föreslagit i sin anslagsframställning för budgetåret 1986/87 vara väl underbyggda och vill därför föreslå att medelsanvisningen för dessa länder höjs i förhållande till regeringens förslag med 5 milj. kr. för Guinea Bissau, med 30 milj. kr. för Indien, med 5 milj. kr. för Kenya, med 15 milj. kr för Tanzania och med 10 milj. kr. för Zambia. Härmed tillstyrks medelsförslagen i motion U211 (fp) delyrkandena 3 e), 3 f), 3 h), 3 n) och 3 p).

Härifrån avvikande medelsförslag för dessa länder i motionerna U218 och U 240 avstyrks följaktligen.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, momenten 15 och 18, bort ha följande lydelse:

15. *beträffande medelsramar för Guinea-Bissau, Indien, Tanzania och Zambia*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U218, yrkandena 10 och 12 såvitt nu är i fråga och med ändring av budgetpropositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211, delyrkandena 3 e) 3 f) 3 n) och 3 p och för budgetåret 1986/87 godkänner följande medelsramar: för Guinea-Bissau 80 milj. kr., för Indien 400 milj. kr., för Tanzania 490 milj. kr. och för Zambia 215 milj. kr.,

18. *beträffande medelsram för Kenya*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U218, yrkande 10 såvitt nu är i fråga och motion 1985/86: U240, yrkande 13 såvitt nu är i fråga, och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211, delyrkande 3 h) som medelsram för Kenya budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 140 milj. kr.

29. Medelsram för Kenya, Laos och Moçambique

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 61 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "ifrågavarande länder," bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de höjningar av landramarna för Moçambique och Laos som föreslås i motion U240 (vpk) är motiverade och tillstyrker därmed motionen i dessa avseenden. Medelsanvisningen för Moçambique bör således vara 310 milj. kr. och för Laos 75 milj. kr. budgetåret 1986/87.

Motionerna U211 (fp) och U218 (m) avstyrks följaktligen för ifrågavarande länder.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, momenten 17 och 18, bort ha följande lydelse:

17. *beträffande medelsramar för Laos och Moçambique*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U218, yrkande 11 såvitt nu är i fråga, med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U240, yrkandena 9 och 10, och för

budgetåret 1986/87 godkänner följande medelsramar: för Laos 75 milj. kr. och för Moçambique 310 milj. kr., UU 1985/86: 15

18. beträffande *medelsram för Kenya*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211, delyrkande 3 h), med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U213, yrkande 10 och motion 1985/86: U240, yrkande 13 såvitt nu är i fråga, och som medelsram för Kenya budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 130 milj. kr.

30. Avveckling av biståndet till Kenya

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 61 som börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "motion U240." bort ha följande lydelse:

Kenya mottar betydande bistånd från Sverige sedan lång tid. Samtidigt uppvisar detta land förhållanden som måste anses strida mot de biståndspolitiska mål som fastlagts av regering och riksdag.

Utskottet föreslår därför att regeringen utarbetar en plan för en successiv avveckling av biståndet till Kenya och återkommer till riksdagen med förslag härom. Därmed tillstyrks yrkande 13 i motion U240 (vpk).

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 19, bort ha följande lydelse:

19. beträffande *framtida bistånd till Kenya*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U240 yrkande 13 såvitt nu är i fråga, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

31. Biståndssamarbete med Cuba

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 62 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "reguljärt programsamarbete." bort ha följande lydelse:

Sedan Sverige avslutade sitt reguljära programlandssamarbete med Cuba för ett antal år sedan har biståndet dit fortsatt fast i andra former. Sverige är således fortfarande en av Cubas regelbundna biståndsgivare. Utskottet kan inte se att det finns vägande skäl som talar emot att Cuba åter blir svenskt programland. Däremot finns det åtskilliga skäl som talar för detta. Ett är det svåra läge Cuba utsatts för genom USA:s blockadpolitik. Cuba för också en på många områden framgångsrik utvecklingspolitik som förtjänar stöd i de planerade former som bäst ges genom reguljärt biståndssamarbete. Yrkande 12 i motion U240 tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 21, bort ha följande lydelse:

21. beträffande *långsiktigt biståndssamarbete med Cuba*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U240, yrkande 12, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Situationen i Centralamerika är fortsatt svår, och hjälpbehoven har ökat kraftigt de senaste åren. Destabiliseringssträvandena utifrån fortsätter med stöd från USA. Situationen i området tyder enligt utskottets mening på ett fortsatt stort behov av humanitära hjälpinsatser. Utskottet delar därför den uppfattning som framförs i motion U 211 (fp) att medelsanvisningen för humanitärt bistånd till Latinamerika bör höjas med 55 milj. kr. utöver regeringens förslag. Därmed ges också större möjligheter att beakta förslag om bistånd till andra länder i regionen än programländer – såsom föreslås i motion U 205.

Yrkande 3 i motion 227 (vpk) avstyrks därmed i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 24, bort ha följande lydelse:

24. beträffande *humanitärt bistånd i Latinamerika*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U227, yrkande 3, och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211, delyrkande 3 u) och till medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 205 milj. kr.

33. Humanitärt bistånd i Latinamerika

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "3 avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Folkmaktsorganen i de FMNL-kontrollerade områdena i El Salvador bedriver hälsovård och utbildning och utvecklar jordbruk och försvar under utomordentligt svåra förhållanden. Duarteregimen i El Salvador kan inte dölja att det de facto råder en tudelning av territoriell kontroll och civil förvaltning i landet, men regimen försöker på alla sätt att slå sönder uppbyggnaden av skolor, sjukhus m. m. som Folkmaktsorganen genomför. En ökning av anslaget till humanitärt bistånd i Latinamerika i form av direkt stöd till Folkmaktsorganen i El Salvador är därför väl motiverat. Därmed bifalls yrkande 3 i motion U227. Delyrkande 3 u) i motion U211 avstyrks i konsekvens härmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 24, bort ha följande lydelse:

24. beträffande *medelsram för humanitärt samarbete i Latinamerika*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211, delyrkande 3 u) och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medels-

förslaget i motion 1985/86: U227, yrkande 3, och som medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika för budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 160 milj. kr.

UU 1985/86: 15

34. Medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar med "Utvecklingen i" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Större delen av det svenska biståndet till södra Afrika går till de s.k. frontstaterna och till befrielseörelser och flyktingar utanför Sydafrika. Enligt utskottets mening bör det stöd som utgår till grupper, organisationer och enskilda vilka *inne* i Sydafrika verkar för en fredlig omdaning av det sydafrikanska samhället öka.

Utskottet föreslår därför en ytterligare höjning på 5 milj. kr. utöver i budgetpropositionen föreslagna 200 milj. kr. för humanitärt bistånd i södra Afrika. Utskottet ansluter sig därmed till det förslag som i denna del lämnas i yrkande i motion U218. Till följd av detta ställningstagande avstyrks motion U211 (fp) delyrkande 3 v) och motion U511, yrkande 4.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 26, bort ha följande lydelse:

26. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd i södra Afrika* att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211, delyrkande 3 v), och motion 1985/86: U511, yrkande 4 och med ändring av budgetpropositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U218, yrkande 14 såvitt nu är i fråga, och som medelsram för humanitärt bistånd i södra Afrika budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 205 milj. kr.

35. Humanitärt bistånd i södra Afrika

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar med "Tillsammans med" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Utvecklingen i södra Afrika har dramatiskt förändrats under det senaste året och apartheidpolitiken lett till ett ökat antal offer. Det svenska stödet till strävandena att avskaffa det förhatliga apartheidsystemet måste intensifieras. Det är av största vikt att stödja de demokratiska krafter som arbetar för en fredlig omvandling av det sydafrikanska samhället. Bland dem märks särskilt den förenade demokratiska fronten (UDF) och flera kyrkliga och fackliga organisationer.

Utskottet gör bedömningen att det humanitära stödet till södra Afrika, vilket i stor utsträckning går till ANC och SWAPO, kommer att behöva öka kraftigt under den tid som nu följer. Anslagsposten för humanitärt bistånd i södra Afrika bör därför, såsom föreslås i motion U211 (fp) ökas

med 25 milj. kr. utöver regeringens förslag. Till följd av detta ställningstagande avstyrks de motioner som föreslår andra anslagsbelopp, nämligen U218 (m), yrkande 14 och U511 (vpk) yrkande 4.

UU 1985/86: 15

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 26, bort ha följande lydelse:

26. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd i södra Afrika* att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U218, yrkande 14 såvitt nu är i fråga, och motion 1985/86: U511, yrkande 4, och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211, delyrkande 3 v) och som medelsram för humanitärt bistånd i södra Afrika budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 225 milj. kr.

36. Humanitärt bistånd i södra Afrika

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar med "Tillsammans med" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

En höjning av anslaget med 20 milj. kr. utöver regeringens förslag är därför väl motiverat. Så som föreslås i motion U511 bör ökningen i första hand kanaliseras till dessa organisationer. Därmed bifalls yrkande 4 i motion U511.

Motionerna U211 (fp) och U218 (m) avstyrks i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 26, bort ha följande lydelse:

26. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd i södra Afrika* att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211, delyrkande 3 v), motion 1985/86: U218, yrkande 14 såvitt nu är i fråga, och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U511, yrkande 4 och till medelsram för humanitärt bistånd i södra Afrika för budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 220 milj. kr.

37. Demokratiutveckling i södra Afrika

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar med "Syftet med" och slutar med "avslås följaktligen" bort ha följande lydelse:

Apartheidssystemet i Sydafrika är dömt att avskaffas. Det är angeläget att detta kan ske på fredlig väg och att det framtida Sydafrika präglas av demokratins ideal, pluralism och respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Det vore djupt olyckligt om dagens orättfärdiga system kom att ersättas av ett annat odemokratiskt system.

En demokratisk utveckling i de s.k. frontstaterna med respekt för mänskliga fri- och rättigheter kan påskynda en positiv utveckling i Sydafrika.

Flera skäl talar därför, enligt utskottets mening för att Sverige ägnar större utrymme åt att stödja en demokratisk utveckling i hela regionen. Detta förutsätter att en ny särskild anslagspost införs.

Medel ur denna skall t. ex. ges medborgarrätsorganisationer, kooperativa och fackliga organisationer liksom t. ex. kyrkans verksamhet. Stöd bör också ges till politiska fångar t. ex. i form av rättshjälp samt hjälp till deras familjer. Andra former av bistånd är stöd till en allsidig, från statsmakterna fristående, nyhetsförmedling. Speciell vikt bör läggas vid åtgärder i Sydafrika för att stödja en demokratisk utveckling.

Utskottet föreslår inrättandet av en särskild anslagspost för demokratiutveckling i södra Afrika, såsom föreslås i motion U218 yrkande 15, och att till denna anslås 25 milj. kr.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 moment 27 bort ha följande lydelse:

27. *beträffande inrättande av anslagspost för demokratiutveckling i södra Afrika, m. m.*

att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller förslaget i motion 1985/86: U218 yrkande 15 och som sin mening ger regeringen till känna att en ny anslagspost för Demokratiutveckling i södra Afrika bör inrättas och till denna anslås 25 milj. kr. budgetåret 1986/87.

38. Katastrofpostens storlek

Ingemar Eliasson, Rune Ångström, båda (fp), Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "motion U234 (c)" bort ha följande lydelse:

Beredskapen för katastrofinsatser måste vara hög. Det råder inget motsatsförhållande mellan en sådan beredskap och behovet av katastrofförebyggande åtgärder. Behovet av snabba insatser är stort – och ökande – vilket inte minst de senaste årens hungerkatastrofer i t. ex. södra Afrika och i Sahelområdet visar. Utskottet anser det därför i hög grad motiverat att förstärka katastrofposten ytterligare och föreslår att anslagsposten höjs med 100 milj. kr. utöver regeringens förslag. Utskottet bifaller därmed medelsförslaget i motion U211, delyrkande 3 x. Motion U240 yrkande 21 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 28, bort ha följande lydelse:

28. *beträffande katastrofpostens storlek*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U240, yrkande 21, och motion 1985/86: U234, yrkande 4, och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211, delyrkande 3 x) och som medelsram för katastrofer budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 600 milj. kr.

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets hemställan som på s. 72 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "motion U234 (c)." bort ha följande lydelse:

Hunger- och miljökriserna i världen påverkar behovet av katastrofbistånd. Det finns anledning att framöver ha en mycket väl tilltagen post för katastrofmål, vilken också bör kunna användas för katastrofförebyggande åtgärder och för återuppbyggnadsarbete efter större katastrofer. På annan plats i detta betänkande behandlas miljöförstöringen i Kampuchea och Vietnam. Åtgärder med anledning av denna bör kunna finansieras med medel från denna post.

I propositionen föreslår regeringen att 400 milj. kr. avsätts för att bistå länder med akuta betalningsbalansproblem. Som framgår av betänkandet motsätter sig utskottet den användning som regeringen föreslår för dessa medel. Det betyder inte att utskottet avvisar åtgärder mot skuldkrisen. Utskottet skulle i stället välkomna biståndsinsatser riktade mot de fattigaste programländerna i syfte att lindra deras skuldbörda.

Även för detta ändamål skulle katastrofposten kunna användas. Utskottet finner det därför motiverat att i enlighet med vad som föreslås i motion U240 (vpk) göra en kraftig höjning av posten. Den bör för nästkommande budgetår uppgå till 1 133,5 milj. kr. i vilket belopp utskottet räknat in de 400 milj. kr. regeringen avdelat för betalningsbalansstöd. Med detta ställningstagande avstyrks motsvarande yrkanden i motionerna U211 och U234.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 28, bort ha följande lydelse:

28. beträffande *katastrofpostens storlek*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211, delyrkande 3 x), motion 1985/86: U234, yrkande 4 och motion 1985/86: U240, yrkande 21, och med ändring av budgetpropositionens förslag som medelsram för katastrofer m. m. för budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 1 133,5 milj. kr.

40. Katastrofpostens användning

Margaretha af Ugglas och Sten Sture Paterson (båda m), Gunnel Jonäng (c), Anita Bråkenhielm (m) och Görel Thurdin (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Utskottet betraktar" och slutar med "dess förslag." bort utgå.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 72 börjar med "Som framgår" och på s. 73 slutar med "hänvisning härtill." bort ha följande lydelse:

Den tilltagande ekonomiska krisen i många u-länder, framför allt i Afrika, och det allt allvarligare hotet från en fortgående miljöförstöring gör att även reguljära, långsiktiga biståndsinsatser i ökande grad måste inriktas på åtgärder som syftar till att förbättra grundläggande försörjningsbetingelser.

I denna mening bör en väsentlig del av det ordinarie biståndet inriktas på katastrofförebyggande arbete.

På annan plats i detta betänkande föreslås att en biståndspolitisk utredning skall få i uppgift att föreslå en omprövning av biståndet med hänsyn tagen till bl. a. dessa förhållanden.

Inom ramen för ett på detta sätt delvis förändrat bistånd finns det självfallet fortfarande behov av särskilda medel för användning vid katastroftillfällen och i akuta nödsituationer. Det är dock enligt utskottets mening angeläget att dessa medel, det egentliga katastrofanslaget, uteslutande används vid sådana katastroftillfällen. Det är viktigt att upprätthålla en skillnad mellan en akut och oförutsedd nödsituation och ett reguljärt bistånd, även om detta är inriktat på den i viss mening "permanent katastrof" som råder i många u-länder.

Den särskilda katastrofposten bör således inte användas för katastrofförebyggande långsiktiga åtgärder. Miljö- och markvårdsanslaget är också avsett för katastrofförebyggande åtgärder på miljöområdet.

Med det anförda tillstyrker utskottet yrkandena 10, 11 och 12 i motion U212 (c) och ifrågakvarande del av yrkande 1 i motion U218 (m).

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 29 bort ha följande lydelse:

29. *beträffande katastrofpostens användning*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U212, yrkandena 10, 11 och 12, samt motion 1985/86: U218, yrkande 1 såvitt nu är i fråga, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

41. Stöd till befrielseörelsen FRETILIN

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 76 som börjar med "Utskottet finner inte" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Det pågår fortfarande en befrielsekamp i Östtimor, ledd av befrielseörelsen FRETILIN, mot den indonesiska annektonen. Det har visat sig svårt för internationella röda korset och andra internationella hjälporganisationer att få tillstånd av de indonesiska myndigheterna att bedriva en humanitär hjälpverksamhet bland den drabbade timoresiska befolkningen. I detta läge finner utskottet det befogat att lämna direkt humanitärt stöd till FRETILIN. Yrkande 4 i motion U240 (vpk) tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 36, bort ha följande lydelse:

36. *beträffande stöd till FRETILIN*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U226, yrkande 4, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 76 som börjar med "I fråga om" och slutar med "motion U226 (vpk)." bort ha följande lydelse:

I fråga om Sveriges observatörsskap i IGGI (Intergovernmental Group on Indonesia) har utskottet tidigare framhållit att det inte fanns några biståndspolitiska skäl för Sverige att kvarstå som obeservatör i IGGI. Utskottet gör bedömningen att det inte heller av andra skäl kan anses påkallat att Sverige deltar i denna grupps arbete. Det har inte kunnat påvisas att de eventuella fördelarna av ett samarbete inom IGGI skulle väga tyngre än de utrikespolitiska nackdelar som en bindning av detta slag riskerar att medföra. Utskottet föreslår därför att Sverige lämnar observatörskapet i IGGI och ansluter sig därmed till yrkande 5 i motion U226 (vpk).

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, moment 37 bort ha följande lydelse:

37. *beträffande utträde ur IGGI*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U226, yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

43. Återuppbyggnadsbistånd m. m. till Kampuchea, Laos och Vietnam

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 76 börjar med "Utskottet vill" och på s. 77 slutar med "det anförda." bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående föreslagit en betydande höjning av anslagsposten för katastrofinsatser. Detta har skett bl. a. mot bakgrund av det stora behov som finns i Laos, Kampuchea och Vietnam av återuppbyggnadsbistånd och insatser för att främja en bl. a. av kriget förstörd miljö. En närmare beskrivning av skadorna ges i motion U228 (vpk).

Mot denna bakgrund finner utskottet det motiverat att avdela medel ur katastrofposten för denna typ av bistånd till de nämnda tre länderna, förslagsvis med 10 milj. kr. för återuppbyggnadsbistånd i Kampuchea och ytterligare 10 milj. kr. för miljöbistånd i de tre länderna. Yrkandena 1 och 2 i motion U228 (vpk) tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7, momenten 39 och 40, bort ha följande lydelse:

39. *beträffande återuppbyggnadsbistånd till Kampuchea*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U228, yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

40. *beträffande miljöbistånd till Kampuchea, Laos och Vietnam*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U228, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

44. Katastrofbistånd till palestinska flyktingar och till Seychellerna

UU 1985/86: 15

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 78 som börjar med "Utskottet utgår" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Kriget i Libanon har drabbat de palestinska flyktingarna särskilt hårt. Efter Israels reträtt borde det finnas möjligheter för intensifierade svenska humanitära insatser för befolkningen i lägren. Ett särskilt bidrag på 10 milj. kr. ur katastrofposten bör anvisas.

Även befolkningen i Seychellerna befinner sig i ett utsatt läge bl. a. på grund av trycket från Sydafrika. Även till detta land bör särskilda medel ur katastrofposten komma i fråga, förslagsvis 5 milj. kr.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 momenten 42 och 43, bort ha följande lydelse:

42. beträffande *katastrofbistånd till Seychellerna*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U240 yrkande 11, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

43. beträffande *humanitärt bistånd till palestinska flyktingar*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U517 yrkande 6, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

45. Medelsram m. m. för enskilda organisationer

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) samt Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 79 börjar med "Utskottet finner" och på s. 80 slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Utskottet finner en höjning av denna anslagspost motiverad och föreslår en ökning med 100 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Utskottet ansluter sig därmed till förslagen i motionerna U211 delyrkande 3 y). Medelsförslagen i motionerna U206, U207 yrkande 1, U212 yrkande 17, U218 yrkande 14 såvitt nu är i fråga samt U240 yrkande 20 avstyrks därmed. Motionerna U215 och U212 yrkande 6 får anses besvarade med vad utskottet anför.

I motion U207 yrkande 2 hemställs att anslagsposten för enskilda organisationer inom loppet av tre år skall uppgå till minst 500 milj. kr.

Utskottet anser att en växande andel av biståndet bör kanaliseras genom enskilda organisationer. En successiv ökning av denna anslagspost bör därför ske under de närmaste åren. Detta bör ges regeringen till känna. Syftet med U207 yrkande 2 får därmed anses delvis vara tillgodosett.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 moment 46 och 47 bort ha följande lydelse:

46. beträffande *medelsram för enskilda organisationer*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U206, motion 1985/86: U207 yrkande 1, motion 1985/86: U212 yrkande 17, motion

1985/86: U218 yrkande 14 såvitt nu är i fråga och motion 1985/86: U240 yrkande 20 med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till medelsförslaget i motion 1985/86: U211 delyrkande 3 y) som medelsram för enskilda organisationer budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 450 milj. kr.

47. *beträffande framtida storlek av anslagsposten för enskilda organisationer*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86: U207 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

46. Återinförande av anslagsposten för miljö, markvård och energi

Ingemar Eliasson (fp), Margaretha af Ugglas (m), Rune Ångström (fp), Sten Sture Paterson (m), Gunnel Jonäng (c), Anita Bråkenhielm (m) och Görel Thurdin (c) anser

att den del av utskottets yttrande som på s. 81 börjar med "Sverige ger" och på s. 82 slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Miljö- och markvård är centrala frågor i varje framtidsinriktat bistånd; det gäller ytterst uppgiften att rädda själva grundvalen för människans överlevnad.

Det är därför viktigt att givarländerna på olika sätt klargör för mottagarländerna att en betydande del av biståndet fortsättningsvis måste ges en långsiktig inriktning på mark- och miljövårdsinsatser. Dit hör också sådana energiförsörjningsåtgärder som kan minska u-ländernas behov av brännved.

Ett sätt att understryka att bistånd måste ha en stark inriktning på miljövård är att avdela särskilda belopp för detta ändamål. Detta är emellertid inte längre fallet i de svenska biståndsanslagen. Den tidigare anslagsposten Miljö- och markvård samt energi har upphört.

Utskottet anser det beklagligt att något särskilt miljövårdsanslag inte längre existerar. Ett sådant anslag skulle kunna förnya och vitalisera svensk biståndspolitik på detta viktiga område. Anslaget skulle ses som ett första steg i en långsiktig utvecklingsplan för att återställa och vidareutveckla grundförutsättningarna för markens produktionsförmåga. Utskottet vill därför föreslå att en särskild anslagspost för miljö, markvård och energi åter inrättas, såsom föreslås i motionerna U211 yrkande 10, U212 yrkande 13 och U218 yrkande 13.

47. Storleken av anslagsposten för miljö, markvård och energi

Ingemar Eliasson (fp), Margaretha af Ugglas (m), Rune Ångström (fp), Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (båda m) anser, under förutsättning av bifall till reservation 46

att utskottets hemställan i punkt 4.7 moment 52 bort ha följande lydelse:

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U212 yrkande 13 vad avser beloppet och yrkande 19 samt med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller förslagen i motion 1985/86: U211 yrkande 10 och motion 1985/86: U218 yrkande 13 och som sin mening ger regeringen till känna att anslagsposten Miljö, markvård och energi bör inrättas samt att till denna anslås 150 milj. kr.

48. Storleken av anslagsposten för miljö, markvård och energi

Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser, under förutsättning av bifall till reservation 46

att utskottets hemställan i punkt 4.7 moment 52 bort ha följande lydelse:

52. beträffande återinförande m. m. av anslagsposten för miljö, markvård och energi

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 yrkande 10 och motion 1985/86: U218 yrkande 13 båda i vad avser beloppet samt med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller förslaget i motion 1985/86: U212 yrkandena 13 och 19 och som sin mening ger regeringen till känna att anslagsposten Miljö, markvård och energi bör inrättas, att anslagsposten Försöksverksamhet och metodutveckling m. m. bör uppgå i denna, samt att till den nya posten anslås sammanlagt 294,5 milj. kr.

49. Anslag för särskilda projekt

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 82 börjar med "Anslaget skulle" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Inom ämnesområden där Sverige har särskilda förutsättningar bör enligt utskottets mening stöd kunna komma i fråga till klart definierade och meningsfulla projekt även utanför landramarna och programkretsen. Det kan t. ex. vara fråga om infrastrukturella och industriella projekt. Det kan emellertid också gälla strukturförändringar av landets ekonomi och ekonomiska politik och där stora utlandsskulder lägger hinder i vägen för en sådan förändring. Det föreslagna anslaget för särskilda projekt avses användas för ändamålet av båda slagen. Det skulle därmed delvis ersätta det av regeringen föreslagna betalningsbalansstödet som närmare behandlas på annat ställe i detta betänkande.

Den modell som förordas i motionen ger större flexibilitet i fråga om stödformer och är enligt utskottets mening att föredra. Därtill kommer att av det belopp som redan anslagits till betalningsbalansstöd innevarande budgetår medel blir över som torde räcka även för nästa års behov. Utskottet ansluter sig därmed till det förslag som framförs i motion U211.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 moment 53 bort ha följande lydelse: UU 1985/86: 15

53. beträffande *inrättande av anslagspost för särskilda projekt* att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U211 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna att en anslagspost för särskilda projekt bör inrättas och till denna anslås 250 milj. kr.

50. Anslaget till utvecklingssamarbete genom SIDA (C 2)

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 83 som börjar med "Därmed bör" och slutar med "U211 (fp), yrkande 3." bort ha följande lydelse:

Utskottet har därutöver tillstyrkt de förändringar av landrampsbelopp och andra anslagsposter under anslaget C 1, vilka föreslås i motion U211 (fp) yrkande 3. Därmed bör anslaget för utvecklingssamarbete genom SIDA budgetåret 1986/87 uppgå till 4 839 545 000 kr.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.7 moment 56 bort ha följande lydelse:

56. att riksdagen med ändring av budgetpropositionens anslagsförslag och med bifall till motion 1985/86: U211 yrkande 3, till *Utvecklingssamarbete genom SIDA* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 4 839 545 000 kr.

51. Information

Ingemar Eliasson och Rune Ångström båda (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 88 som börjar med "Om SIDA" och slutar med "U211 avstyrks." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det förslag som väcks i motion U211 (fp) är väl värt att ta vara på. En saklig och allsidig information som också förmedlar intryck av bistånd som når fram till sina mottagare och har förmåga att ändra situationen i u-länderna är av stor betydelse för biståndsviljan i Sverige.

Utskottet tillstyrker därför medelsförslaget i motion U211 yrkande 4.

dels att utskottets hemställan i punkt 5, moment 3, bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211 yrkande 4, och till *Information* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 27 110 000 kr.

52. SIDA: s myndighetsanslag

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 90 som börjar med "SIDA har" och slutar med "U211 avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Biståndets volym ökar successivt med de reala höjningar av BNI som äger rum. Under senare år har detta skett utan att SIDA tillförts någon motsvarande administrativ förstärkning. Därtill kommer att statsmakterna ställer ökade krav på effektivitet hos SIDA samtidigt som biståndsprojekten i många fall blivit mer personalkrävande.

Mot denna bakgrund vill utskottet tillstyrka förslaget i motion U211 (fp) om att SIDA tillerkänns en uppräkningsanslag med 4 milj. kr. utöver regeringens förslag.

dels att utskottets hemställan i punkt 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag och med anledning av motion 1985/86: U240 yrkande 14, bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211 yrkande 5, och till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 199 875 000 kr.

53. SIDA: s myndighetsanslag

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 90 som börjar med "Det var i" och slutar med "U240 avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Det är dålig resurshushållning att låna in dyr personal för att utföra samma arbete som billig ordinarie personal utför lika väl. Utskottet anser det därför vara en besparing när det tillstyrker förslaget i motion U240 (vpk) att tillföra SIDA ett belopp av 1,5 milj. kr. som skall användas för att minska behovet av konsulter.

dels att utskottets hemställan i punkt 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211 yrkande 5, och med ändring av budgetpropositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U240 yrkande 14, och till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 197 375 000 kr.

54. U-krediter

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) samt Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 101 som börjar med "Enligt informationer" och slutar med "motion U212 (m)." bort ha följande lydelse:

Det är detta förhållande som har föranlett regeringen att återföra 220 milj. kr. av reservationerna under u-kreditposten till statskassan. Utskottet har på annan plats i detta betänkande behandlat denna speciella fråga och dess återverkningar på enprocentsmålet.

Eftersom det visat sig att u-kreditanslaget tenderar att bli betydligt underutnyttjat och med tanke på de många andra angelägna biståndsbehov utskottet har att behandla, föreslås att medelsanvisningen för u-krediter

nästkommande budgetår sänks med 100 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Därmed tillstyrks yrkande 8 i motion U211 (fp) och motion U212 yrkande 18.

UU 1985/86: 15

dels att utskottets hemställan i punkt 10 moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *u-krediter*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U240 yrkande 15 och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1985/86: U211 yrkande 8 och i motion 1985/86: U212 yrkande 18, och som medelsram för *u-krediter* för budgetåret 1986/87 godkänner ett belopp av 400 milj. kr.

55. U-krediter

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 100 börjar med "Utskottet har" och på s. 101 slutar med "och inriktning." bort ha följande lydelse:

Ett system för biståndsfinansierad kreditgivning till *u-länderna* har nu funnits i ett antal år inom det svenska utvecklingssamarbetet. Erfarenheterna av systemet är knappast goda.

Det har för det första uppenbarligen varit svårt för regeringen att finna former för systemet. Det har bytt namn flera gånger under sin relativt korta historia – blandade krediter, förmånliga krediter, särskilt förmånliga krediter och nu *u-krediter* – och omarbetats vid ett par tillfällen. Det har också visat sig svårt att få en vettig avsättning för de stora belopp som tillskjutits. Reservationerna har blivit allt större. Utskottet har i inledningen till detta betänkande behandlat regeringens åtgärd att återföra 220 milj. kr. från *u-kredit*posten till statsverket; en av andra skäl betänklig åtgärd som emellertid visar hur dåligt utnyttjat anslaget är.

Redan av dessa skäl finns det anledning att ifrågasätta *u-kreditsystemets* framtid.

Enligt utskottets mening allvarligaste invändningen är emellertid att *u-krediter* är ett dåligt bistånd. De är huvudsakligen bundna till uppköp i Sverige och ger därför mottagarländerna ett dyrare och kvalitativt sämre bistånd än om medlen hade fått disponeras fritt. De projekt som kommer till stånd har sämre förutsättningar att uppfylla de biståndspolitiska målen än ett bistånd som är mer direkt inriktat på de fattigaste grupperna i samhället, på *u-ländernas* grundläggande försörjning, på miljöförstöringen och på social utjämning.

Utskottet föreslår därför att *u-kreditsystemet* avskaffas och att inga nya medel anslås för ändamålet. Med detta ställningstagande ansluter sig utskottet till förslaget i motion U240 (vpk), yrkande 15.

Motionerna U211 och U212 avstyrks i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 10, moment 1, bort ha följande lydelse:

1. beträffande *u-krediter*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211, yrkande 8, och

motion 1985/86: U212, yrkande 18, med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till motion 1985/86: U240, yrkande 15, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

UU 1985/86: 15

56. SWEDFUND

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 101 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "i motion U211", bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den redan beslutade påfyllnaden av SWEDFUND:s kapital bör ske så snabbt att den avslutas budgetåret 1987/88 och inte först senare, som regeringens förslag synes innebära. Det är därför rimligt att kapitalhöjningen nästkommande budgetår uppgår till 75 milj. kr. såsom föreslås i motion U 211 (fp).

dels att utskottets hemställan i punkt 10, moment 3, bort ha följande lydelse:

3. beträffande *medelsanvisning till SWEDFUND*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: U211, yrkande 6, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

57. Stöd till länder med betalningsbalansproblem

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 104 börjar med "Som tidigare" och på s. 105 slutar med "motion U240 avstyrks" bort ha följande lydelse:

U-ländernas stora skuldbörda är som framgår av det föregående ett allvarligt problem, vars lösning kräver en rad olika åtgärder. Det s.k. betalningsbalansstöd som regeringen, utan föregående utredning införde 1984/85, har dock visat sig vara mindre väl övertänt.

Invändningarna mot betalningsbalansstödet har fått förnyad aktualitet mot bakgrund av de negativa omdömen som OECD:s biståndskommitté gav i sitt senaste s.k. "Sverigeförhör". DAC är bl.a. skeptisk till betalningsbalansstödet då det ansågs inriktat som reglering i efterhand av enskilda exportkrediter vilka ursprungligen beviljats utan bedömning av utvecklingseffekterna hos låntagarna.

Samtidigt är det uppenbart att vissa mycket fattiga och skuldyngda länder inte kan klara av sin situation utan att åtgärder vidtas för att lätta deras skuldbörda. Resultatet av de internationella diskussioner som förs kring dessa frågor bör därför avvaktas. Uppkommer behov av tillskott från Sverige, som ett resultat av internationella överenskommelser, bör medel tas från de stora reservationerna på biståndsanslagen.

De medel som fortfarande kvarstår på anslaget bör användas till särskilt påkallade åtgärder.

Därmed tillstyrks yrkande 17 i motion U218 (m). Motionerna U211 (fp)

och U240 (vpk) avstyrks i motsvarande delar med hänsyn till motiveringen i dessa motioner.

UU 1985/86: 15

dels att utskottets hemställan i punkt 10, moment 6, bort ha följande lydelse:

6. *beträffande medelsanvisning för betalningsbalansstöd*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211, yrkande 7, och motion 1985/86: U240, yrkandena 16 och 17, med ändring av budgetpropositionens förslag, samt med bifall till motion 1985/86: U218, yrkande 17, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

58. Stöd till länder med betalningsbalansproblem

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 104 börjar med "Som tidigare" och på s. 105 slutar med "U240 avstyrks." bort ha följande lydelse:

Innan de nämnda planerna närmare konkretiserats och förhandlingar om skuldlättnader eller biståndsinsatser i anslutning till dem ens börjat, är det enligt utskottets mening inte motiverat att riksdagen anvisar medel för ändamålet. Utskottet motsätter sig självfallet inte biståndsåtgärder till förmån för fattiga och skuldtunga u-länder men anser att tillvägagångssättet bör vara ett annat än det regeringen föreslår.

Utskottet har i det föregående föreslagit att ett nytt anslag benämnt Särskilda projekt inrättas och upptas med 250 milj. kr. Om det visar sig att enighet kan nås under det kommande budgetåret om samordnade skuldlättnadsoperationer av det slag som nämns i propositionen bör medel ur detta anslag kunna användas härför. Därtill kommer att oförbrukade medel ur innevarande budgetårs anslagspost för betalningsbalansstöd bör kunna tas i anspråk. Om det skulle visa sig att svenska åtaganden i en sådan samordnad insats skulle ta hela det föreslagna beloppet på 400 milj. kr. i anspråk får regeringen återkomma till riksdagen med förslag i anledning därav.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet regeringens förslag. Motion U218 (m) och motion U240 (vpk) får med det anförda anses besvarade i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 10, moment 6, bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med besvarande av motion 1985/86: U218, yrkande 17 och motion 1985/86: U240, yrkandena 16 och 17, med ändring av budgetpropositionens förslag, och med bifall till motion 1985/86: U211, yrkande 7, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 103 börjar med "Fortsatt ekonomisk" och på s. 105 slutar med "motion U240 avstyrks." bort ha följande lydelse:

De riktlinjer som regeringen framlägger i propositionen för användningen av det nya betalningsbalansstödet är emellertid alltför allmänna för att kunna duga som underlag för riksdagens beslut. Utskottet anser att det inte tillräckligt klart framgår att programländernas egna behov och prioriteringar måste vara styrande när beslut fattas om att ta de nya medlen i anspråk. Det vore enligt utskottets mening olyckligt om svenska biståndsmedel kom att ingå i en mer eller mindre omfattande IMF-operation vars fördelar för de skuldsatta u-länderna är mycket diskutabla. Med tanke på att de belopp Sverige i detta sammanhang kan ställa till förfogande är ganska blygsamma finns det inte anledning att tro att Sverige skulle kunna få något avgörande inflytande vid utformningen av en eventuell skuldförhandling i vilken IMF, Världsbanken och kanske flera av de större i-länderna ingår.

Utskottet vill därför förorda att regeringen ges i uppdrag att förelägga riksdagen nya riktlinjer för användningen av betalningsbalansstödet. Garantier måste skapas för att svenska biståndsmedel kommer till verklig nytta och att de ges i sådana former och i sådant sammanhang att det finns rimliga förutsättningar för att upprätthålla de svenska biståndspolitiska målen även i praktiken. Med det anförda tillstyrks yrkandena 16 och 17 i motion U240 (vpk). Motionerna U211 och U218 avstyrks i motsvarande delar. Yrkande 1 i motionerna U240 och U232 fås med det anförda anses besvarade.

dels att utskottets hemställan i punkt 10, moment 6, bort ha följande lydelse:

6. beträffande *medelsanvisning för betalningsbalansstöd*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86: U211, yrkande 7, motion 1985/86: U218, yrkande 17, med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till förslaget i motion 1985/86: U240, yrkandena 16 och 17, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. Andelen multilateralt bistånd

Ingemar Eliasson, Rune Ångström (båda fp), Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anför:

Många utvecklingsproblem har sådana dimensioner och sådan karaktär att de inte kan lösas på bilateral basis. Krisen i Afrika är ett exempel på detta. I dylika situationer behövs samordnade, effektiva insatser genom internationella organisationer.

Flera av de stora biståndsorganisationerna har för närvarande resursproblem. Det är därför viktigt att bidragen bl. a. från länder som Sverige, med sin särskilda FN-profil, ligger på en hög nivå. Enligt vår mening bör multilaterala åtgärder prioriteras i det svenska biståndet och deras betydelse sålunda successivt ökas.

2. Biståndsanslagens storlek

Oswald Söderqvist (vpk) anför:

Det svenska biståndet har i realiteten aldrig uppgått till en procent av den faktiska bruttonationalinkomsten trots alla stolta deklamationer. Det borde därför, som SIDA föreslagit, vara möjligt att i efterhand räkna upp anslaget när ett fullständigare underlag för beräkning av BNI föreligger. Ett sådant tillfälle ges när regeringen lägger sitt förslag om tilläggsbudget. Då räknas i flera fall anslag till skilda ändamål upp, och den möjligheten finns också beträffande biståndsanslaget.

En annan och allvarigare urgröpning av enprocentsmålet sker genom att utbetalningarna av anslagen inte sker till fullo under budgetåret. Enligt redovisningen i budgetpropositionen utbetalades endast 0,80 % av beviljade anslag under 1984. Även om en ändring till det bättre förutses är den ordning som nu tillämpats otillfredsställande, i all synnerhet som de inte förbrukade medlen återförs och tillgodoräknas i årets anslag. Allvarlig kritik måste riktas mot att regeringen med sådana manipulationer försöker upprätthålla skenet av att enprocentsmålet uppnåtts.

3. Demokratimålet

Oswald Söderqvist (vpk) anför:

Demokrati förutsätter folkligt deltagande i utvecklingsarbetet, möjlighet att påverka de politiska besluten och respekt för de mänskliga rättigheterna. Bedömningen av om utvecklingen i ett visst land går mot ökade demokratiska rättigheter får därför aldrig mekaniskt knytas till krav på flerpartisystem, pressfrihet eller andra västeuropeiska kriterier. Det finns utvecklingsländer där alla dessa rättigheter finns konstitutionellt fastslagna, men där förtrycket, ojämlikheten, orättvisorna och de sociala klyftorna ökar. Det finns andra där dessa rättigheter är inskränkta i större eller mindre grad, men där vi kan se en helt motsatt utveckling.

Brott mot mänskliga rättigheter, förtryck av nationella minoriteter, kvinnoförtryck, barnarbete och andra allvarliga övergrepp förekommer överallt även i våra egna länder där vi berömmar oss av att vara så demokratiska. Vi bör därför vara försiktiga med att gå ut och kräva formell demokrati av länder som kämpar med stora ekonomiska svårigheter och samtidigt är utsatta för både ekonomisk och verklig krigföring. Det avgörande måste vara att vi ser en vilja till ekonomisk och social utjämning, försök till förbättringar inom kulturens och utbildningens område och andra sådana ansträngningar för att åstadkomma bättre levnadsförhållanden.

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anför:

I detta betänkande intar demokratifrågorna en framskjuten plats. På förslag från folkpartiet, moderata samlingspartiet och centerpartiet har utskottet betonat vikten av att Sverige även inom ramen för sitt utvecklings-samarbete klarlägger för våra mottagarländer att ett folkligt deltagande i utvecklingsprocessen, åsikts- och föreningsfrihet, en oberoende press och andra utslag av politisk och kulturell mångfald representerar väsentliga värden i den utvecklingsstrategi som Sverige önskar ge sitt stöd.

Folkpartiet anser det värdefullt att utskottet har gjort detta uttalande. Huruvida dessa svenska åsikter och förväntningar skall ta sig formen av ett särskilt strategidokument – såsom föreslås av moderata samlingspartiet i motion U218 – kan ses som en fråga om metoder för att nå det mål varom enighet bör kunna råda: en demokratisk samhällsutveckling i u-länderna.

5. Avbrytande av bistånd

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anför:

Riksdag och regering har slagit fast att det inte kan uteslutas att det sker så grundläggande förändringar i ett mottagarland att det blir fråga om att avbryta biståndssamarbetet. Även i det nu föreliggande betänkandet konstateras att det föreligger en rätt till uppsägning av biståndsavtal.

Vi delar åsikten att det inte *i förväg* går att uppställa kriterier och villkor som anger när ett biståndssamarbete bör avbrytas.

Däremot är det möjligt att *i efterhand* avgöra huruvida ett land i rimlig grad har svarat mot de mål Sverige ställt upp för sitt biståndssamarbete. En sådan prövning bör kunna ligga till grund för beslut om inriktningen av ett fortsatt samarbete.

6. Biståndspolitisk utredning

Ingemar Eliasson och Rune Ångström (båda fp) anför:

Folkpartiet är av uppfattningen att det svenska utvecklingssamarbetet på flera väsentliga punkter bör få en annan inriktning än den som gäller nu. Det är tio år sedan en parlamentarisk biståndspolitisk utredning såg över det svenska utvecklingssamarbetet. Mycket har hänt sedan dess. Nya erfarenheter har vunnits, och förutsättningarna för vårt bistånd har delvis förändrats.

Under de senaste åren har flera utredningar sett över vissa aspekter av det svenska biståndssamarbetet. Det gäller biståndet genom enskilda organisationer, SAREC:s verksamhet, SIDA:s organisation, landprogrammeringsmetoden och nyligen katastrofbiståndets inriktning. I väntan på att resultat av dessa utredningar skall ge oss ytterligare erfarenhet vill folkpartiet inte nu föreslå att någon omfattande parlamentarisk biståndspolitisk utredning tillsätts. Det är emellertid nödvändigt att hålla möjligheten öppen för ytterligare utredningar på avgränsade områden.

7. Lokala kostnader

UU 1985/86: 15

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anför:

Utskottets majoritet framhåller i betänkandet att det finns anledning att kräva att mottagarlandet självt skall stå för en viss andel av de lokala kostnaderna för ett utvecklingsprogram, i synnerhet när det gäller insatser av grundläggande betydelse för landet.

Verkligheten svarar inte mot denna inställning. I praktiken står Sverige numera för en mycket stor del av de lokala kostnaderna. Beräkningar visar att upp mot 20% av det landprogrammerade biståndet används för att täcka lokala kostnader. Eftersom ersättningen sker i utländsk, konvertibel valuta blir lokalkostnadstäckningen ett valutatillskott som det står mottagarlandet fritt att disponera för ändamål som inte alls behöver ligga i linje med svenska biståndspolitiska mål.

Moderata samlingspartiets utskottsföreträdare finner detta otillfredsställande. Det bör ligga i båda parter intresse att det reses krav på att mottagarlandet svarar för en övervägande del av de lokala kostnaderna, i synnerhet när det gäller projekt och program av grundläggande betydelse för landets försörjning. I annat fall medverkar Sverige till att frånta mottagarlandet dess ansvar för sin egen utveckling.

8. Programlandskretsen

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anför:

Vi anser att biståndet bör bli mera flexibelt och mera ämnes- och projektinriktat. Den hårda knytningen till nuvarande programländer bör minska. Insatser på bl. a. miljö- och markvårdsområdet bör kunna göras även i andra länder än programländerna. I takt med att biståndsanslagen ökar bör samarbete kunna inledas med fler länder.

9. Verksamheten vid SAREC

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anför:

Till utskottets skrivning rörande forskningscentras regionala spridning alternativt koncentration till ett par stycken vill moderata samlingspartiet föga följande synpunkter:

Val av alternativ bör föregås av en ingående problemanalys uppföljd av en prioritering efter angelägenhetsgrad av forskningsobjekt. Av redan nu kända forskningsområden är några av sådan komplex karaktär att de för ett genomförande måste ha tillgång till högt kvalificerade forskare. Skall problem därtill lösas inom rimlig tid och komma till praktisk användning ute på fältet talar detta för en organisationskoncentration. Från ett par forskningscentra kan därefter en spridning ske ut till regionala centra.

Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anför:

Centerpartiet har i behandlingen av årets biståndsbudget inte motsatt sig det av regeringen föreslagna stödet till länder med akuta betalningsbalansproblem. Skälet till detta ställningstagande är att regeringen att döma av propositionens redogörelse har för avsikt att ge den nya stödformen en på u-ländernas egna skuldproblem inriktad uppläggning. Det skall inte längre vara fråga om en enkel avlyftning av skulder till Sverige utan stödet skall ses som ett led i gemensamma internationella aktioner. Utskottet betonar ytterligare denna biståndspolitiska motivering för det nya betalningsbalansstödet.

Det förra året beslutade betalningsstödet – vilket centerpartiet motsatte sig – var så utformat att det kunde avse sådana skulder till Sverige som vi i praktiken redan avskrivit. Att i det läget använda biståndsmedel för vad som i realiteten kunde bli en inbetalning till den svenska statskassan, kunde centerpartiet inte gå med på.

Vi stöder emellertid den nya stödformen på villkor att den får en utformning som ligger i linje med våra biståndspolitiska grundsatser. Det tycks nu finnas förutsättningar härför.

Motion	Utskottets yttrande åter- finns under punkt	Utskottets hemställan återfinns under punkt
1985/86: U201 av Iris Mårtensson m. fl. (s) om bistånd för familjeplanering	2	2
1985/86: U202 av Marianne Karlsson (c) om utvecklingssamarbetet och sysselsättningen i Sverige	4.1	4.7
1985/86: U203 av Filip Fridolfsson och Hugo Hegeland (m) om bindningen av utvecklingsbistånd	4.1	4.7
1985/86: U204 av Hans Dau (m) om humanitär hjälp till Afghanistans folk	4.4	4.7
1985/86: U205 av Björn Molin (fp) om ökat utvecklingsbistånd till Costa Rica, m. m.	4.5	4.7
1985/86: U206 av Kersti Johansson och Rune Backlund (c) om anslaget till enskilda organisationers biståndsarbete	4.4	4.7
1985/86: U207 av Hugo Hegeland och Filip Fridolfsson (m) om anslaget till enskilda organisationers biståndsarbete	4.4	4.7
1985/86: U208 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) om finansieringen av gäststuderandes studier	4.5	4.7
1985/86: U209 av Birthe Sörestedt och Hans Pettersson i Helsingborg (s) om upphandlingen av spannmål för biståndssändamål	4.1	4.7
1985/86: U210 av Karin Ahrlund (fp) om FN:s nästa kvinnokonferens	2	2
1985/86: U211 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) partimotion om utvecklingsbiståndet	1, 2, 3, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5 4.6, 5, 6, 10	1, 2, 3 4.7, 4.6, 5, 6, 10
1985/86: U212 av Karin Söder m. fl. (c) partimotion om utvecklingsbiståndets inriktning och användning	1, 2, 3, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 10	1, 2, 3, 4.7, 10
1985/86: U213 av Birger Hagård (m) om minskat bistånd till Angola	4.2	4.7
1985/86: U214 av Birger Hagård (m) om biståndet till Nicaragua	4.2	4.7
1985/86: U215 av Lennart Pettersson och Kurt Ove Johansson (s) om folkrörelsestyrt utvecklingsbistånd	4.4	4.7
1985/86: U216 av Bo Södersten och Stig Gustafsson (s) om ett institut för u-landsforskning	8	8
1985/86: U217 av Börje Stensson m. fl. (fp, m, c) om information om utvecklingsbiståndets historia	4.4	4.7
1985/86: U218 av Carl Bildt m. fl. (m) partimotion om biståndspolitiken	1, 2, 3, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 10	1, 2, 3, 4.7, 10
1985/86: U219 av Birgitta Hambræus och Pär Granstedt (c) om internationellt ansvar för miljö	2	2

Motion	Utskottets yttrande åter- finns under punkt	Utskottets hemställan återfinns under punkt
1985/86: U220 för Lars Werner m. fl. (vpk) om biståndsprojektens betydelse för kvinnors situation	2	2
1985/86: U221 av Charlotte Branting (fp) om ett mer kvinnoinriktat u-landsbistånd	2	2
1985/86: U222 av Birgitta Rydén (m) om bidraget till UNICEF	3	3
1985/86: U223 av Ingrid Sundberg (m) om ökad satsning på familjeplanering i svenskt biståndsarbete	3	3
1985/86: U224 av Nic Grönvall och Gunnar Hökmark (m) om biståndet till Nicaragua	4.2	4.7
1985/86: U225 av Karin Ahrlund och Hadar Cars (fp) om bistånd till Burma	4.2	4.7
1985/86: U226 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkandena 2, 4, 5 om Sveriges förhållande till Indonesien, m. m.	4.4	4.7
1985/86: U227 av Lars Werner m. fl. (vpk) partimotion om ökat stöd till Centralamerika	4.3	4.7
1985/86: U228 av Lars Werner m. f. (vpk) partimotion om Sydostasien	4.4	4.7
1985/86: U229 av Karin Ahrlund m. fl. (fp, s. m, c, vpk) om ökat stöd till Afghanistan	4.4	4.7
1985/86: U230 av Carl-Johan Wilson och Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) om SIDA:s stöd till organisationers u-landsbistånd	4.4	4.7
1985/86: U231 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) om medel för FN:s flyktingkommissariat	3	3
1985/86: U232 av Ulla-Britt Åbark m. fl. (s) om utvecklingsbiståndet	1, 10	1, 10
1985/86: U233 av Rune Rydén (m) om internationellt tekniskt och ekonomiskt samarbete	10	10
1985/86: U234 av Alf Svensson (c) om biståndspolitikerna (utom yrk 9)	1, 2, 4.2, 4.4	1, 2, 4.7
1985/86: U235 av Martin Olsson och Ulla Tildander (c) om omprövning av biståndsavtal vid anfallskrig	2	2
1985/86: U236 av Gunnar Hökmark m. fl. (m) om utvecklingsstödet till Vietnam, Zimbabwe och Nicaragua	4.2	4.7
1985/86: U237 av Maria Leissner m. fl. (fp, c, vpk) om Västra Sahara	4.4	4.7
1985/86: U238 av Carl Bildt m. fl. (m) partimotion om styrelsen för u-landsforskning (SAREC)	8	8
1985/86: U239 av Rune Rydén om slopande av generella bidrag till organisationer för u-landsinformation	5	5
1985/86: U240 av Lars Werner m. fl. (vpk) partimotion om utvecklingsbiståndet	1, 2, 3, 4.2, 4.3, 4.4, 6, 10	1, 2, 3, 4.7, 6, 10

Motion	Utskottets yttrande åter- finns under punkt	Utskottets hemställan återfinns under punkt
1985/86: U509 av Gunnel Jonäng m. fl. (c) om en nordisk kvinnokonferens för uppföljning av Nairobi-konferensen	2	2
1985/86: U511 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 4 om humanitärt bistånd till södra Afrika	4.4	4.7
1985/86: U512 av Gullan Lindblad (m) yrkande 2 om kurdernas situation	4.4	4.7
1985/86: U522 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 3 om det kurdiska folkets situation	4.4	4.7
1985/86: U523 av Ivar Virgin (m) om Sovjetunionens krigföring i Afghanistan	4.4	4.7

	Sida
Sammanfattning av betänkandet	1
U-länderna i det internationella samarbetet	2
Propositionen	2
1 Anslagsutveckling, planeringsramar etc	6
Propositionen	6
Motioner	8
Utskottet	8
Hemställan	11
2 Allmänna riktlinjer för biståndet	12
Propositionen	12
Motioner	17
Sammanfattning av motionernas innehåll	
beträffande riktlinjer för biståndet	19
Utskottet	22
Hemställan	35
3 Bidrag till internationella biståndsprogram (C 1)	36
Propositionen	36
Motioner	44
Utskottet	45
Hemställan	47
4 Utvecklingssamarbete genom SIDA (C 2)	47
4.1 Återflöde, bundet bistånd, importstöd, livsmedelsbistånd m. m.	47
Propositionen	47
Motioner	48
Utskottet	49
4.2 Samarbete med enskilda länder	51
Propositionen	51
Motioner	55
Utskottet	57
4.3 Regionala insatser samt humanitärt samarbete i Latinamerika och södra Afrika	62
Propositionen	62
Motioner	63
Utskottet	64
4.4 Katastrofbistånd och bistånd genom enskilda organisationer	66
Propositionen	66
Motioner	68
Utskottet	71
4.5 Mark- och miljövård samt övrigt utveck- lingssamarbete genom SIDA m. m.	80
Propositionen	80
Motioner	81
Utskottet	81

4.6 Anslaget till utvecklingssamarbetet genom SIDA (C 2)	
Propositionen	83
Motion	83
Utskottet	83
4.7 Samlade hemställanden under punkt 4 (anslaget C 2)	83
5. Information (C 3)	87
Propositionen	87
Motioner	88
Utskottet	88
6 Styrelsen för internationell utveckling SIDA (C 4)	89
Propositionen	89
Motioner	89
Utskottet	89
7 Nämnden för u-landsutbildning (C 5)	90
8 Styrelsen för u-landsforskning SAREC (C 6)	90
Propositionen	90
Motioner	93
Utskottet	93
9 Nordiska Afrikainstitutet (C 7)	96
10 Övriga u-landspolitiska insatser m. m. (C 8)	
Propositionen	96
Motioner	99
Utskottet	100
Hemställan	105

Reservationer

1. Biståndsanslagens storlek (fp och c)	106
2. Biståndsanslagens storlek (m)	107
3. Strategi för demokratisk utveckling (m)	107
4. Avbrytande av bistånd (m)	108
5. Landprogrammering och projektbistånd (m, fp, c)	109
6. Effektivitet, resultatvärdering och befattningen som biståndsinspektör (m)	110
7. Biståndspolitisk utredning (m och c)	110
8. Bidrag till UNDP (fp och c)	111
9. Bidrag till UNDP (vpk)	111
10. Bidrag till UNICEF (c)	112
11. Bidrag till IDA (fp)	112
12. Bidrag till UNHCR (fp)	113
13. Bidrag till UNHCR (c)	113
14. Bidrag till Internationella finansieringsbolaget (IFC) (vpk)	113
15. Anslaget till internationella biståndprogram (C 1) (fp)	114
16. Avbindning av bistånd (m)	114
17. Medelram för Angola, Mocambique och Laos (m)	115
18. Medelram för Nicaragua (m)	116
19. Medelram för Nicaragua (fp)	117
20. Medelram för Nicaragua (vpk)	117

21. Medelsram för Vietnam (m)	118
22. Medelsram för Vietnam (fp)	118
23. Medelsram och avvecklingsplan för biståndet till Vietnam (c) ..	119
24. Medelsram för Vietnam (vpk)	120
25. Medelsram för Zimbabwe (m)	120
26. Medelsram för Zimbabwe (fp)	121
27. Medelsram för Botswana, Etiopien, Guinea-Bissau, Indien, Kap Verde, Kenya, Tanzania och Zambia (m)	121
28. Medelsram för Guinea-Bissau, Indien, Kenya, Tanzania och Zambia (fp)	122
29. Medelsram för Kenya, Laos och Moçambique (vpk)	123
30. Avveckling av biståndet till Kenya (vpk)	124
31. Biståndssamarbete med Cuba (vpk)	124
32. Humanitärt bistånd i Latinamerika (fp)	124
33. Humanitärt bistånd i Latinamerika (vpk)	125
34. Medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika (m)	126
35. Humanitärt bistånd i södra Afrika (fp)	126
36. Humanitärt bistånd i södra Afrika (vpk)	127
37. Demokratiutveckling i södra Afrika (m)	127
38. Katastrofpostens storlek (fp och c)	128
39. Katastrofpostens storlek (vpk)	129
40. Katastrofpostens användning (m, c)	129
41. Stöd till befrielseströrelsen FRETILIN (vpk)	130
42. Sveriges observatörskap i IGGI (vpk)	131
43. Återuppbyggnadsbistånd m. m. till Kampuchea, Laos och Vietnam (vpk)	131
44. Katastrofbistånd till palestinska flyktingar och till Seychellerna (vpk)	132
45. Medelsram m. m. för enskilda organisationer (fp, c)	132
46. Återinförande av anslagsposten för miljö, markvård och energi (m, fp, c)	133
47. Storleken av anslagsposten för miljö, markvård och energi (m, fp)	133
48. Storleken av anslagsposten för miljö, markvård och energi (c) ..	134
49. Anslag för särskilda projekt (fp)	134
50. Anslaget till utvecklingssamarbete genom SIDA (C 2) (fp)	135
51. Information (C 3) (fp)	135
52. SIDA:s myndighetsanslag (C 4) (fp)	135
53. SIDA:s myndighetsanslag (C 4) (vpk)	136
54. U-krediter (fp, c)	136
55. U-krediter (vpk)	137
56. SWEDFUND (fp)	138
57. Stöd till länder med betalningsbalansproblem (m)	138
58. Stöd till länder med betalningsbalansproblem (fp)	139
59. Stöd till länder med betalningsbalansproblem (vpk)	140

1. Andelen multilateralt bistånd (fp, c)	140
2. Biståndsanslagens storlek (vpk)	141
3. Demokratimålet (vpk)	141
4. Strategi för demokratisk utveckling (fp)	142
5. Avbrytande av bistånd (fp)	142
6. Biståndspolitisk utredning (fp)	142
7. Lokala kostnader (m)	143
8. Programlandkretsen (m)	143
9. Verksamheten vid SAREC (m)	143
10. Stöd till länder med betalningsbalansproblem (c)	144

